

KÁRPÁT PANEL – KÁRPÁTALJA

GYORSJELENTÉS 2007

1. A mintáról – Kárpátalja

Kárpátalján a Kárpát Panel kutatás keretében 350 fős mintát vettünk a háztartások szintjén többlépcsős véletlen mintavétel módszerével. A háztartásokon belül a személyek kiválasztása szabad kvótás rendszerben történt, korcsoportok és nemi összetétel betartása alapján.

A mintavételi lépcsők alapja: régió, járás, azon belül településtípusok, települések (községek, városok, mezővárosok). A kérdőívek megoszlása szerint a válaszadók 34 százaléka városi típusú településekből került ki, míg a falusi lakosság 66 százalék volt.

A településeken a háztartások, illetve a megkérdezettek kiválasztása az egyszerű véletlen mintavétel mechanikus kiválasztásának valamely technikáját követi. Erre legalkalmasabb a listás módszer, amikor egy rendezett listáról egy lépésszám alapján minden x-ik háztartást kiválasztjuk, és ezen belül korcsoport és nem szerinti kvóta alapján a személyeket is kiválasztjuk.

1.1. táblázat: A minta összetétele Kárpátalján településtípusok és járásek szerint

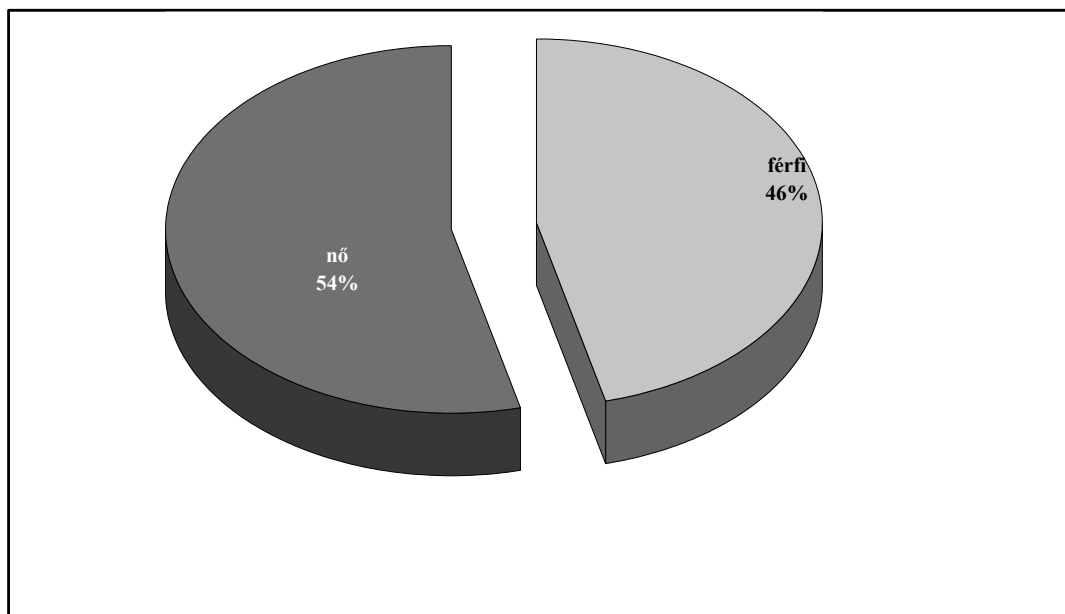
Járas	Település	Település típusa	Össznépesség	Magyar lakosság száma	Magyar lakosság aránya	Minta
	Ungvár	v	117317	7972	6,80	19
	Beregszász	v	26735	12779	47,80	33
	Munkács	v	82346	6975	8,47	16
Beregszászi	Bátyú	v	3029	1894	62,53	5
Huszt	Visk	v	8141	3699	45,44	9
Nagyszőlősi	Nagyszőlős	v	25760	3633	14,10	9
Nagyszőlősi	Tiszaújlak	v	3419	2772	81,08	7
Rahói	Jaszinya	v	8006	809	10,10	7
Técsői	Técső	v	9786	2306	23,56	11
Ungvári	Csap	v	8919	3496	39,20	5
Városok összes						121
Beregszászi	Badaló	f	1712	1682	98,25	14
	Vári	f	3114	2552	81,95	19
	Nagybereg	f	2545	2004	78,74	15
	Déda	f	2013	1607	79,83	14
	Kaszony	f	2338	2087	89,26	15
	Oroszi	f	895	852	95,20	7
	Új Bátú	f	853	284	33,29	7
Munkácsi	Dercen	f	2778	2727	98,16	18

	Szernye	f	1980	1690	85,35	12
Nagyszöllősi	Nagypalád	f	1823	1773	97,26	11
	Verbőc	f	1188	1088	91,58	9
	Nevetlenfalu	f	1595	1401	87,84	10
	Péterfalva	f	2064	1937	93,85	11
	Salánk	f	3110	2738	88,04	15
Ungvári	Nagydobrony	f	5687	5072	89,19	22
	Eszeny	f	1675	1607	95,94	11
	Salamon	f	1342	833	62,07	9
	Szürte	f	1896	1239	65,35	10
Falvak összes						229
Mindösszesen						350

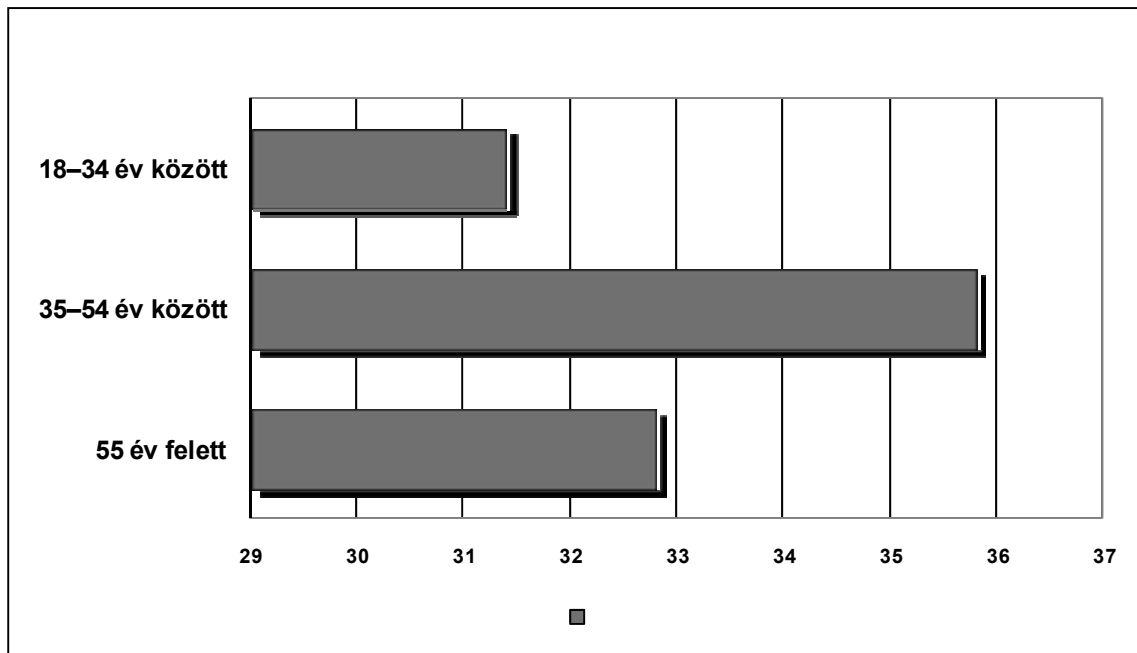
2. Szocio-demográfiai háttér

A válaszadók 54 százaléka nő, 46 százaléka férfi volt. Korcsoportok szerinti megoszlásuk szerint 31,4 százaléka tartozik a fiatal 18–34 év közötti korosztályhoz, míg 35,8 százaléuk az aktív középkorúakhoz (35–54 év), és 32,8 százaléuk 55 év feletti. A családi állapotuk szerint a megkérdezettek 67 százaléka házas, mindössze két százaléuk él élettársi kapcsolatban házasságon kívül, 3 százalékot tesz ki az elváltak aránya, 12 százaléuk özvegy és 16 százaléuk egyedülálló. A válaszadók 75 százaléka nyilatkozott úgy, hogy van gyereke. A gyerekek számát tekintve a két gyerekesek aránya a legnagyobb (58,3 százalék), egy gyereket nevel 23,6 százaléuk, nem éri el a 20 százalékot a nagycsaládosok aránya.

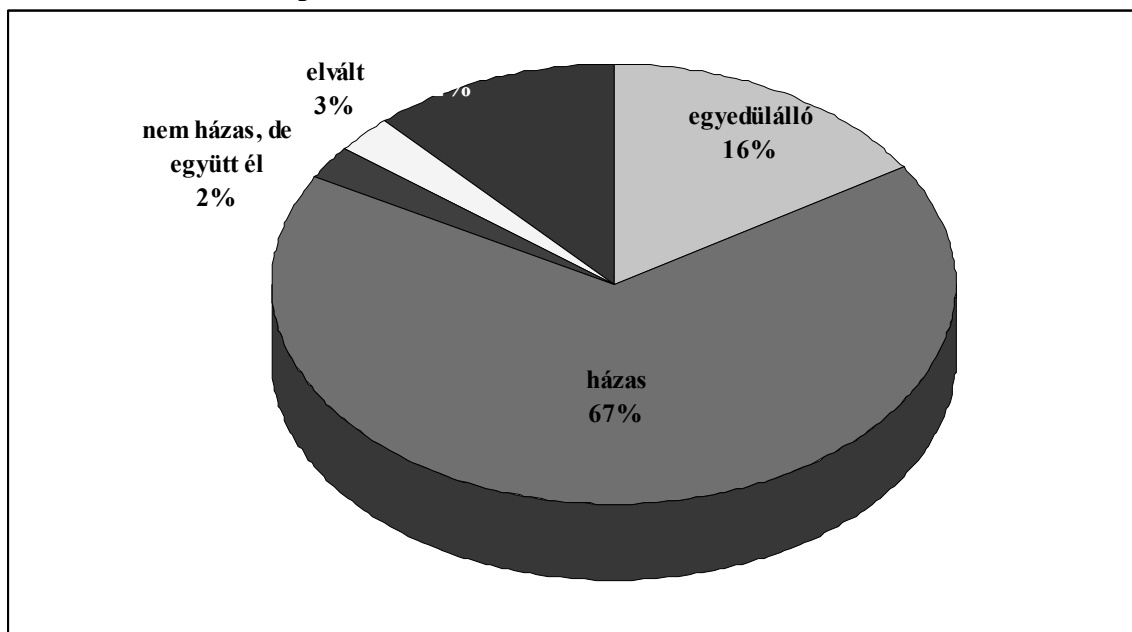
2.1. ábra: Nemi megoszlás

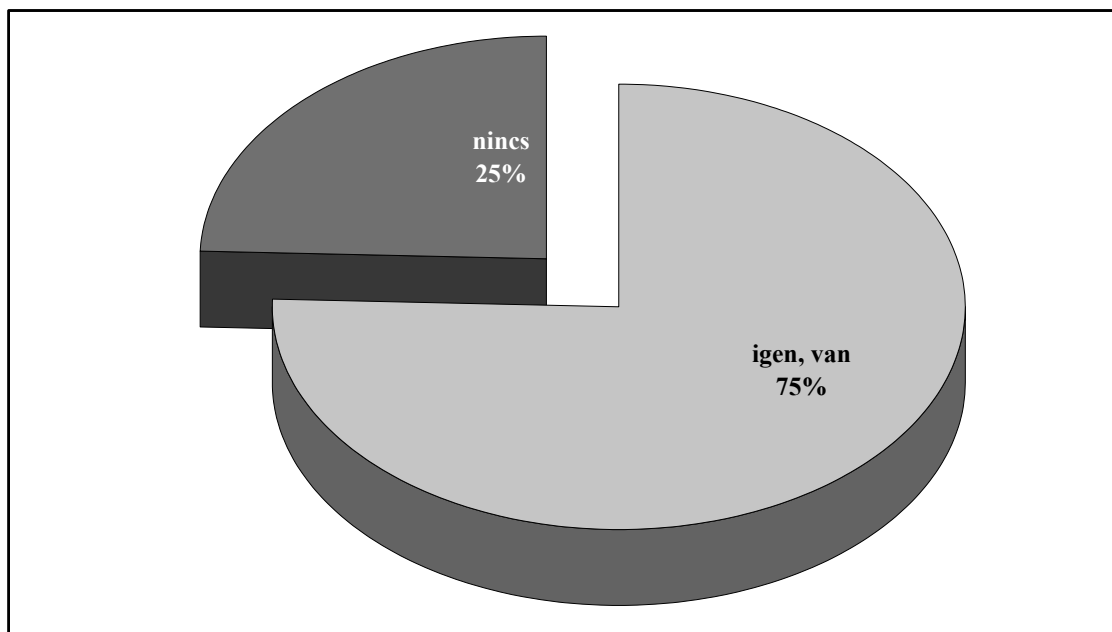
2.2. ábra: Korcsoportok – százalékban

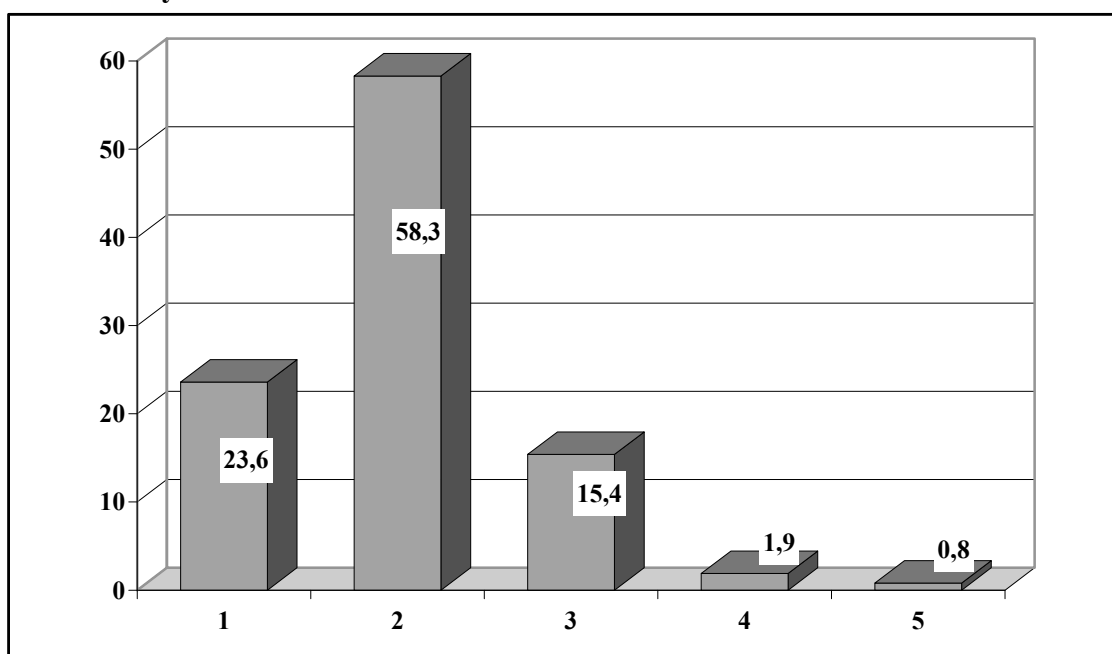
2.3. ábra: Családi állapot

2.4. ábra: Van gyereke?

2.5. ábra: Gyerekek száma

3. Identitás

Az identitásvizsgálat a kutatás egyik meghatározó része, ami különösen érdekes és indokolt a 2004. december 5-i népszavazás függvényében. A kárpátaljai magyarok identitását leginkább az a kettősség jellemzi, amely a „kárpátaljai magyar” kifejezéssel írható le, legalábbis a megkérdezettek majdnem fele 45 százaléka jelölte meg, míg 30 százaléuk önmeghatározásában szerepel az hogy magyar. A kettősség azt jelenti, hogy nem csak magyarnak és nem csak kárpátaljinak tekintik magukat, hanem kárpátaljai magyarnak. A megkérdezettek 10 százaléka első helyen, 15 százalék másodikon jelölte azt, hogy magyar anyanyelvű ukrán állampolgár. A többi válaszlehetőséget (ukrán, európai, ukrainai, közép-európai, kelet-európai, német, egyéb) a megkérdezettek 5 százaléka sem jelölte. Az adatok azt tükrözik, hogy a kárpátaljai magyarok erős, lokális identitástudattal bírnak és tudatosan vállalják magyarságukat. A nemzetiségi hovatartozásukat – amibe beleszülettek – természetes állapotuknak tekintik, büszkeséggel tölti el őket. Hogy a magyar nemzethez tartozás állapotát nem csak elfogadják és vállalják, alátámasztja az is, hogy 84,3 százaléuk elutasította azt a válaszlehetőséget, hogy szégyennel töltené el az, hogy magyarnak született. A megkérdezettek 38,7 százaléka nem érzi, hogy hátrányt jelentene és 39,5 százaléka azt sem, hogy ez politikai kihívás lenne számára. A magyarság ismérvei között a megkérdezettek véleménye szerint az anyanyelv illetve a magyarság vállalása számít leginkább (3.3. ábra). Az ismérvek alapján a második helyre sorolták azt, hogy szeresse a magyar kultúrát (4,2), tisztelje a nemzeti szimbólumokat jelképező trikolorot (4), származása szempontjából legalább egyik szülője legyen magyar (4), ezt követi az, hogy magyar szertartási nyelvű egyházhoz tartozzon (3,9), mind két szülője magyar legyen (3,6), majd hogy magyar iskolát végezzen (3,5).

A kárpátaljai magyarok megítélése szerint, a magyarság szempontjából nem meghatározó az, hogy az egyén a magyar állam kötelékéhez tartozzon, vagyis a magyar állampolgárság (2,1), hogy Magyarországon szülessen (1,6), de a politikai hovatartozás sem. Nem tudjuk, mennyire befolyásolta a december 5-i népszavazás a válaszadók véleményét, de figyelemreméltó, hogy 50,6 százaléuk ha szabadon választhatna akkor is Ukrajnában élne, és csak 19,8 százaléuk szeretne Magyarországon élni. Azok száma akik nem tudtak erre a kérdésre egyértelműen válaszolni 9,3 százalék volt, 4,9 százalék Kárpátalját jelölte meg, bár ez a terület nem önálló ország. A válaszadók kevesebb mint két százaléka megnevezte még Franciaországot, Görögországot, Hollandiát, Olaszországot, Svájcot, USA-t. A kárpátaljai magyarok számára magától értetődő állapot az, hogy magyar nemzetiségűek, de ukrán állampolgárok, vagyis önértékelésük szempontjából e két fogalmat kettéválasztják, ami annak is köszönhető, hogy a megkérdezett generáció nagy része volt már szovjet állampolgár is, így tudatukban a nemzetiség és az állampolgárság szétválasztódik. A megkérdezettek 44,5 százaléka számára ez egyáltalán nem jelent problémát, 35,9 százalék számára általában nem. A válaszadók 13,9 százaléknak okoz csak problémát, ami viszont a környezetében nem jelentkezett. Azok száma, akiknek gondot okoz ez a kettősség és gyakran adódnak belőle problémáik 4,7 százalékot tesz ki, és akik emiatt összetűzésbe kerülnek másokkal azok aránya mindössze 0,9 százalék. A további kutatások tárgya lehetne, hogy van-e összefüggés e kérdésben olyan változókkal, mint anyanyelv, születés, lakhely stb. A regionális identitástudat meghatározó erejét támasztja alá az is, hogy a megkérdezettek 66,9 százaléka nyilatkozott úgy, hogy Kárpátalját tekinti szülőföldjének és mindössze 9,3 százaléka Ukrajnát. A lokális identitástudat is jelen van e területen, mert a megkérdezettek 13,7 százaléka szülőföldjének azt a települést tekinti, ahol született, 4,4 százalék pedig azt a települést ahol él. A történelmi Magyarországot a válaszadók 2,6 százaléka, míg Magyarországot 1,2 százalék. Azok aránya akik úgy érzik, hogy nincs igazi hazájuk nem éri el az 1 százalékot. Hasonló mutatókat kaptunk arra a kérdésre,

hogy mit tekint hazájának a kárpátaljai magyar: a válaszadók 44,8 százaléka Kárpátalját, 26,5 százalék Ukrainát, míg Magyarországot illetve a történelmi Magyarországot együtt véve a válaszadók 6,5 százaléka tartja csak hazájának. Ezek az értékek már utalhatnak a december 5-i népszavazás hatásaira, illetve a két országban tapasztalható, egymástól eltérő társadalomszervező fejlődési irány közötti különbségekre. A magukat hazátlannak tekintők részaránya 3,2 százalék, a lokalitásban hazájukat megtalálók aránya mintegy 5 százalék (ebből 2 százalék azt a helyet tekinti hazájának, ahol született, 2,9 százalék azt, ahol él).

A magyarságot és a magyar nemzetet megjelenítő történelmi hősokeket/hősnőket, a kultúrnemzetre utaló tényezőket fontosnak tartják a megkérdezettek, mert mindamellett, hogy 24 százalékuk nem tudott e kérdésre válaszolni, 72 százalék úgy gondolja, hogy létezik ez a kategória. A kárpátaljai magyar válaszadók nemzeti hősként említik első helyen Zrínyi Ilonát, Rákóczi Ferencet, Kossuth Lajost, Szent Istvánt, Mátyás királyt, Széchenyi Istvánt, Petőfi Sándort (3.9 ábra). Megnevezték még Dobó Istvánt és Zrínyi Miklóst is. A további nemzeti hősnék tekintett személyek 0,1 és 0,9 százalék közötti gyakoriságot mutattak széles skálában, melyben Árpád fejedelemtől Kovács Miklósig – a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség jelenlegi elnökéig – előfordulnak különböző személyek. A válaszadók túlnyomó többsége (89 százalék) tartja úgy, hogy vannak a magyarságot szimbolizáló kulturális személyiségek és mindössze 3 százalékuk tekinti, hogy nincsenek ilyenek. A legismertebbek közé első helyen említik Petőfi Sándort (41 százalék), Munkácsy Mihályt (5,8 százalék), Jókai Mórt (4,4 százalék), Vári Fábrián László kárpátaljai magyar költőt (1,7 százalék), Arany Jánost (1,5 százalék), József Attilát (1,5 százalék), míg Adyt, Kölcseyt, Mikszáthot már csak 0,9 százalékban jelölték. A válaszadók 86 százaléka tartja úgy, hogy a magyarokat, a magyar nemzetet jelképező szimbólumok léteznek, melyek közül első helyen a zászlót jelölték meg (41,9 százalék), másodikon a himnuszt (14,8 százalék), harmadikon a koronát (7,8 százalék), a Turul madarat 4,4 százalék, a címet 4,1 százalék említi.

A nemzeti hovatartozást a megkérdezettek 67 százaléka szerint az anyanyelve és kultúrája határozza meg, míg 28 százalékuk úgy gondolja, hogy ez az egyének saját döntésén alapul, míg 5 százalék az állampolgársággal azonosítja a nemzeti hovatartozást. A válaszadók 78 százaléka szerint a kárpátaljai magyarok részét képezik a magyar nemzetnek, 15 százalékuk szerint nem, és 7 százalék nem tudott erre a kérdésre felelni. Ezzel szemben a megkérdezettek 52 százaléka a kárpátaljai magyarokat az ukrán nemzet részének is tekinti, 36 százalékuk viszont nem, míg 12 százalék nem tudta ezt a kérdést megválaszolni. Ez utóbbi eredmény egyfajta identitásbeli zavarra utal, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a korábban feltett kérdések alapján a nemzetiséget és az állampolgárságot határozottan szétválasztották. A megkérdezettek 66 százaléka úgy gondolja, hogy a magyarországi magyarok más jellemző emberi tulajdonságokkal rendelkeznek, mint a kárpátaljai magyarok, és ugyanezt rögzítettük az ukránokkal kapcsolatban is.

A kárpátaljai magyarok számos emberi tulajdonságukban pozitívabbnak tartják magukat a magyarországi magyaroknál és az ukránoknál is. Például segítőkészebbek, toleránsabbak, intelligensebbek, kevésbé önzőek, kevésbé tehetetlenek, kevésbé lusták, nem erőszakosak. A kutatás eredménye szerint a kárpátaljai magyarok úgy érzik, hogy a versenyszellem terén elmaradnak a magyarországi magyaroktól, szemben az ukránokkal. A magyarországi magyarokat toleránsabbnak, intelligensebbnek, önzőbbnek, tehetetlenebbnek, lustábbnak látják, mint az ukránokat. A megkérdezettek szerint versenyszelleme a magyarországi magyaroknak jobb, mint az ukránoknak. Az ukránokat a felmérés szerint a megkérdezettek segítőkészebbnek, erőszakosabbnak látják, mint a magyarországi magyarokat (3.19. ábra).

A felmérés szerint a megkérdezettek toleránsnak tartják magukat. A legtöbb nemzetiséggel szemben leginkább közömbösek, a legnagyobb ellenszenvet a romákkal szemben érzik (21,5 százalék), a legrokonszenvesebbek a magyarországi magyarok (3.20.ábra).

A felmérés eredménye alapján a kárpátaljai magyarok a legkülönbözőbb népcsoportokkal szemben leginkább közömbösek (a románokkal 73,3 százalék, a szlovákokkal 74,1 százalék, a zsidókkal 73,3 százalék, a németekkel 73,8 százalék, a kínaiakkal 77,6 százalék érez így). A legrokonszenvesebbeknek a magyarországi magyarokat (69,9 százalék), utána az ukránokat (47,7 százalék), majd az oroszokat (43,1 százalék) tartják. A romákkal szemben fenntartásaik vannak, 21,5 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy számukra inkább ellenszenvesek, 15,7 százalékuk számára nagyon ellenszenvesek, 54,5 százalékuknak pedig közömbös.

A határon túli magyarok közül a kárpátaljai magyarok számára a legrokonszenvesebbek maguk a kárpátaljai magyarok (41,4 százalék szerint nagyon rokonszenvesek, 42,3 százalék szerint inkább rokonszenvesek). Saját magukon kívül az erdélyiek tűnnek legrokonszenvesebbeknek (11,6 százalék nagyon rokonszenvesnek tartja, 44,8 százalék inkább rokonszenvesnek). Az erdélyiek után a felvidékieket kedvelik (10,8 százalék nagyon, 41 százalék inkább), majd a vajdaságiakat (9,6 százalék nagyon, 40,7 százalék inkább).

A válaszadók a legnagyobb intoleranciát a kábítószerekkel szemben tanúsítják, összességében 86,9 százalék tekinti őket ellenszenvesnek vagy inkább ellenszenvesnek. Valamivel kisebb az elutasítás mértéke a bőrféjűekkel (82 százalék) és a homoszexuálisokkal (72,7 százalék) szemben. Magas fokú a közömbösség a munkanélküliekkel (60,9 százalék) és a menekültekkel (53,2 százalék) szemben, továbbá közömbösséget mutatnak a vállalkozók (57 százalék), az újjgazdagok (60,2 százalék), a biztonsági örök (70,9 százalék) irányába is. A megkérdezettek egyharmada (32 százalék) a felsorolt csoportok közül a vállalkozókat tartja nagyon rokonszenvesnek/inkább rokonszenvesnek.

A kárpátaljai társadalom toleranciáját mutatja az, hogy a megkérdezettek nagy részét soha nem érte megkülönböztetés neme (93,6 százalék), vallásos meggyőződése (84,9 százalék), életkora (84,6 százalék), vidéki származása (84,3 százalék), társadalmi származása (78,8 százalék), politikai nézetei (77,3 százalék), anyagi helyzete (70,3 százalék) miatt. A megkérdezettek úgy érzik, hogy a nemzetiségi hovatartozásuk miatt 41 százalékukat ritkán ért hátrányos megkülönböztetés, azok aránya akiket soha nem ért 49,4 százalékot tesz ki. Célszerű lenne a továbbiakban megvizsgálni, hogy az egyes kisebbségi területeken (tömb, szórvány) hogyan alakul ez az arány.

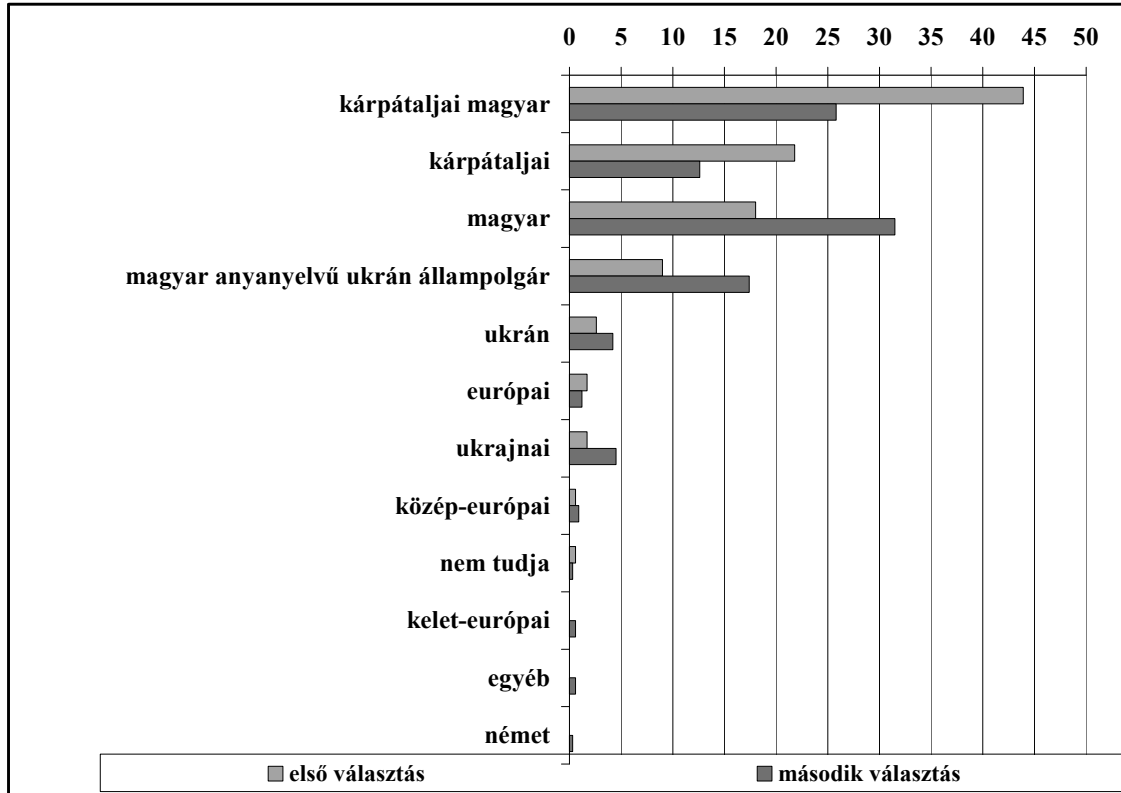
A megkérdezettek 55 százaléka úgy látja, hogy érvényesülésének nem akadálya Ukrajnában magyar nemzetisége, 29 százalék szerint akadályt jelent a hivatalokban, egészségügyben, oktatásban, munkavállalásban, míg 12 százalék szerint minden téren.

A felmérés alapján az ukrán-magyar viszonyt nem terhelik konfliktusok sem országos, sem helyi szinten; konfliktusokkal terheltnek érzi országos szinten a válaszadók 11,5 százaléka, települési szinten 3,7 százaléka. A településeken az ukránok és a magyarok együttműködését tapasztalja a válaszadók 57,1 százaléka, míg országos szinten ez a mutató 34,9 százalék. Az ukrán-magyar viszonyt közömbösnek tartja országos szinten 47 százalék, a településeken 35,3 százalék.

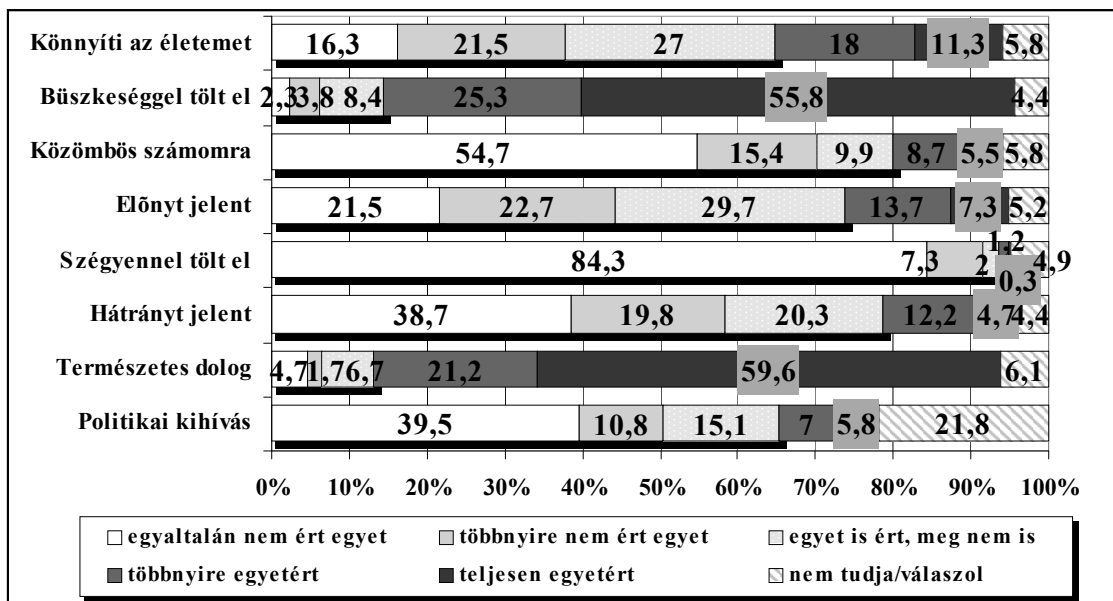
Következetlenségre, vagy a közvélemény átalakulására utalhat a kontrollkérdésként is felfogható „*Mennyire ért egyet a következő állításokkal?*” kérdésre adott válaszok összesítésének eredménye. Míg a korábbi válaszokban Ukrajnával és az ukránokkal kapcsolatban inkább a pozitív attitűdök jellemezték a válaszadókat, úgy azzal a kérdéssel, hogy „*Jobb lenne a világ, ha a többi ország lakosai is olyanok lennének mint*

az ukránok?”, a válaszadók 45,9 százaléka egyáltalán nem, 23 százaléka részben nem értett egyet; ez összességében 68,9 százalékot tesz ki. Ez azért is érdekes, mert közben a válaszadók több mint a fele (58,1 százalék) gondolja úgy, hogy inkább ukrán állampolgár, semhogy más ország állampolgára lenne. A haza iránti elfogultságra utalhat az, hogy a megkérdezettek 75 százaléka részben vagy teljesen egyetért azzal, hogy az embereknek akkor is támogatni kell hazájukat, ha vezetőik hibát követnek

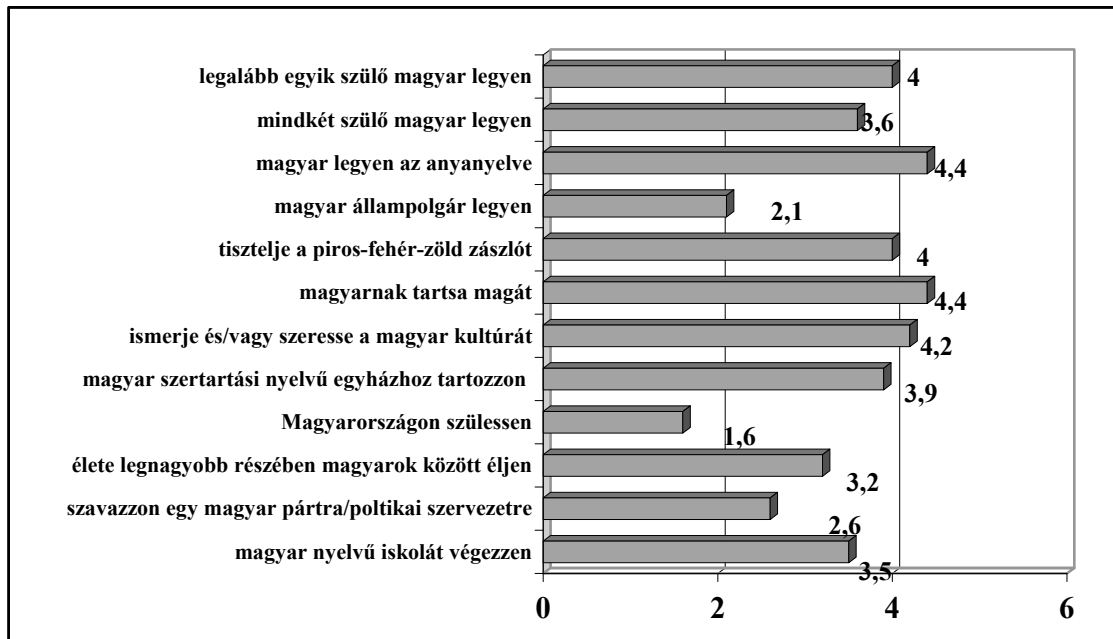
3.1. ábra: Leginkább úgy határoznám meg magam, mint:

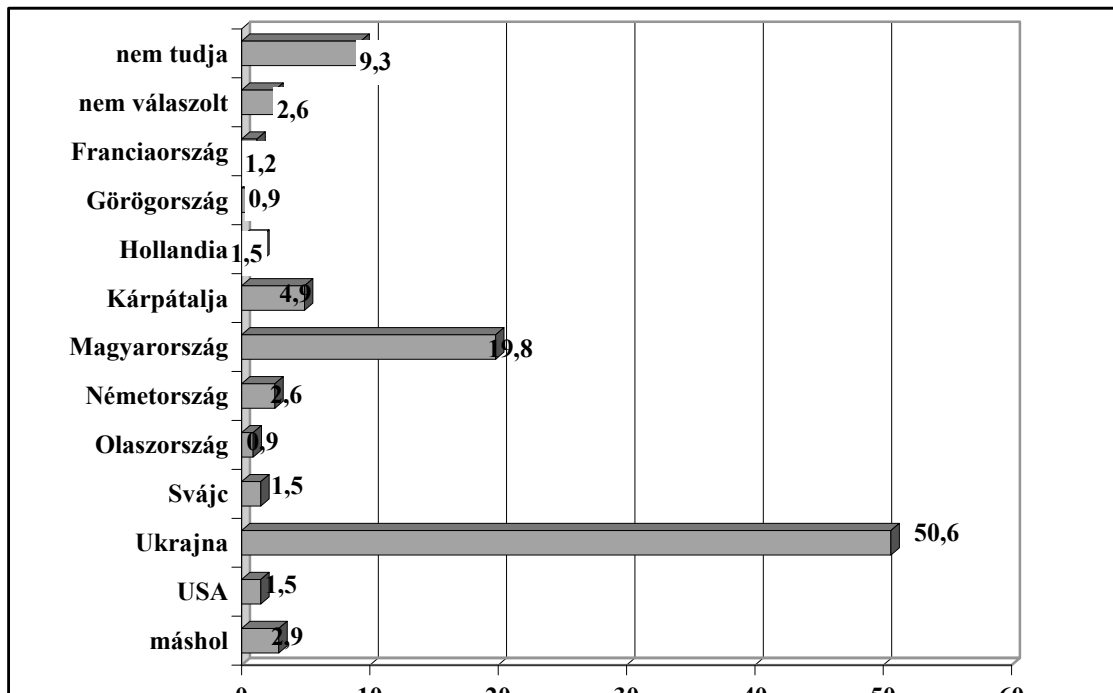
3.2. ábra: Az, hogy magyarnak születtem ...

3.3. ábra: Ahhoz, hogy valaki magyarnak számítson, mennyire fontos, hogy...
(átlagértékek, 1– egyáltalán nem fontos, 5 – nagyon fontos)

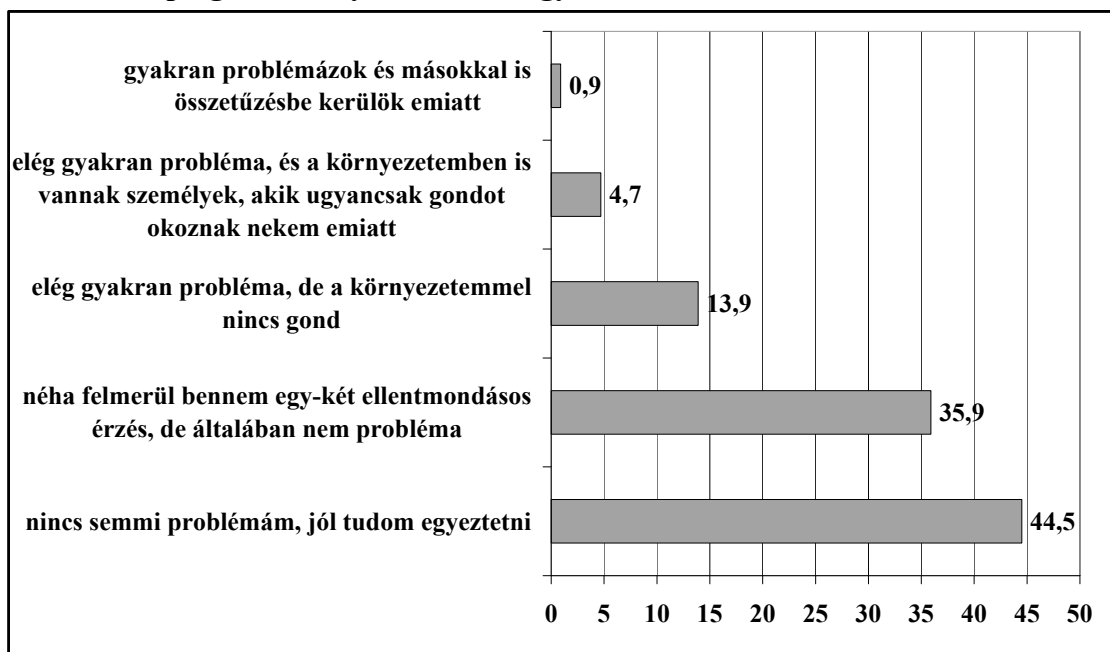

3.4. ábra: Ha szabadon választhatna, hol, melyik országban szeretne élni?

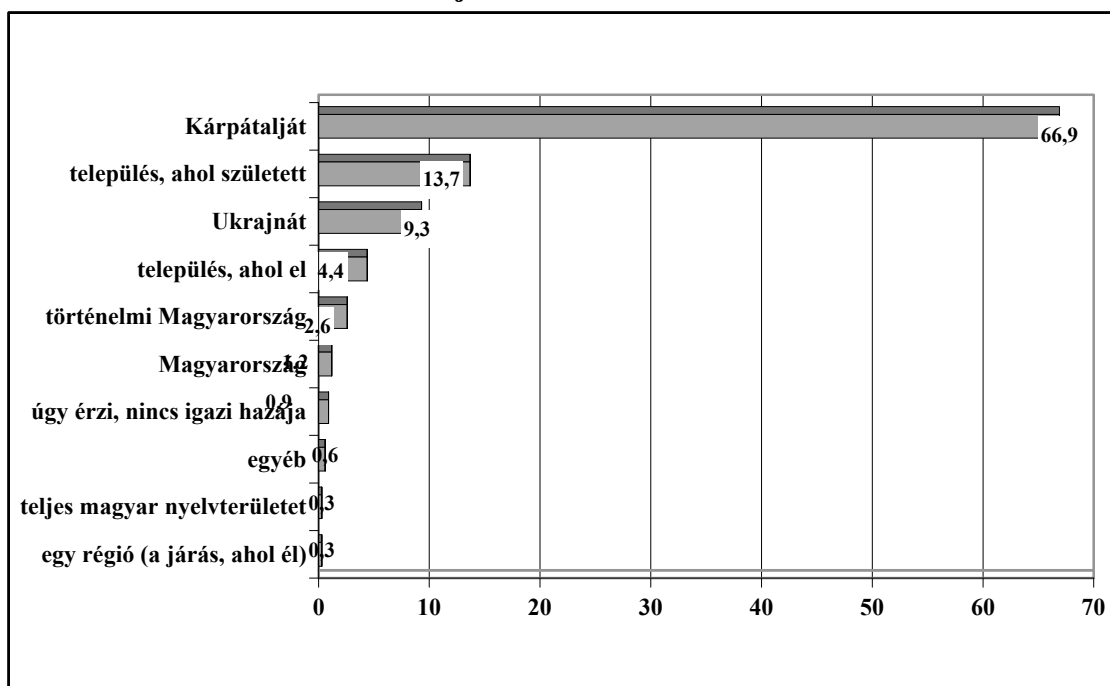

Máshol: egy-egy válaszadó (0,3 százalék) szeretne élni a következő országokban: Anglia, Ausztrália, Ausztria, Bahrein, bárhol csak Ukrajnában nem, Izrael, Kanada, Kuba, Svédország, Tahiti

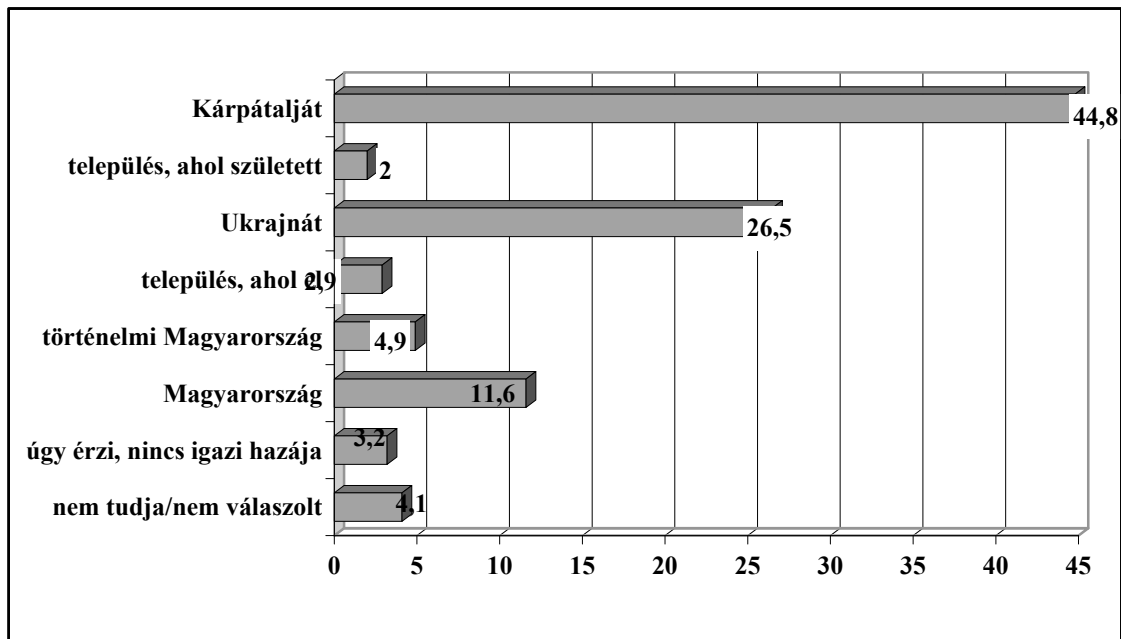
3.5. ábra: Mennyire jelent önnek problémát az, hogy magyar nemzetiségűként ukrán állampolgár: mennyire sikerült egyeztetni ezeket?

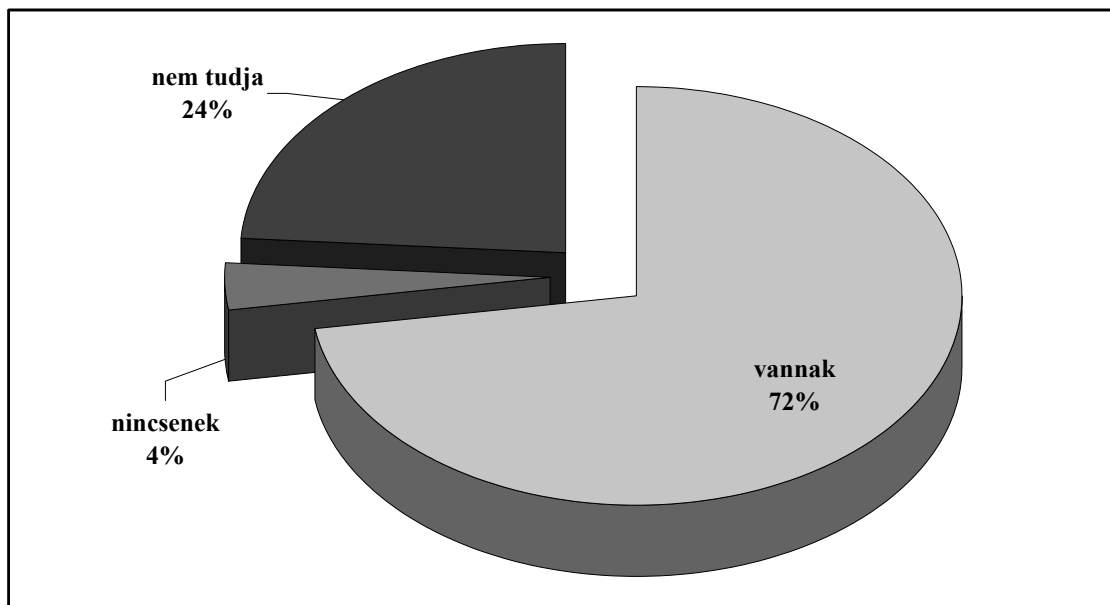
3.6. ábra: Mit tekint Ön szülőföldjének?

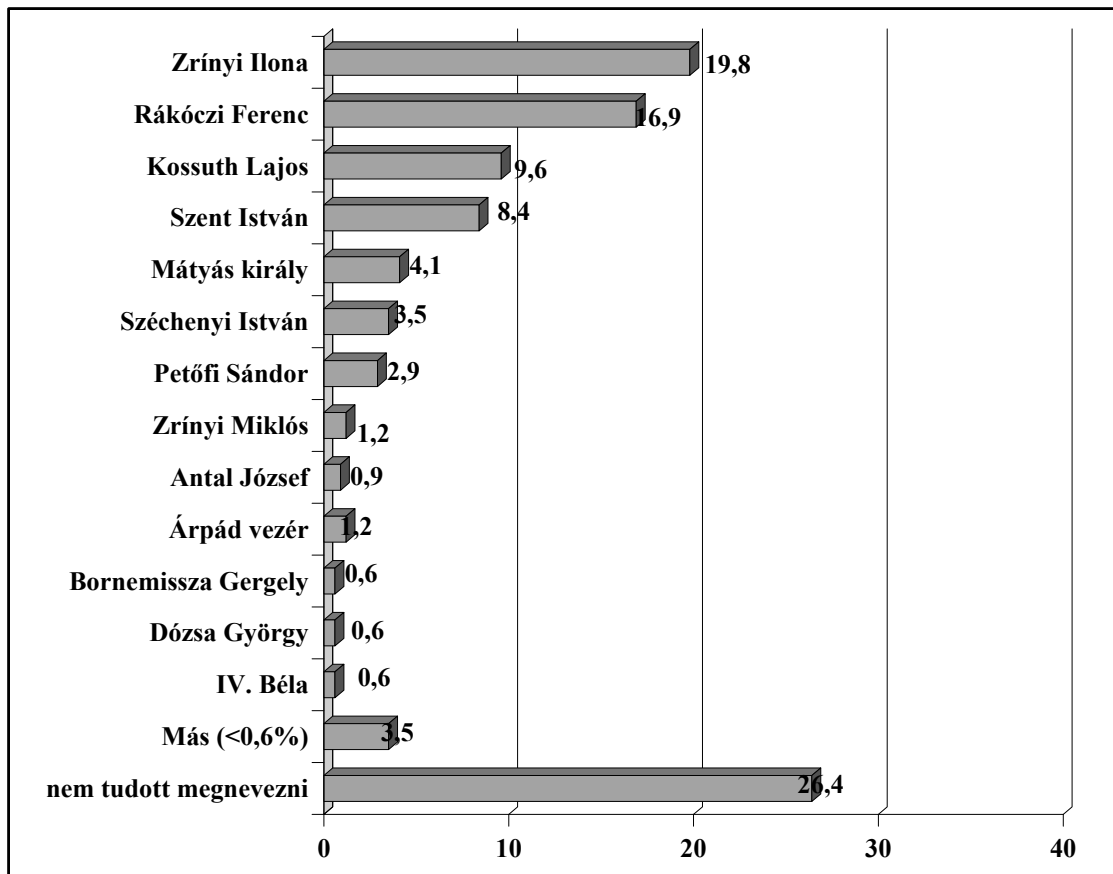
3.7. ábra: És mit tekint hazájának?

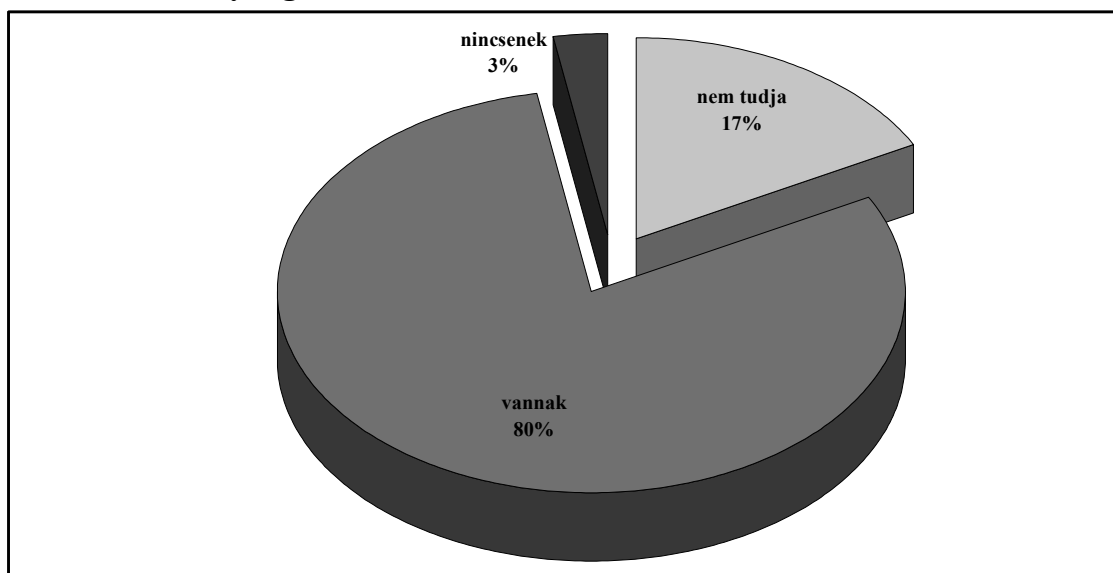
3.8. ábra: Ön szerint vannak-e a magyarságot, a magyar nemzetet megjelenítő történelmi hősök, hősnők?

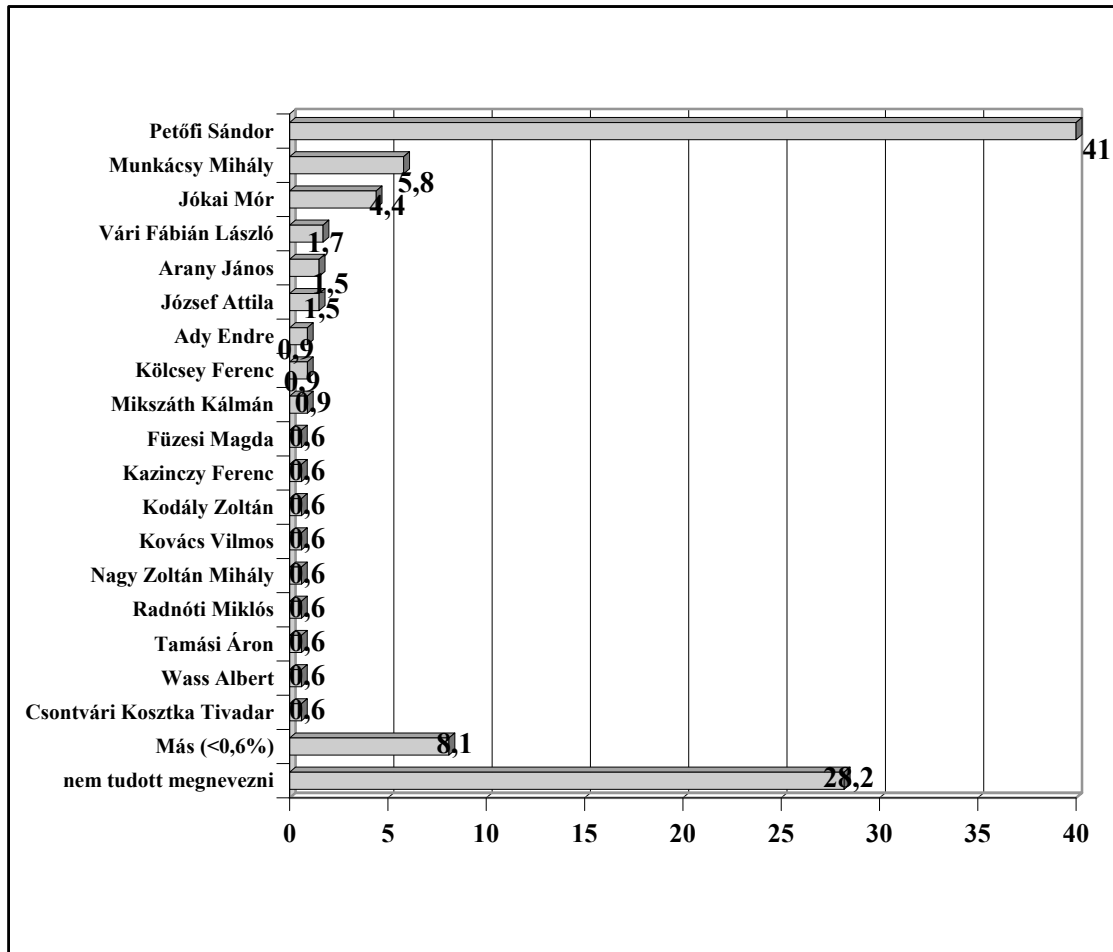
3.9. ábra: Nemzeti hősök említése (első opció gyakorisága szerint)

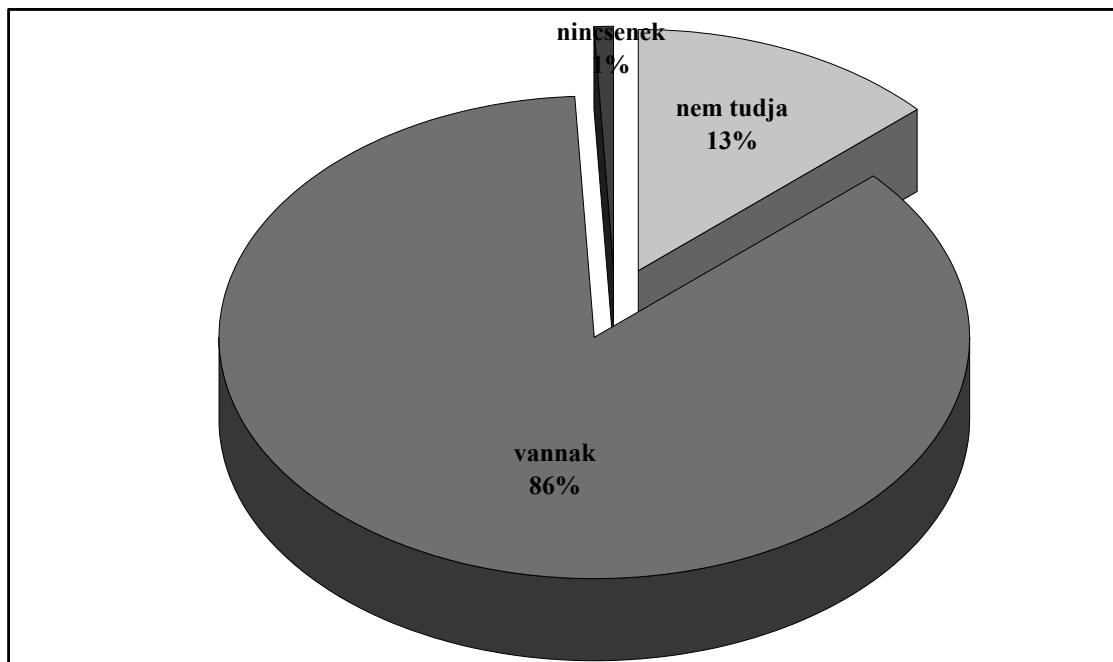
3.10. ábra: Ön szerint vannak-e a magyarságot, magyar nemzetet képviselő kulturális személyiségek?

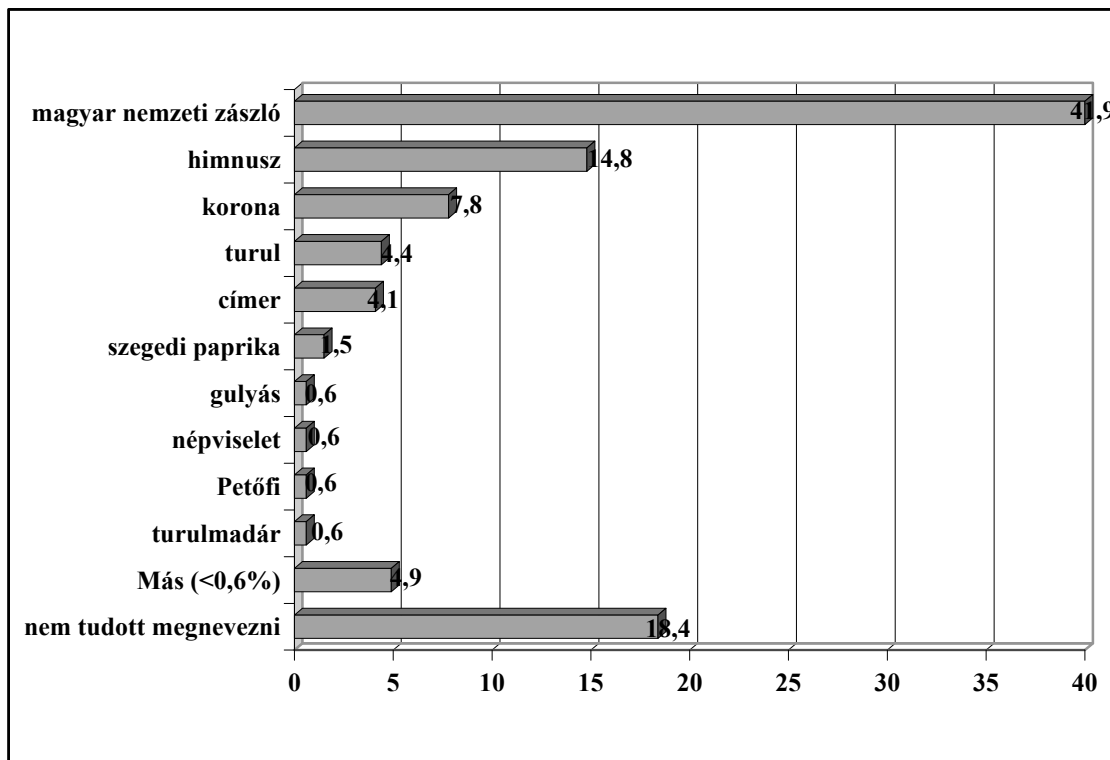
3.11. ábra: Magyar kulturális személyiségek említése (az első opció gyakorisága)

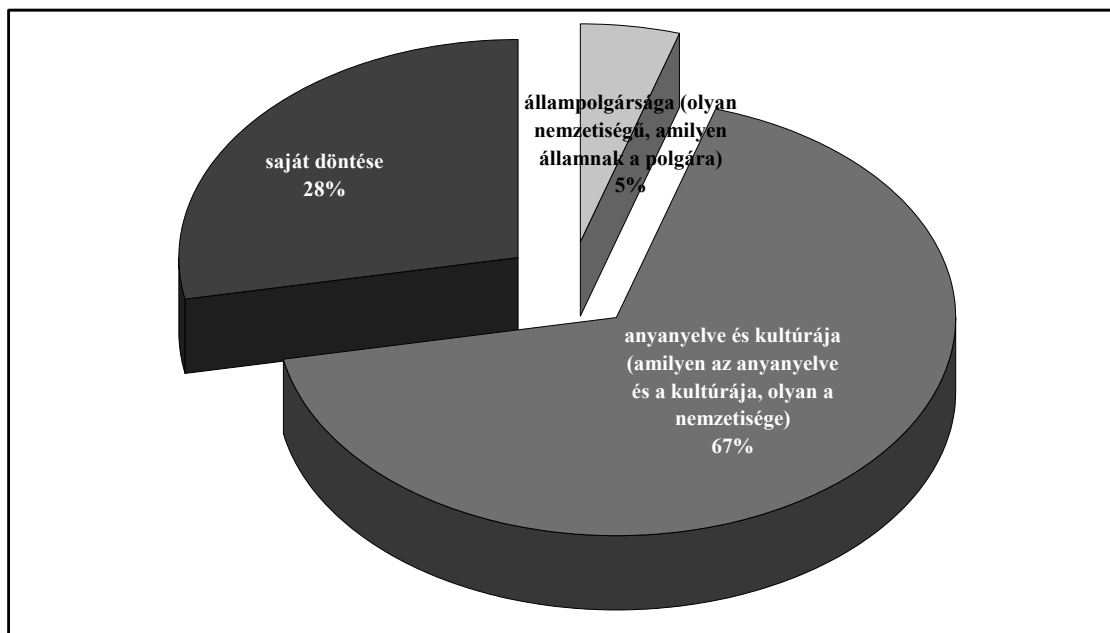
3.12. ábra: Vannak olyan szimbólumok(jelképek), melyek legjobban megjelenítik, képviselik a magyarokat, a magyar nemzetet

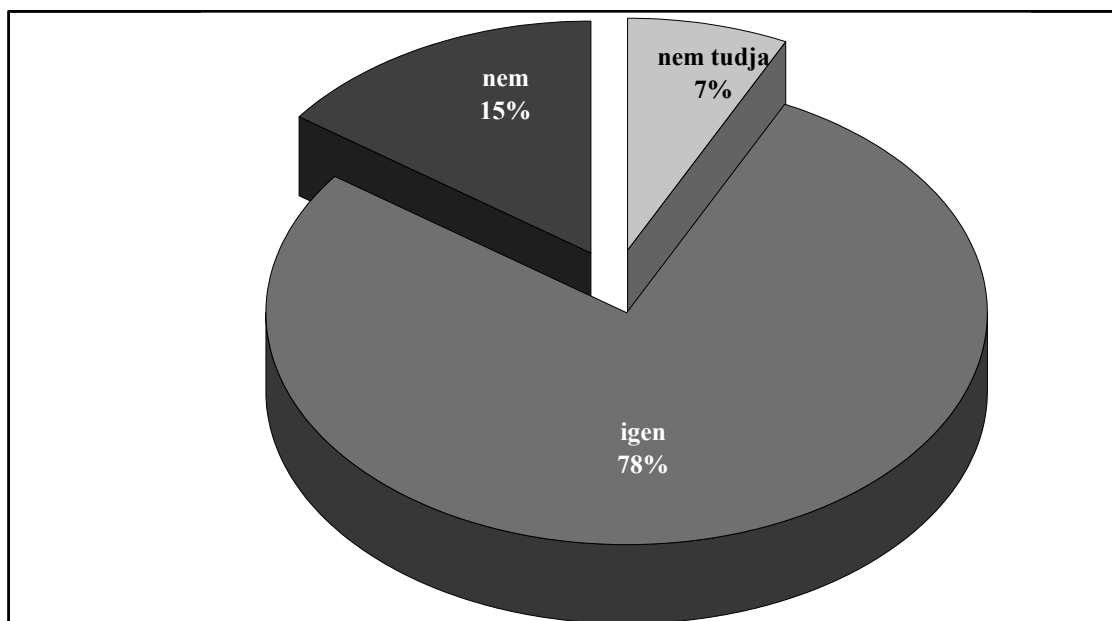
3.13. ábra: Legfontosabb nemzeti szimbólum (jelkép), említések gyakorisága (első opció gyakorisága szerint)

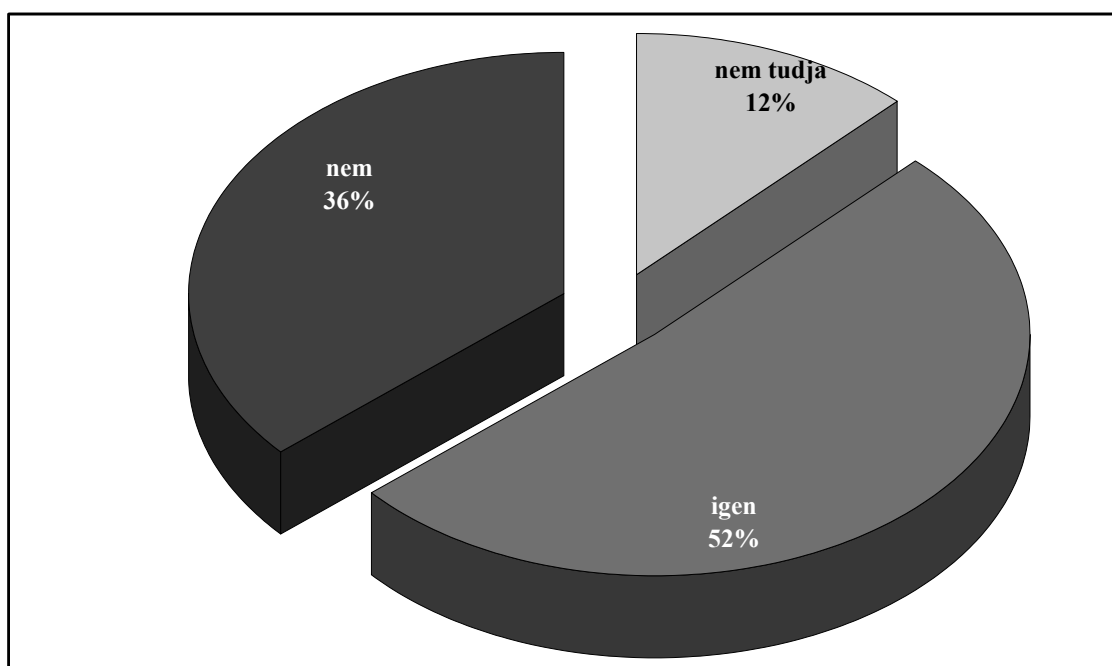
3.14. ábra: Mi határozza meg leginkább az Ön nemzeti hovatartozását?

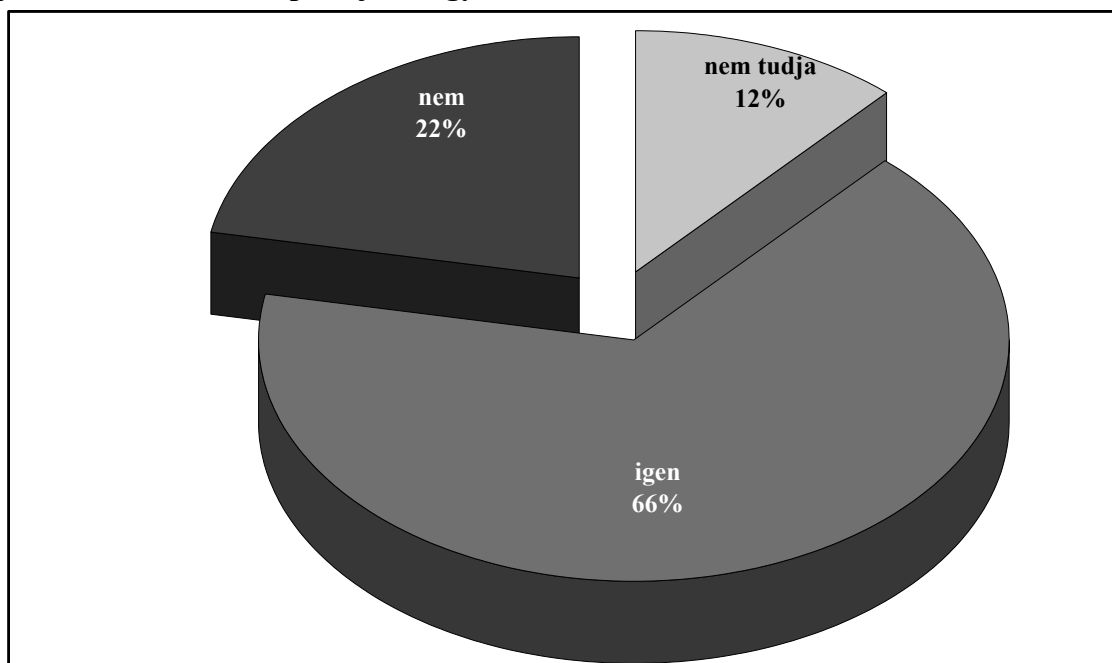
3.15. ábra: Ön szerint az ukrajnai/kárpátaljai magyarok részét képezik a magyar nemzetnek?

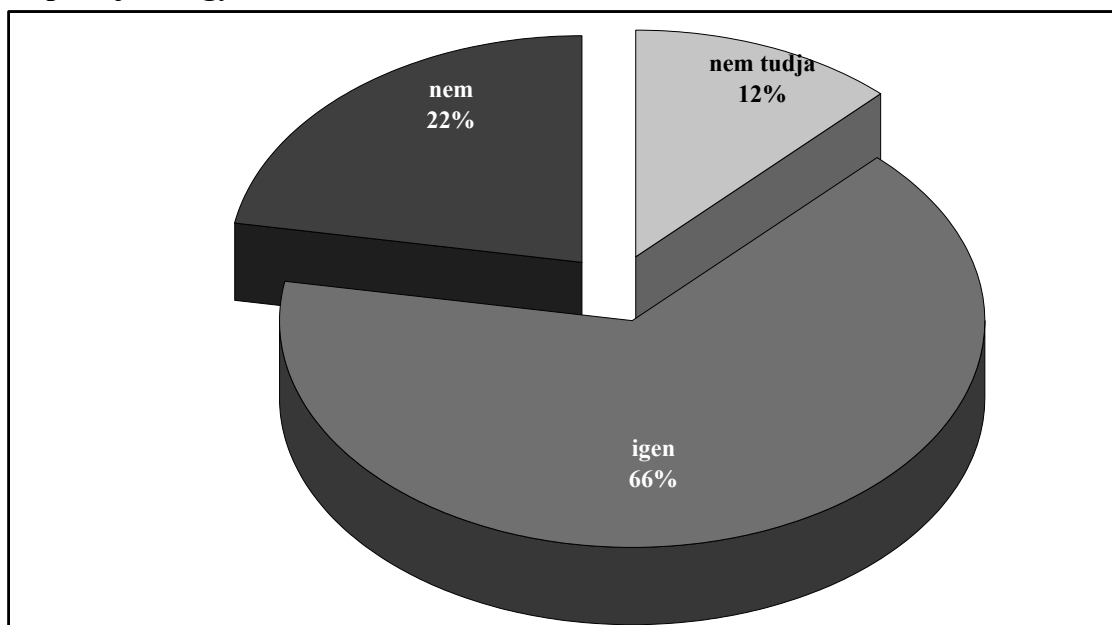
3.16. ábra: Ön szerint az ukrajnai/kárpátaljai magyarok részét képezik az ukrán nemzetnek?

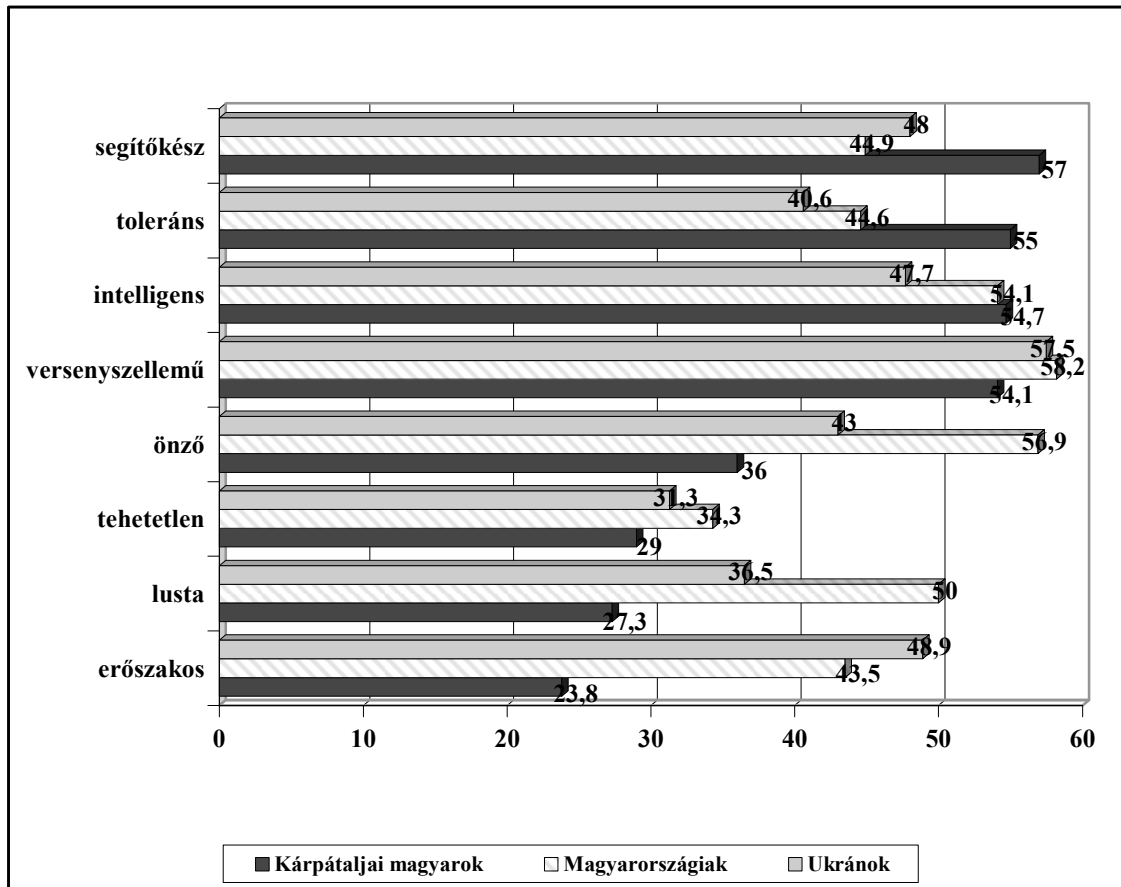
3.17. ábra: Ön szerint a magyarországi magyarokra más emberi tulajdonságok jellemzők, mint a kárpátaljai magyarokra?

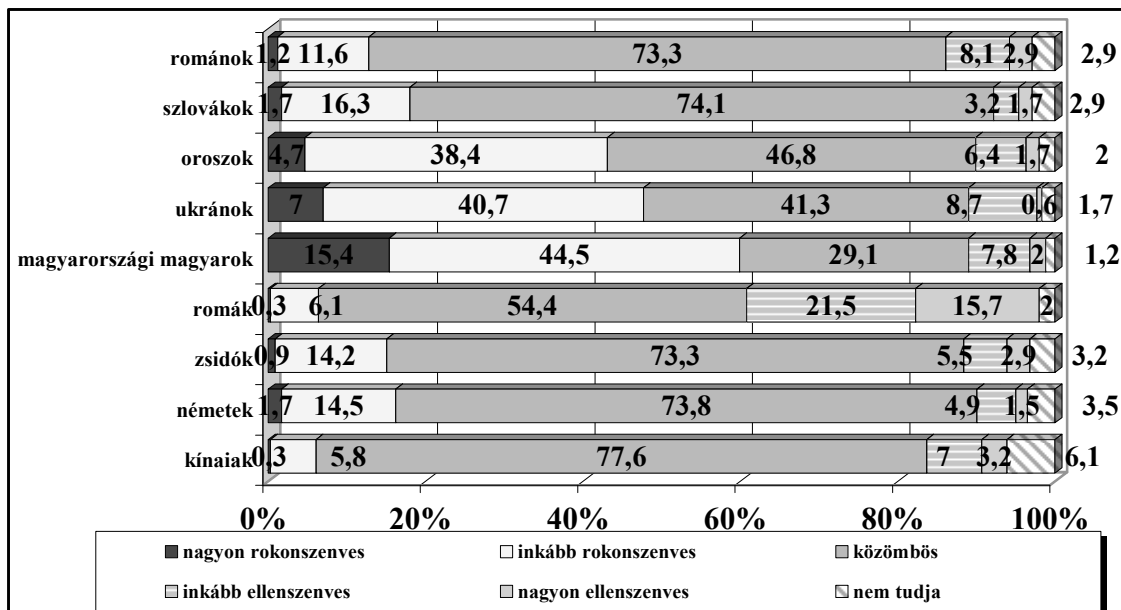
3.18. ábra: Ön szerint az ukránokra más emberi tulajdonságok jellemzők, mint a kárpátaljai magyarokra?

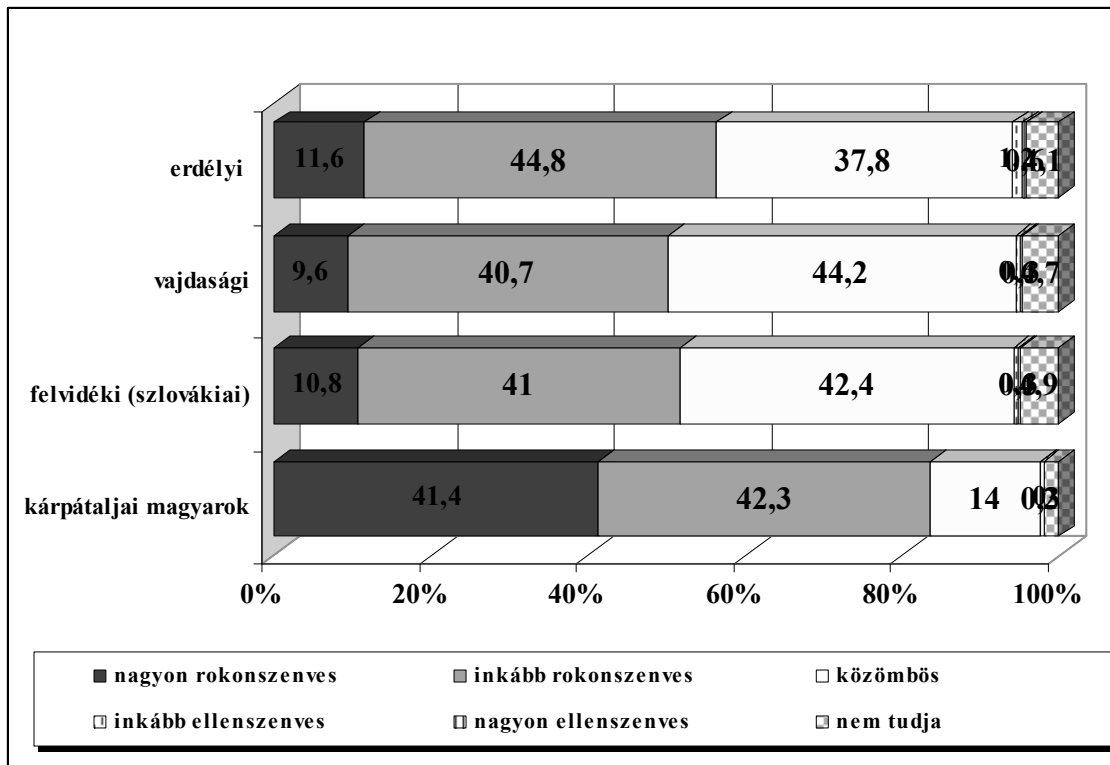
3.19. ábra: Ön szerint a kárpátaljai magyarok, a magyarországi magyarok, illetve az ukránok hány százaléka jellemezhető a következő tulajdonságokkal?

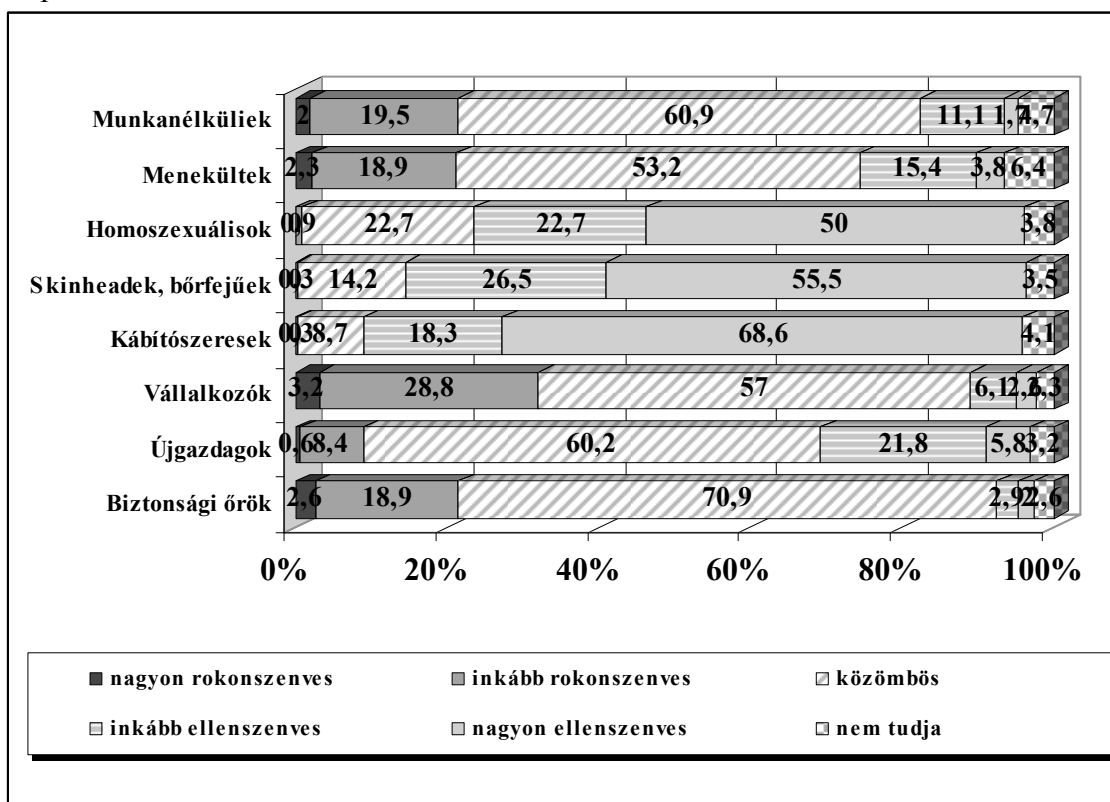
3.20. ábra: Ön hogyan viszonyul a következő csoportokhoz?
Etnikumok

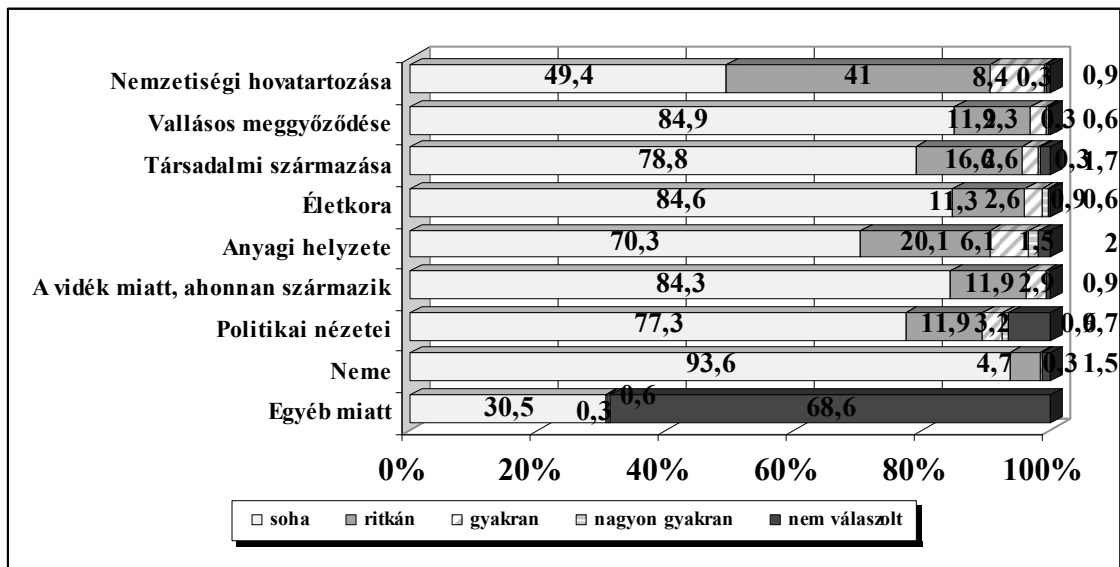
3.21. ábra. Ön hogyan viszonyul a következő csoportokhoz? Határon túli magyarok

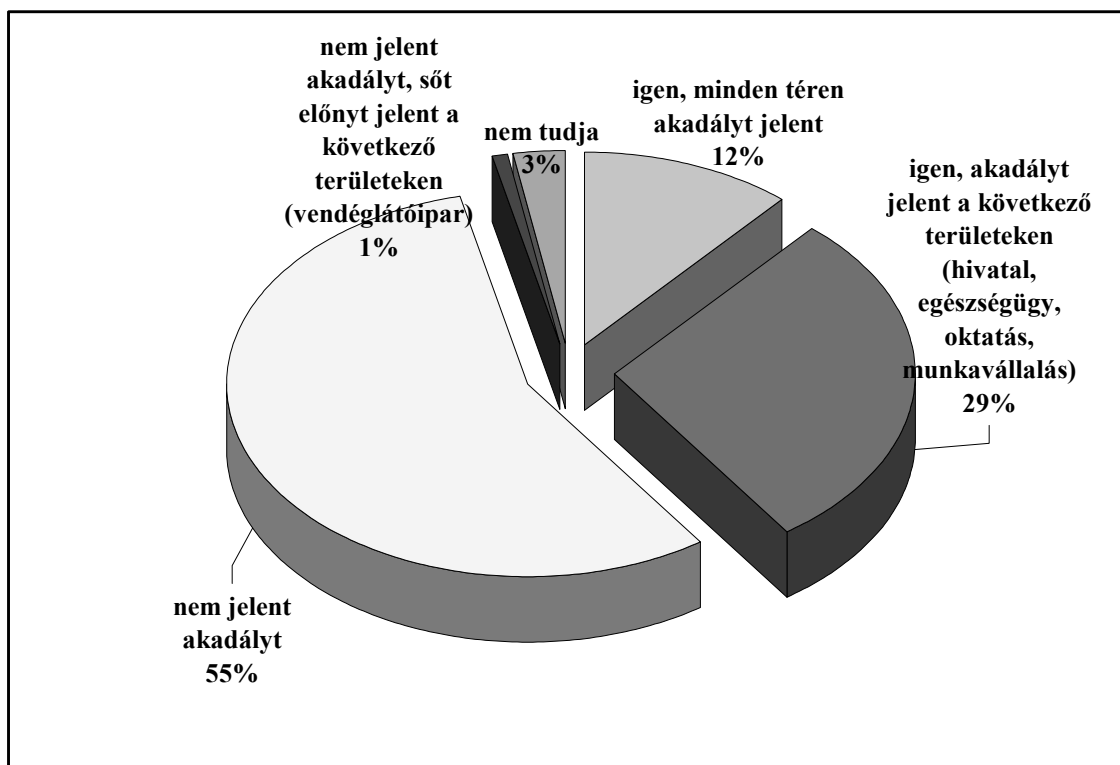
3.22. ábra. Ön hogyan viszonyul a következő csoportokhoz? Más társadalmi csoportok

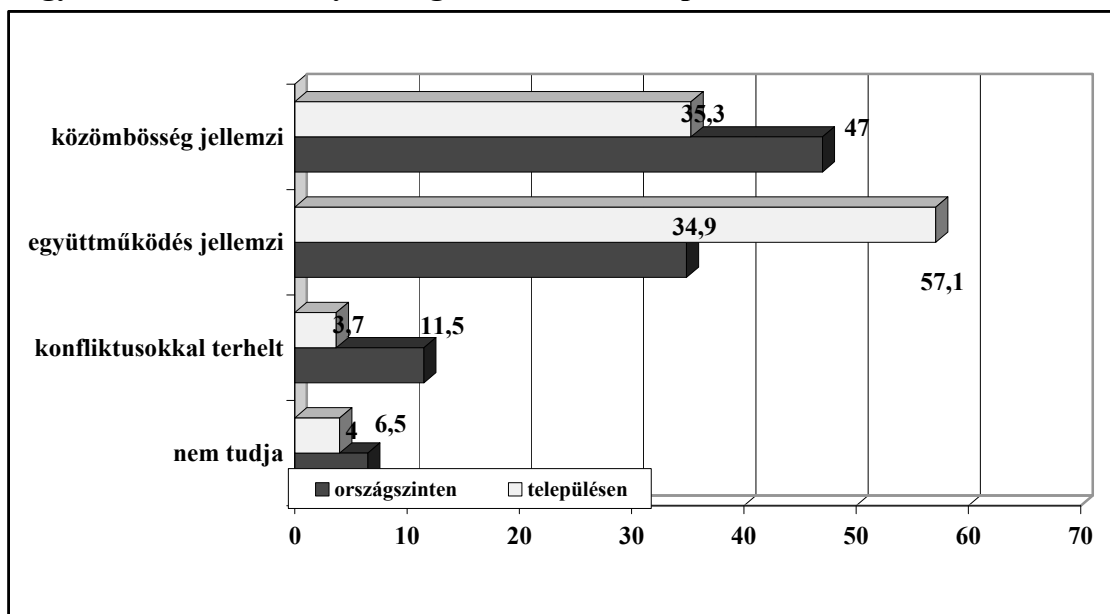
3.23. ábra: Milyen gyakran érte-e önt hátrányos megkülönböztetés (igazságtalanság) az alábbi okok miatt?

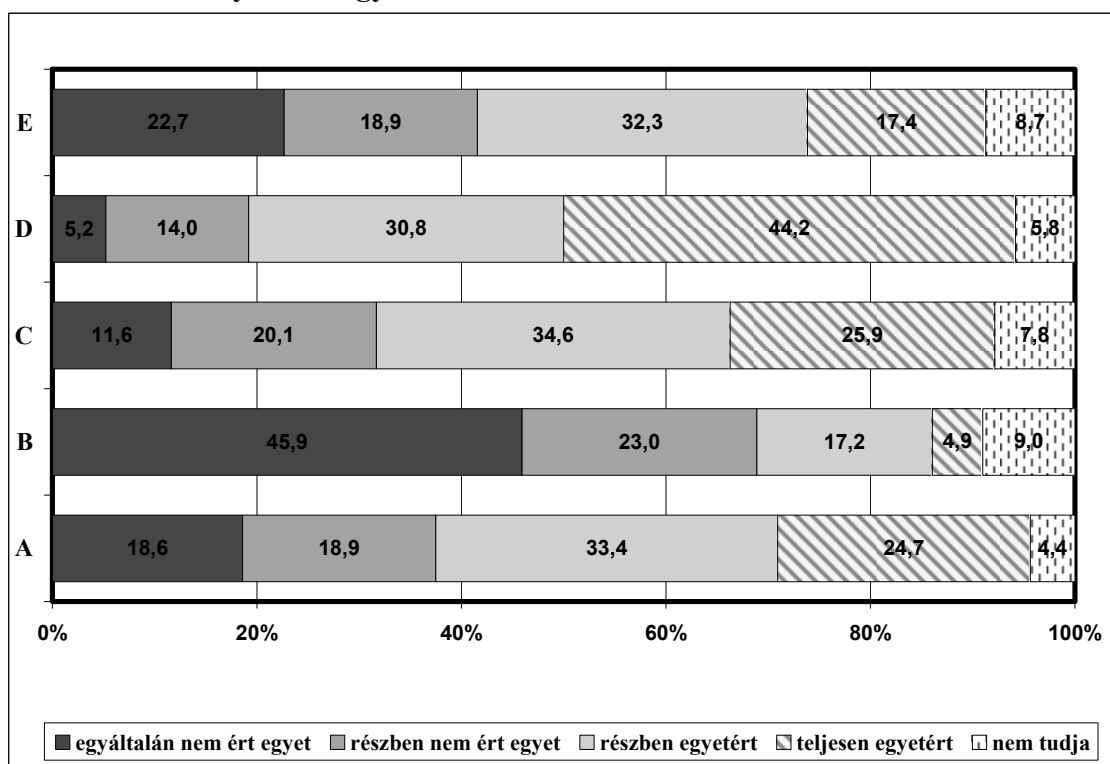
3.24. ábra: Ön szerint akadály a érvényesülésnek Ukrajnában, ha az ember magyar?

3.25. ábra: Ön szerint ma Ukrajnában hogyan jellemezhető az ukránok és a magyarok közötti viszony országos szinten? A településen, ahol ön él?

3.26. ábra: Mennyire ért egyet a következő állításokkal?

- A. Sokkal szívesebben vagyok ukrán állampolgár, semhogy bármely más ország állampolgára legyek.
- B. Jobb lenne a világ, ha a többi ország lakosai is olyanok lennének mint az ukránok
- C. Jobb lenne a világ, ha a többi ország lakosai is olyanok lennének mint a kárpátaljai magyarok.
- D. Az embereknek akkor is támogatni kell saját hazájukat, ha vezetőik hibát követnek el.
- E. Van néhány dolog Ukrajnában, ami miatt szégyenkezniem kell, hogy ennek az országnak az állampolgára vagyok

4. Nyelvhasználat

Megvizsgálva a kárpátaljai magyarok nyelvhasználatát, megállapíthatjuk, hogy anyanyelvi szinten majdnem mindenki beszéli a magyart. Az ukrán és az orosz nyelv esetében ennek ismeretét közepesre értékelték 3,4 illetve 3,7-re becslve. Valószínűleg nem a teljes mintára vonatkozik mindkét nyelv ismerete, hanem a fiatalok és a középkorúak egy része jelölte az ukránt, míg az idősebbek az orosz, mert a szovjet rendszerben a magyar iskolákban csak az orosz tanították, míg Ukrajna függetlensége után csak az ukránt. Az angol és a német nyelv ismeretét nagyon alacsonyra értékelték (1,3), illetve néhányan hasonló szinten beszélnek más regionális nyelveket (szlovák, román stb.). A francia, spanyol, olasz és roma nyelvek ismeretét egyes, vagyis a nem érti és nem beszéli kategóriába sorolták. A nyelvtanulás iránt megvan az igény a helyi magyarokban, főleg a regionális nyelvek irányába. A megkérdezettek 39,8 százaléka szeretné jól beszélni az ukránt és ugyanennyien az orosz nyelvet, míg az angolt 32,6 százalék jelölte meg. A legnagyobb elutasítást a francia nyelvvel szemben nyilvánították ki, a megkérdezettek 63,1 százaléka nyilatkozott úgy, hogy egyáltalán nem szeretné megtanulni, míg ez a mutató a német nyelv esetében 46,5 százalék, az angol nyelv esetében 23 százalék. Az ukránnal szemben 13,4 százaléknak vannak ellenszenvai, míg az orosz 15,7 százalék nem szeretné tudni.

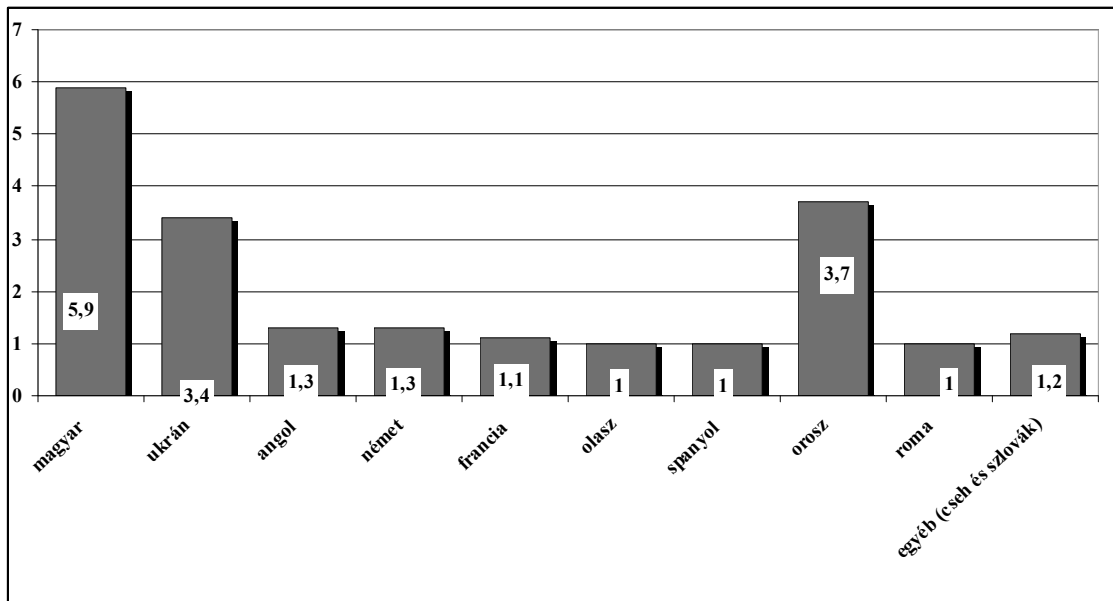
A magyar nyelv a családon belül általánosan használt és ismert nyelv Kárpátalján, a megkérdezettek 89 százaléka csak ezen a nyelven beszél otthon szüleivel, és 5 százalékuk inkább magyarul. Mindössze 3 százalékot tesz ki azok aránya, akik otthon ugyan használják a magyar nyelvet, de inkább oroszul vagy ukránul beszélnek, és 2 százalék azok része akik csak ukránul vagy oroszul beszélnek otthon, 1 százalék pedig egyéb nyelven (ismerve a helyi sajátosságokat a román, szlovák és a német lehet). A családon belül a gyermekek majdnem teljes köre (93,2 százalék) beszél egymással magyar nyelven, míg a nyilatkozók és gyermekeik 92,8 százalékban szintén magyarul társalognak. Majdnem megegyezik azok aránya, akik házastársukkal magyarul beszélnek (88,6 százalék), illetve a házastársuk és a gyermekek magyarul érintkeznek (88,3 százalék). Ebből arra is következtethetünk, hogy a megkérdezettek mintegy 12 százaléka vegyes házasságban él, bár közülük mindössze 2,1 százalék beszél otthon csak ukránul vagy oroszul egymással, 4,6 százalékuk inkább ukránul, s ugyanennyien inkább magyarul. A gyermekekkel viszont már a nem magyar ajkú házastársak 4,9 százaléka beszél inkább magyarul, 5,3 százaléka inkább ukránul/oroszul és 1,5 százaléka csak ukránul/oroszul. A gyermekek 2,6 százaléka egymással inkább magyarul beszél, míg 3,8 százalékuk inkább ukrán/oroszul és mindössze 0,4 százalékuk csak ukránul/oroszul, ami arra utal, hogy a kétnyelvűséget szeretnék megőrizni a gyerekek körében családon belül a vegyes házasságban élők.

A nyelv fejlődése szempontjából fontos a funkcionalitás. Erre is rákérdeztünk a kutatás során. A megkérdezettek 50,8 százaléka munkahelyén többnyire a magyart használja, 30,3 százaléka mindkét nyelvet, míg 17,2 százalékuk többnyire az ukránt. Bevásárlásnál a magyart 40,6 százalék, mindkét nyelvet 42,7 százalék, és inkább az ukránt 15,5 százalék használja. Alacsony azoknak az aránya, akik az orvosnál, a hivatalban használhatják a magyar nyelvet vagyis anyanyelvüket (26,5 százalék, illetve 17,6 százalék), ami a kisebbségi nyelvhasználati deficitre utal. Az orvosnál a megkérdezettek mindkét nyelvet 35,6 százaléka, hivatalban 28,6 százaléka használhatja mindkét nyelvet, míg többnyire az ukránt az orvosnál 35,3 százalék, a hivatalban 51,5 százalék kénytelen használni. Családi körben, a privát szférában a magyar nyelvet használják többségükben: szomszédaival 75,9 százalék, barátaikkal 73 százalék, tévénézéskor 70,6 százalék, újságolvasáskor 71,8 százalék. Mindkét nyelvet használják szomszédaival érintkezve 21,2 százalék, baráti társaságban 24,7 százalék.

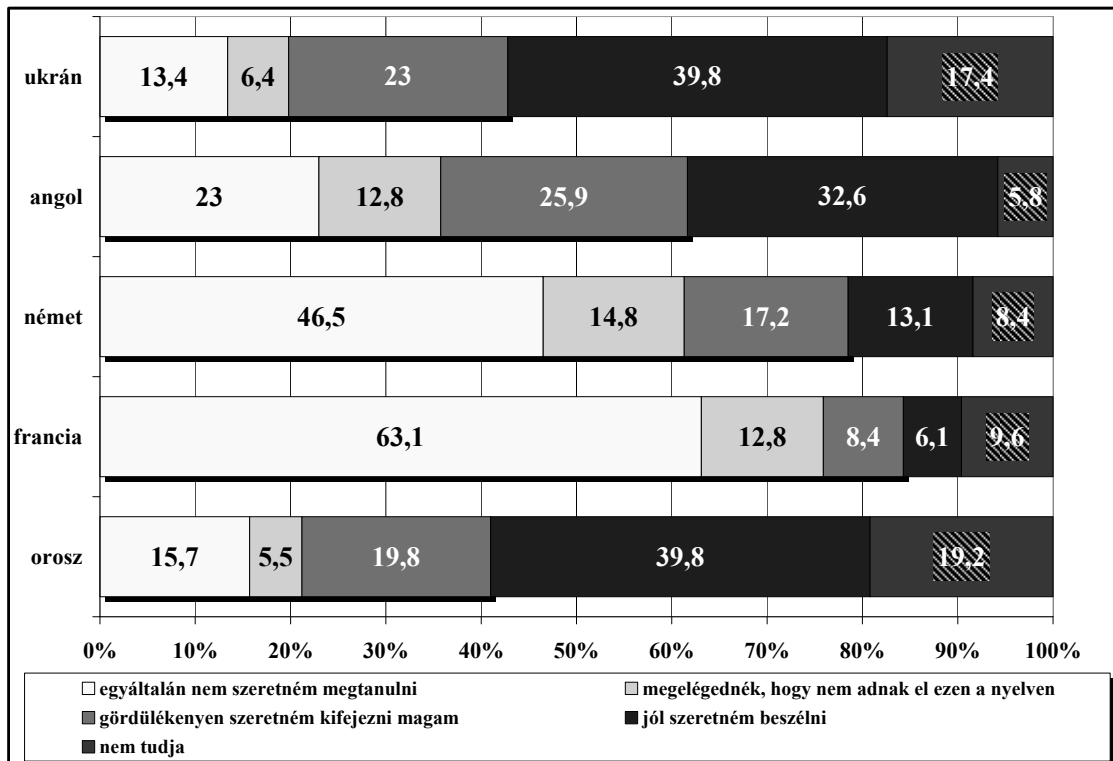
Az információkat a megkérdezettek 26,5 százalékban szerzi a tévéből úgy, hogy mindkét nyelven néz csatornákat, és 25,3 százalék olvas mindkét nyelven újságot, ez utóbbi mutató azt jelenti, hogy a kárpátaljai magyarok túlnyomó többsége csak a magyar médiából

szerzi információit, így az országos ügyek szempontjából tájékozatlanságot is jelenthet. Azok aránya akik többnyire az ukrán nyelvet használják érintkezési nyelvként szomszédaikkal és barátaikkal 2,6 százalék illetve 2,3 százalék, tévé nézéskor 2,5 százalék, újságolvasáskor 2,6 százalék, egyéb nyelven szinte senki sem érintkezik szomszédaival, barátaival illetve elhanyagolható a más nyelvű média használat is.

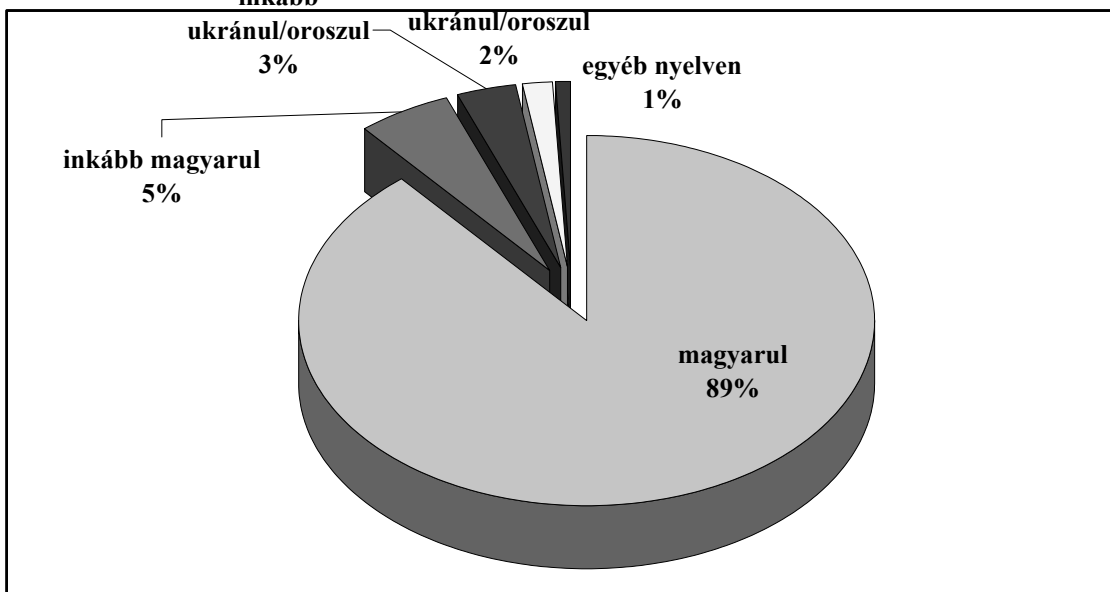
4.1. ábra: Mennyire ismeri/beszéli Ön az alábbi nyelveket? (1 – nem érti és nem is beszéli, ... 5 – jól, 6 – anyanyelve)

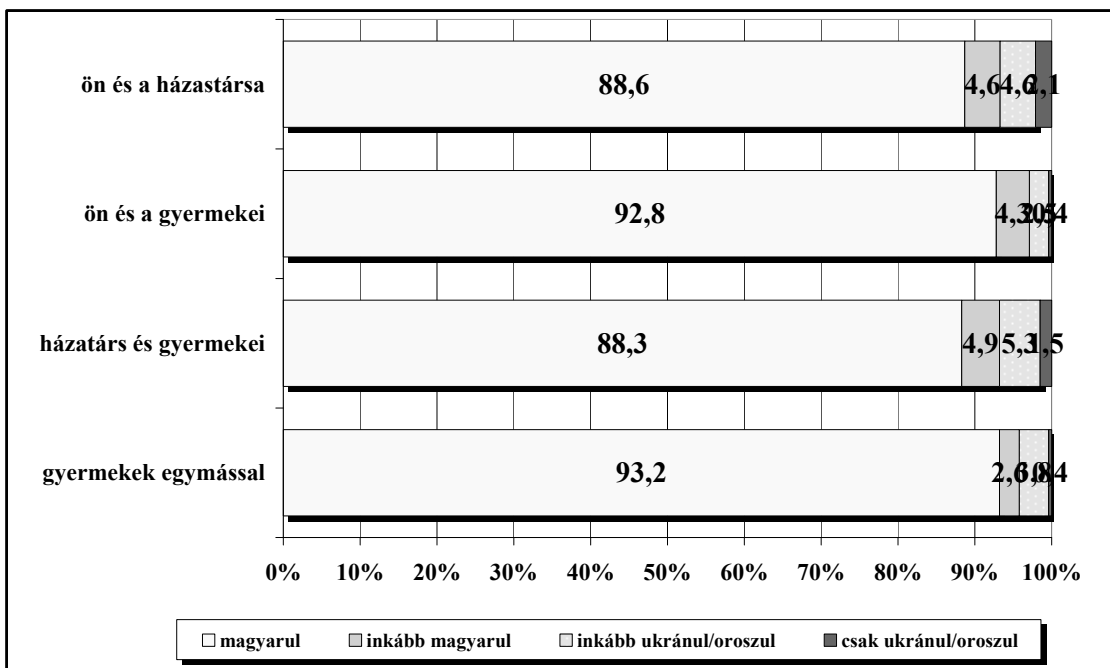
4.2. ábra: Ha minden lehetősége (pl. pénze, képessége, ideje, alkalma stb.) adott lenne, az alábbi nyelvek közül melyiket milyen szinten szeretné beszélni?

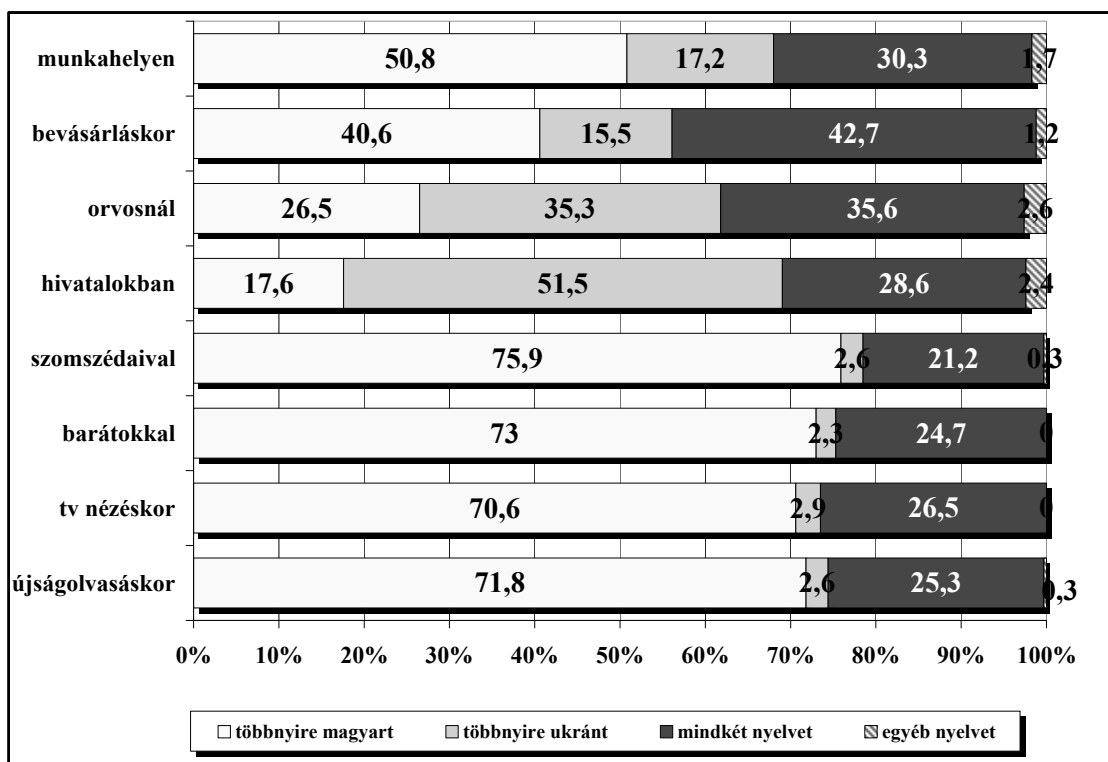
4.3. ábra: Gyermekkorában milyen nyelven beszéltek otthon a szüleivel?

4.4. ábra: Milyen nyelven beszélnek *most* a családjukban?

4.5. ábra: Milyen nyelvet használ Ön az alábbi esetekben?

5. Vallásosság, értékrend

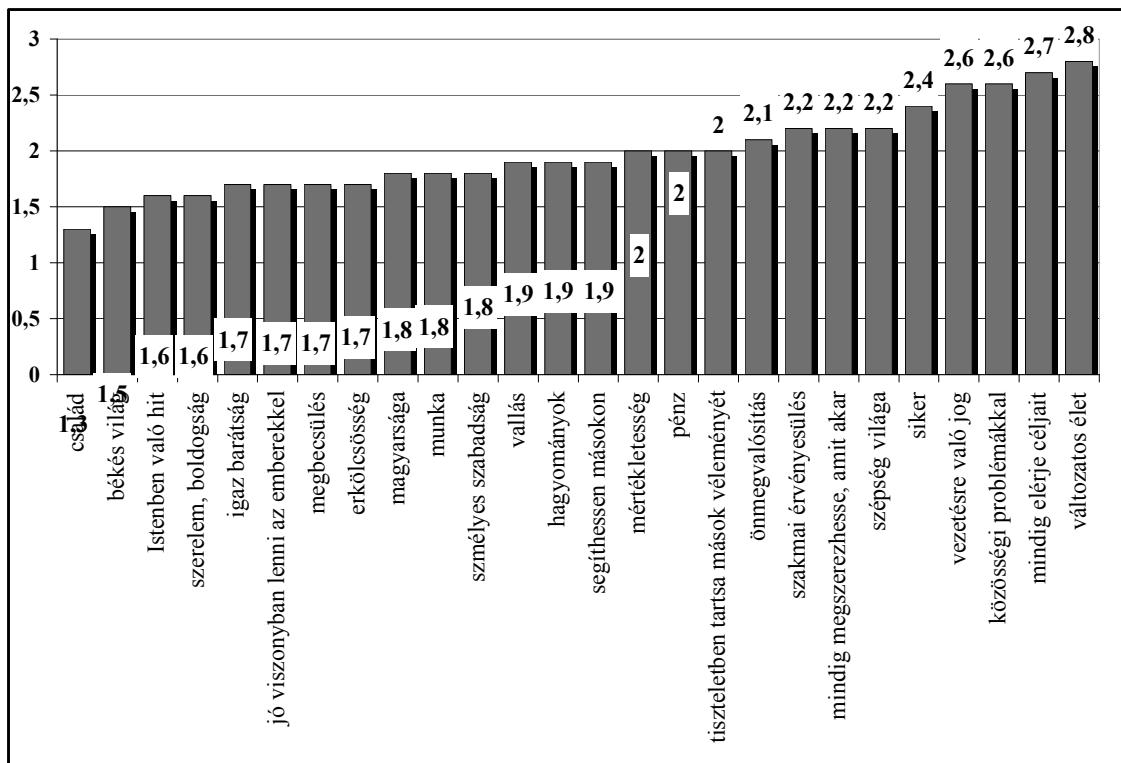
A kárpátaljai magyarok a felmérés szerint magukat konzervatív, családcentrikus értékrendet követőnek tartják. A nyilatkozatok alapján értékrendjükben a legfontosabbnak a családot (1,3) tekintik, amit a békés világ követ (1,5), majd az istenben való hitet és a boldogságot, a szerelmet tartják fontosnak (1,6). Az értékrendjük fontossági sorrendjének következő csoportjába az igaz barátság, megbecsülés, erkölcsösség, emberekkel tartott jó viszony kerül (1,7), amit a magyarság, a munka, és a személyes szabadság értéke követ (1,8), majd a vallás, a hagyományok és a törődés más embertársainkkal (1,9). A mértékletesség, pénz, mások véleményének tiszteletben tartása, az önmegvalósítás, a szakmai érvényesülés, a szépség világa, illetve a mindent megszerezni elve szintén fontos. Viszont a kárpátaljaiak nem tartják magukat sikerorientáltaknak (2,4). Még kevésbé érdeklődnek a közösségi problémák, a vezetés lehetősége (2,6), ettől kevésbé tartják fontosnak azt, hogy mindig elérjék céljukat (2,7), és legkevésbé fontos számukra a változatos élet (2,8).

A hit gyakorlása szempontjából a megkérdezettek 28,4 százaléka hetente egyszer jár templomba, 11,3 százalékuk többször is. Azok aránya akik évente egyszer mennek templomba 6,3 százalék, illetve 24,5 százalék úgy nyilatkozott, hogy csak karácsonykor szokott templomba menni. Azok aránya, akik ritkábban járnak templomba mint évente egyszer 8,1 százalék. A válaszadók 7,2 százaléka soha nem megy templomba. Nem tartja magát vallásosnak 5 százalék, míg 0,3 százalék meggyőződéses ateistának tekinti magát. A megkérdezettek nagyobbik fele (55,3 százalék) vallásos ember a maga módján, tehát inkább szeretné vallásosnak tudnia magát, de nem él egyháza tanítása szerint. Azok aránya, akik az egyháza szertartásai szerint él 39,5 százalék.

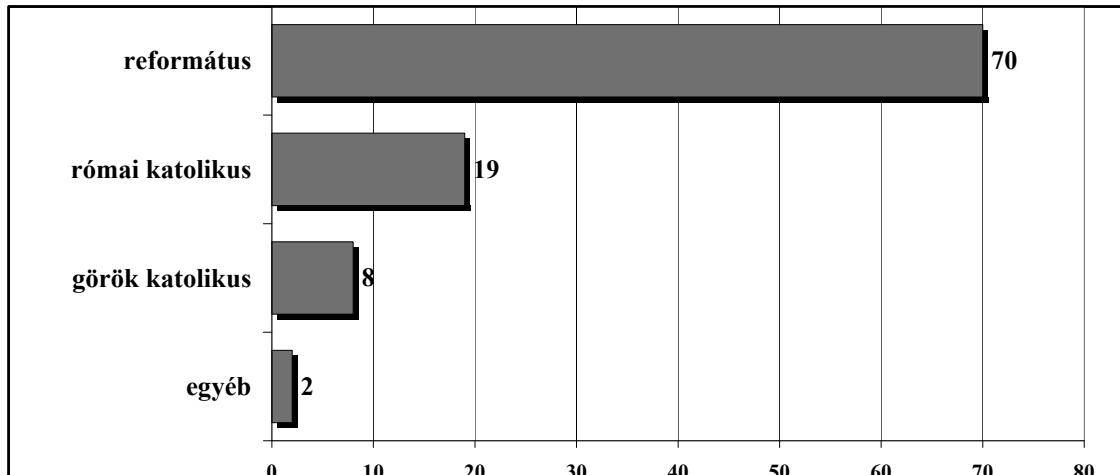
Az egyházi rituálék, vagyis a rituális vallásosság nagyon fontos a kárpátaljai magyarok számára: születéskor (95,9 százalék), házasságkötéskor (95 százalék), elhalálozáskor (98,8 százalék). A hit gyakorlása szempontjából az imádkozás, mint a hit mindennapi megnyilvánulása a megkérdezettek 58,7 százalék számára fontos, 14,2 százalékuk hetente többször imádkozik, 5,8 százalék hetente egyszer, 3,2 százalék havonta legalább egyszer, 4,7 százalék évente többször, 4,7 százalék évente maximum egyszer, 3,8 százalék ritkábban, és nem volt olyan nyilatkozó, aki egyszer sem imádkozott volna, de 4,9 százalék nem tudott választ adni erre a kérdésre. Az Isten az emberek életében fontos támasznak bizonyul ezen vidéken, ami a kor előrehaladtával egyre nagyobb szerepet játszik, 55 év fölött már a tízes skálán 9,5 értéket ér el, de a fiatalok (18–34 év közöttiek) körében is 8,3, míg a középkorúak 8,4-re értékelték.

5.1. ábra: Kérem, értékelje, mennyire fontosak az Ön életében az alábbiakban felsorolt dolgok!

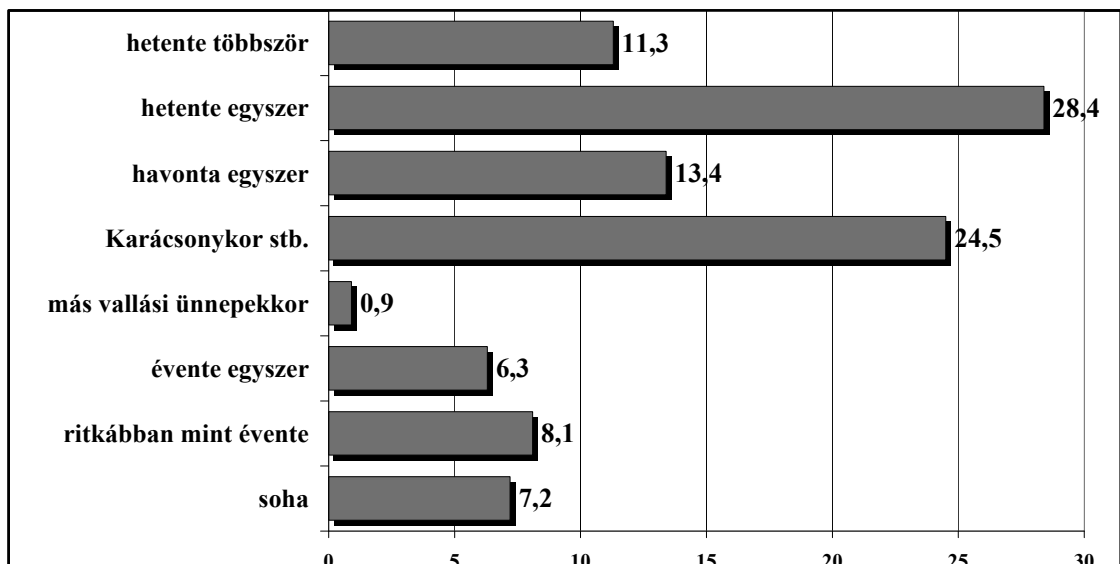
(1 – nagyon fontos ... 5 – egyáltalán nem fontos, átlag)

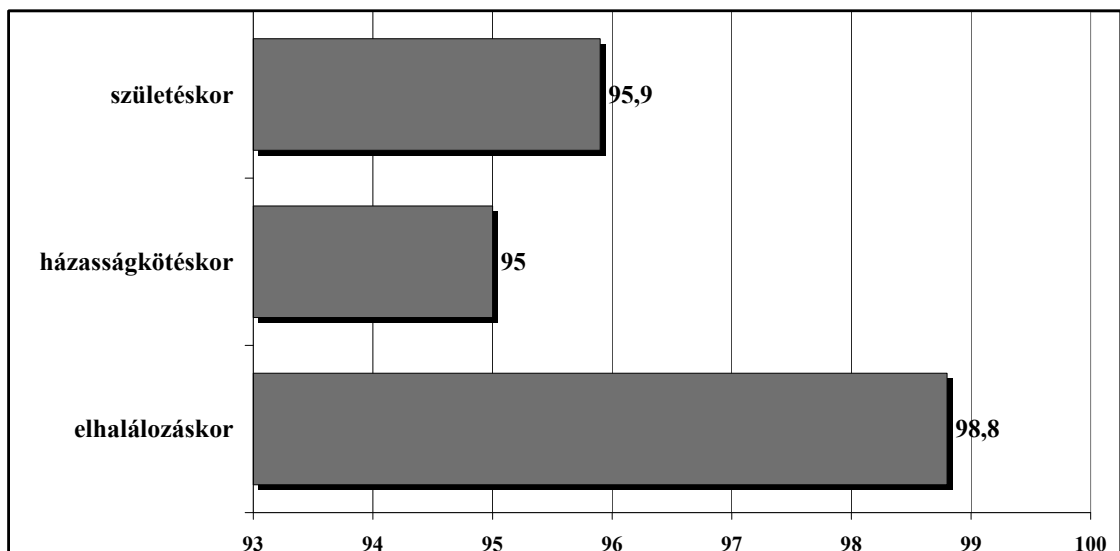
5.2. ábra: Melyik egyházhoz tartozik? (becslés)

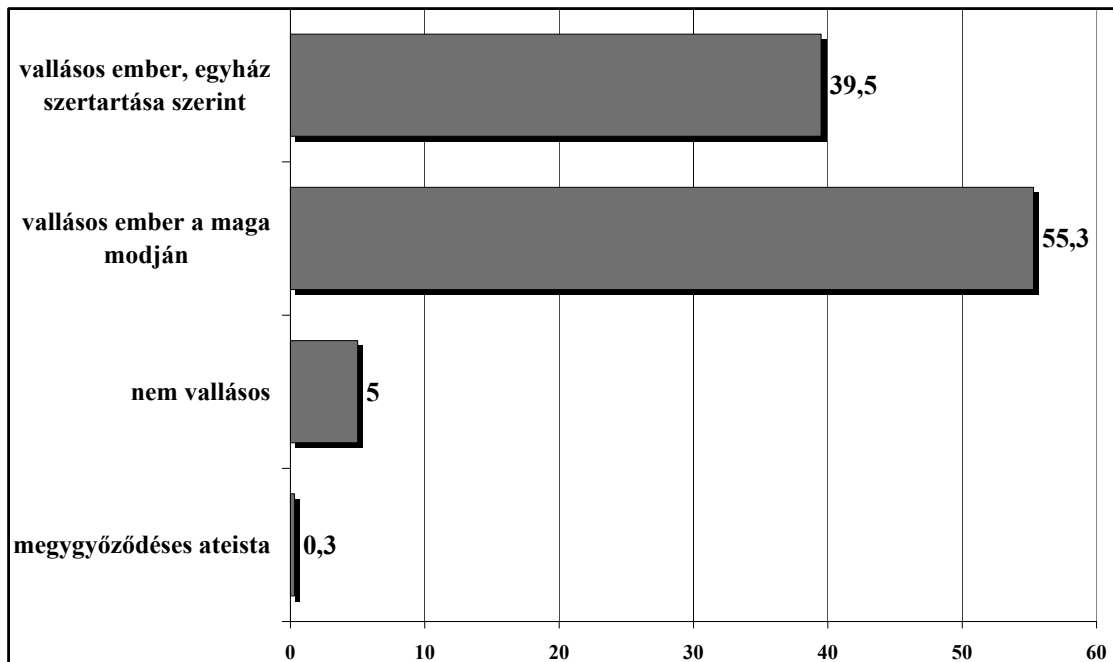
5.3. ábra: Milyen gyakran jár templomba?

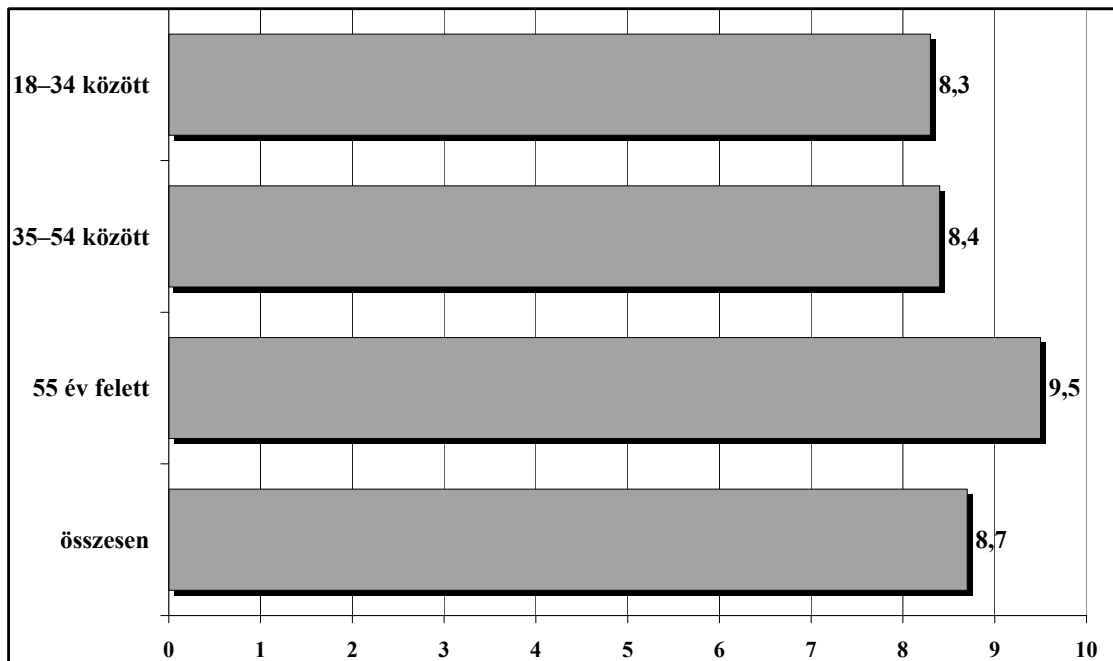
5.4. ábra: Fontos-e, hogy vallási szertartásra is sor kerüljön? (igen válaszok, százalékban)

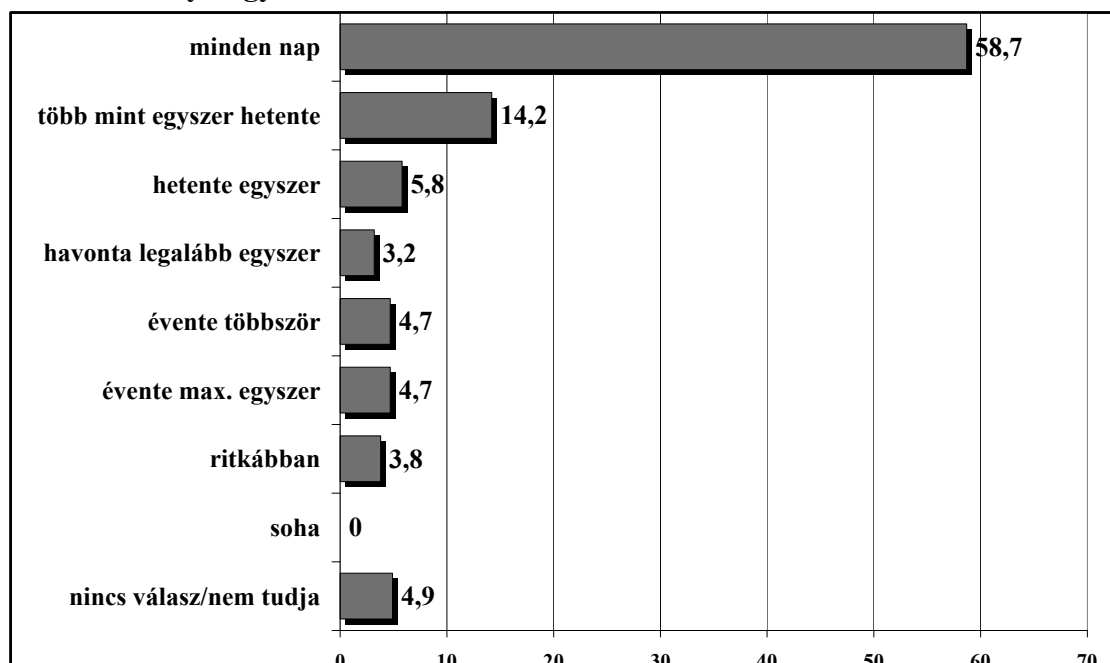
5.5. ábra: Minek tartja magát?

5.6. ábra: Mennyire fontos Isten az Ön életében? Átlagok korcsoportok szerint
(1. egyáltalán nem fontos ... 10. nagyon fontos)

5.7. ábra: Milyen gyakran szokott imádkozni?

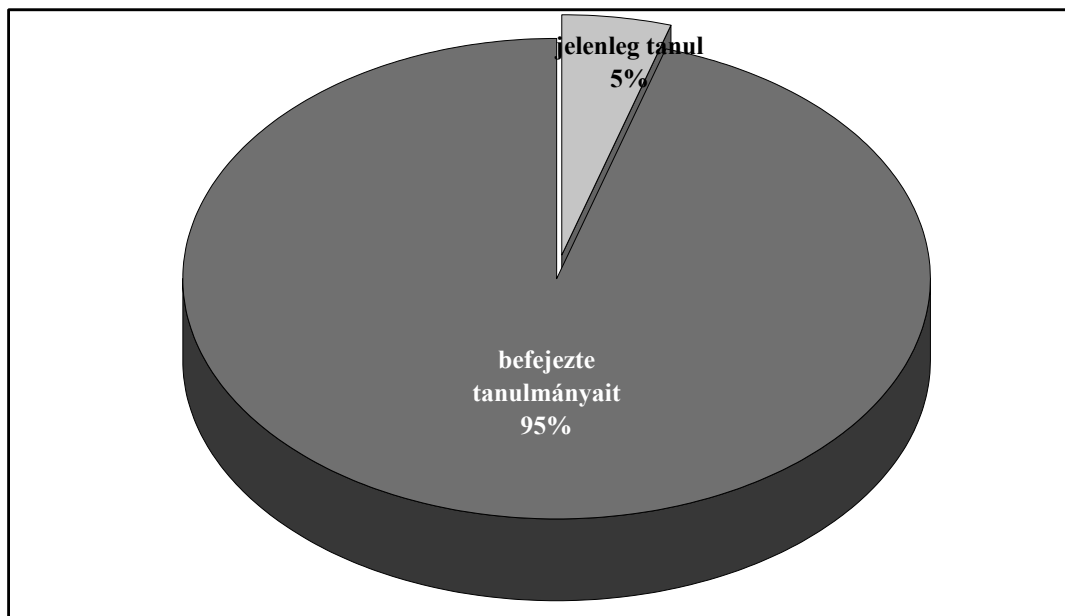
6. Oktatás, képzés

A kárpátaljai magyarok iskolai végzettsége tükrözi az ukrán oktatás szerkezetét, amely elemeiben őrzi a szovjet struktúrát. A legtöbb válaszadó középiskolai végzettséggel rendelkezik (30,8 százalék), ami annak tudható be, hogy úgy a volt Szovjetunióban, és újabban Ukrajnában kötelező szintnek számít az érettségit biztosító 11 éves középiskola, bár színvonalát tekintve nem mindenben felel meg az európai érettséginek. Ukrajna függetlenségének első éveiben egy rövid időre eltörölték a kötelező érettségit, valószínű ennek tudható be, hogy a megkérdezettek többségének általános iskolai végzettsége van, illetve a szakmát biztosító, de érettségit nem adó szakiskolai végzettség (7,3 százalék). A szakközépiskolai végzettséggel rendelkezők aránya 9 százalék, 14 százalékot tesz ki a technikumi – a szakközépiskola és a főiskolai szint között helyezkedik el – végzettséggel rendelkezők aránya. A minta alapján magas a főiskolai és egyetemi képzettséggel rendelkezők aránya, amely jelentős mértékben eltér az eddig mért adatoktól, illetve a 2001-es népszámlálás adataitól is. Ez részben azzal magyarázható, hogy mintába nagyobb arányban kerültek a városi és városi típusú települések lakói, mint amekkora arányuk a kárpátaljai magyarság körében az utóbbi népszámlálási adatok szerint. De elképzelhető, hogy miután a minta harmadát a fiatalkorúak teszik ki és Kárpátaljára is jellemző a felsőoktatás expanziója, így ennek hatását tükrözik az adatok, továbbá közrejátszott ezen arányok növekedésében a magyar nyelvű felsőoktatás kibővülése, amely 2001 után bocsátotta ki első végzőseit. A magiszteri képzés még nem elterjedt Kárpátalján, mert a megkérdezettek 0,3 százaléka nyilatkozott úgy, hogy ilyen fokú képesítése van.

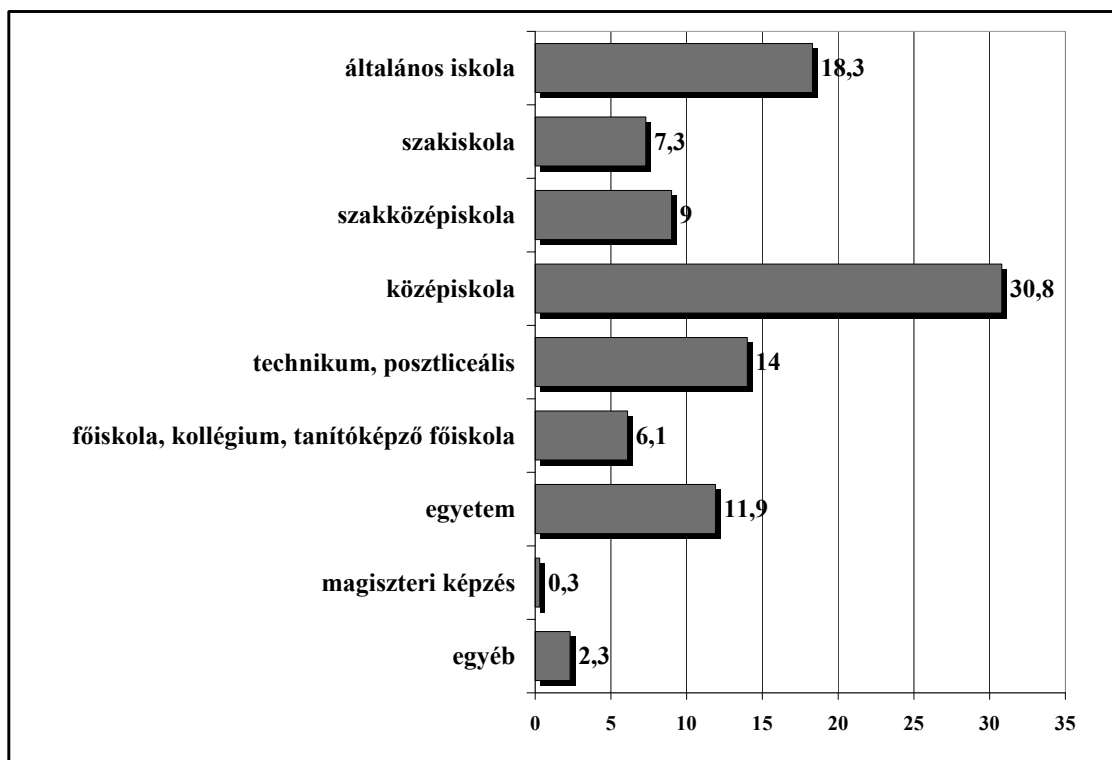
A férfiak és nők iskolázottsági szintje között minimális az eltérés (6.3. ábra). A 6.4. ábra igazolja, hogy a városi, mezővárosi lakosok képzettségi szintje jelentős mértékben eltér a falusi lakosságétól. Az iskolázottság és a korcsoport közötti különbségeket vizsgálva (6.5. ábra) megállapíthatjuk, hogy a különböző korcsoportok körében jelentős eltérés mutatkozik, különösen a felsőfokú végzettség terén. A fiatalok

körében 10 százalékkal magasabb a felsőfokú végzettségűek aránya, a középkorúakhoz képest, és hasonló arányban tér el az 55 év felettiékéhez képest. A kárpátaljai magyarok az általános (87,1 százalék) és a középiskolát (86,8 százalék) többnyire anyanyelven végzik. A szakiskolai és szakközépiskolai képzésben mintegy negyede (24 százalék, 22,6 százalék) magyar nyelven tanulhatott, hasonló arányt mutat azok száma is, akik orosz nyelven végezték ezen a szinten iskoláikat (6.6. ábra). Alig van lehetőség az anyanyelvű tanulásra a technikumokban, ahol mindössze 6,3 százalék végezhet tanulmányait magyar nyelven. Az utóbbi időben bevezetett magiszteri (master) képzésben nincs magyar nyelvű képzési lehetőség, bár az egyetemi képzésben résztvevők 17,1 százaléka magyarul tanulhatott. A magyar nyelvű felsőoktatás fejlődésére mutat az az adat, hogy a főiskolai végzettséggel rendelkezők körében 57,1 százalék magyarul tanulhatott. A felsőfokú végzettségűek körében legnagyobb arányban (27,4 százalék) a pedagógusi képesítésűek vannak, ezt követik a bölcsész/társadalomtudományi (16,1 százalék), majd a természettudományi (14,9 százalék) képzettségűek. Az egészségügyi végzettséggel rendelkezők 8,1 százalékot tesznek ki, míg a műszaki, ipari végzettségűek aránya 6,5 százalék, a közgazdászoké 9,7 százalék. Az informatika és mezőgazdasági végzettségűek a minta 4,8 százalékát alkotják. Alig rendelkeznek pénzügyi, postaforgalmi felsőfokú végzettséggel a kárpátaljai magyarok, kategóriánként a megkérdezettek 1,6 százaléknak van ilyen szintű végzettsége. Nagy hiátusra mutat rá a felmérés a felnőttképzési programok terén, ugyanis az elmúlt két évben a megkérdezettek mindössze 7,2 százaléka vett részt valamilyen felnőttképzési/továbbképzési programban.

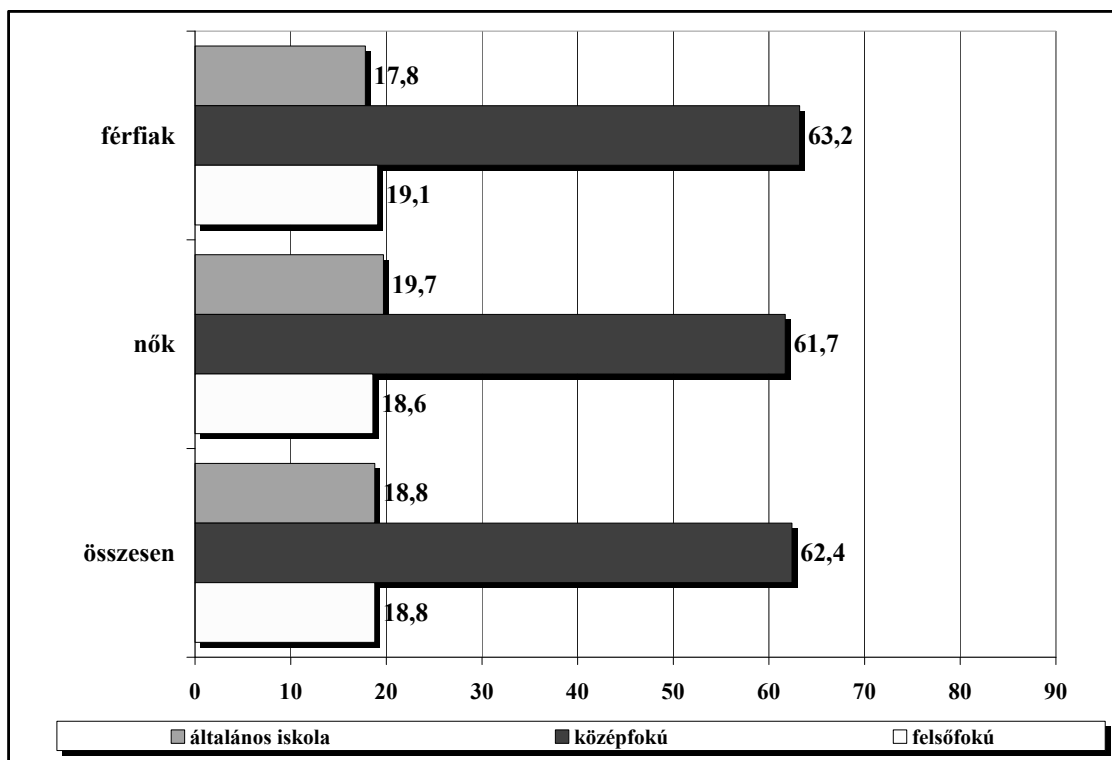
6.1. ábra: A kárpátaljai magyarok iskolázottsága (N=317)
a teljes mintára vetített százalékos megoszlás

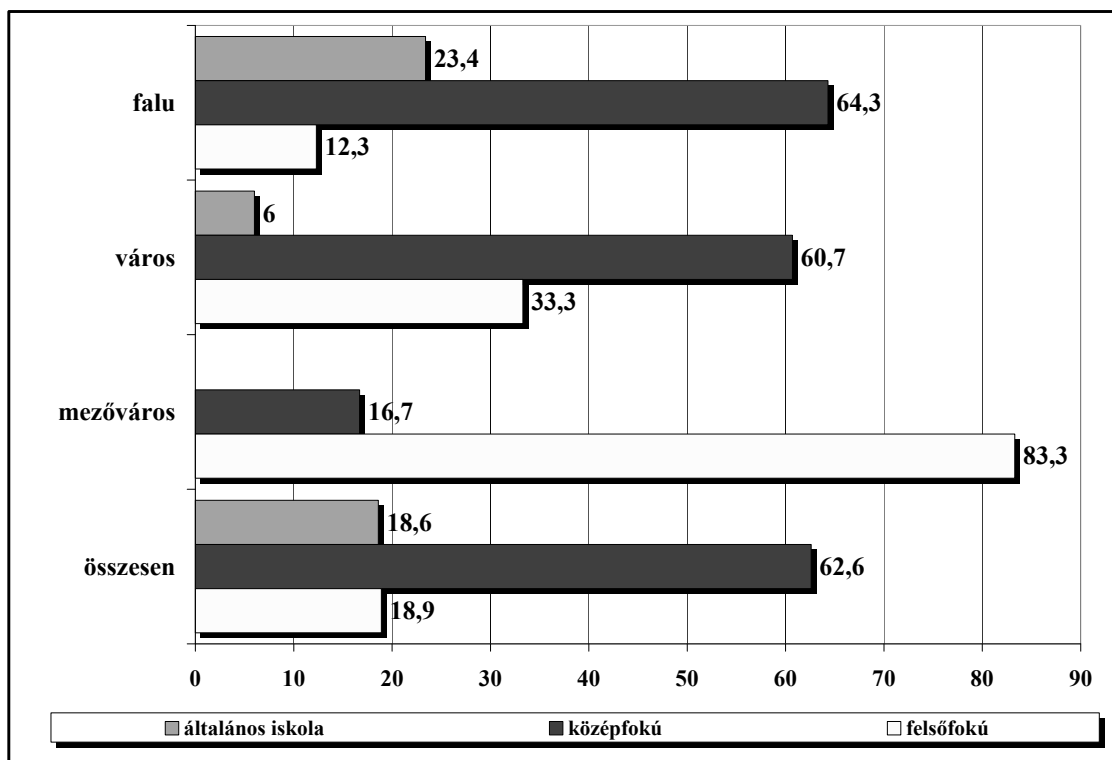
6.2. ábra: A tanulmányaikat befejezett kárpátaljai magyarok legnagyobb iskolai végzettség szerinti megoszlása (N=344)

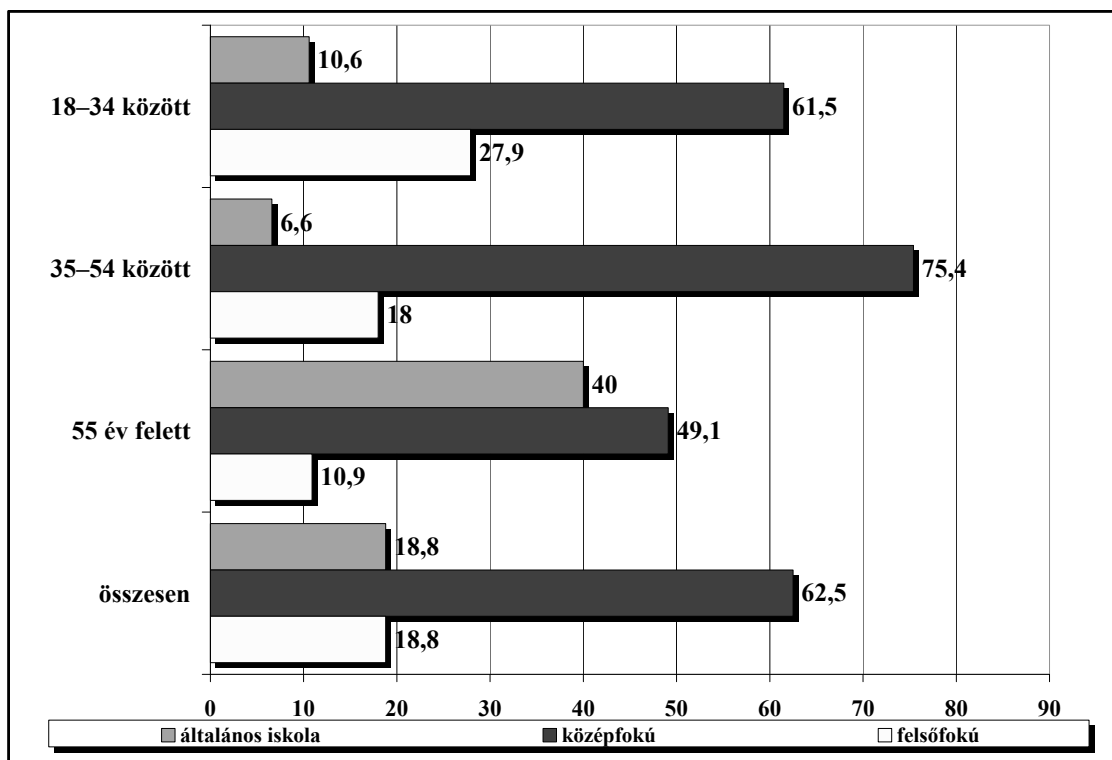
6.3. ábra: Iskolázottság és nemek szerinti különbségek (a tanulmányaikat befejezettek csoportja)

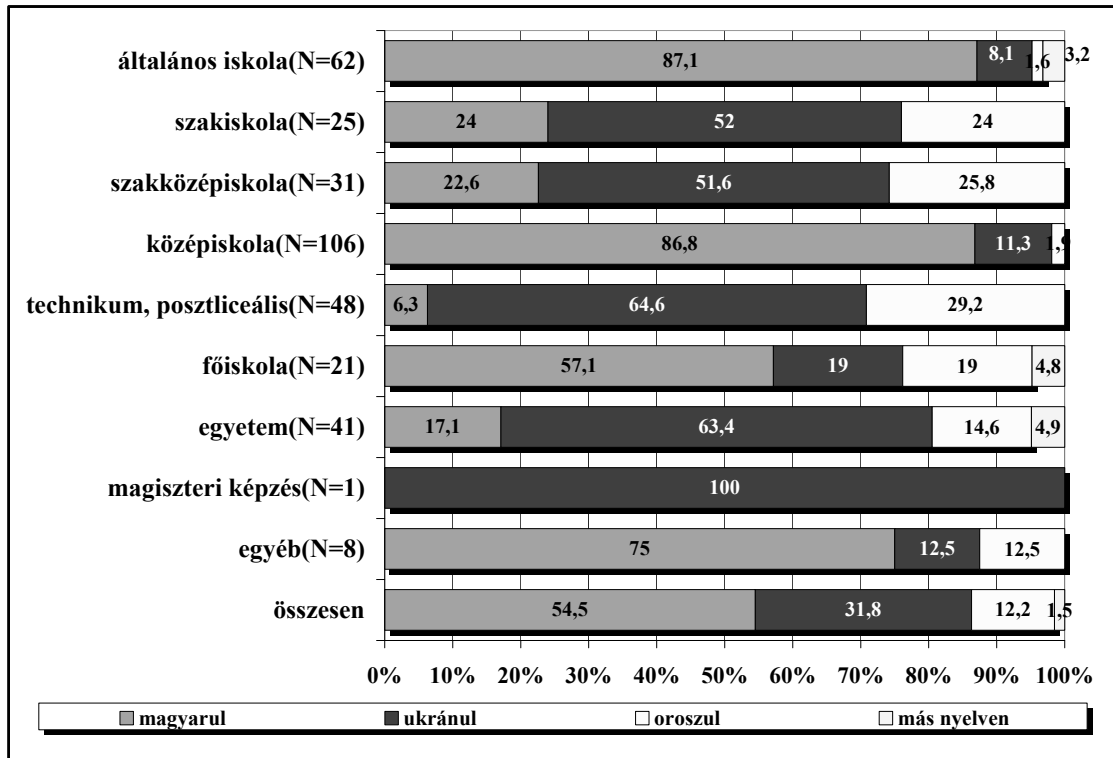
6.4. ábra: Iskolázottság és lakhely szerinti különbségek
(a tanulmányaikat befejezettek csoportja)

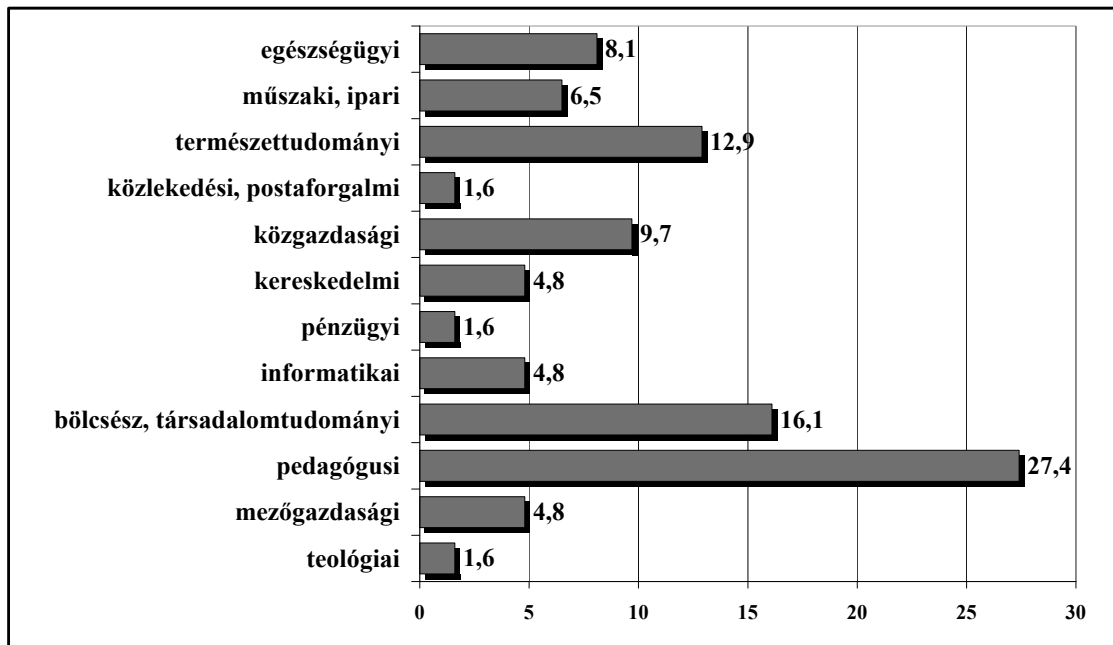
6.5. ábra: Iskolázottság és korcsoport szerinti különbségek
(a tanulmányaikat befejezettek csoportja)

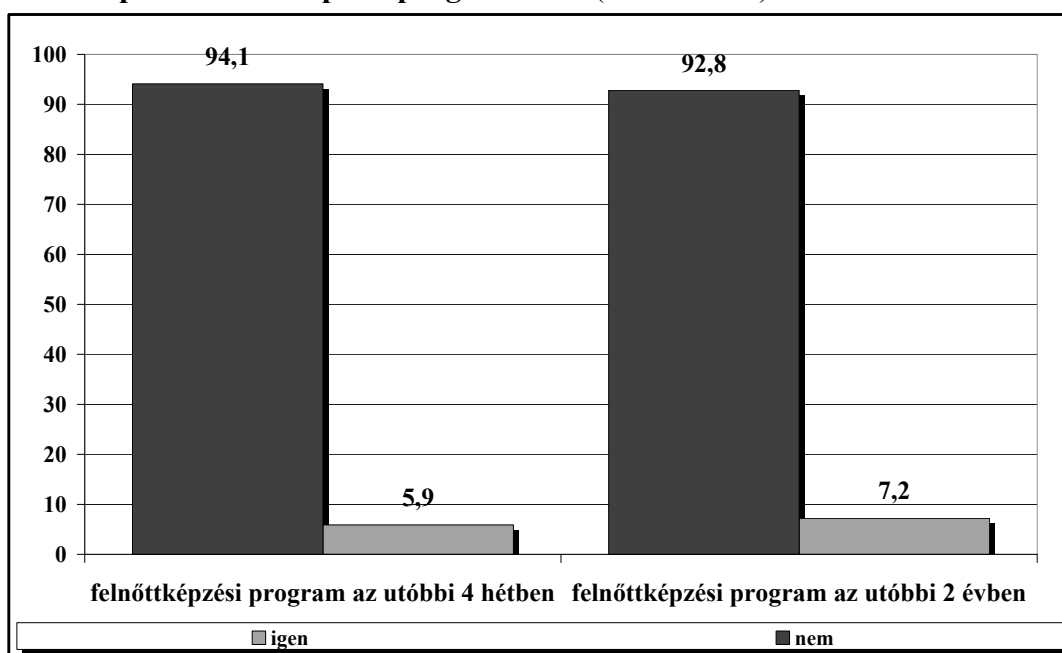
6.6. ábra: Milyen nyelven végezte az iskolát? (a legmagasabb iskolai szinten)

6.7. ábra: A felsőfokú végzettségűek tanulmányágak szerinti megoszlása (százalékban, N=62)

6.8. ábra: Az elmúlt 2 évben részt vett-e Ön valamilyen felnőttképzési/továbbképzési programban? (százalékban)

7. Médiahasználat

A kárpátaljai magyarok médiahasználatát tekintve megállapíthatjuk, hogy majdnem teljes körűnek mondható a tévénézés (97,7 százalék), viszont mintegy háromnegyedük hallgat rádiót (74,2 százalék), újságot 78,1 százalékuk olvas, de csak negyedüknek van alkalma számítógépet használni (24,6 százalék).

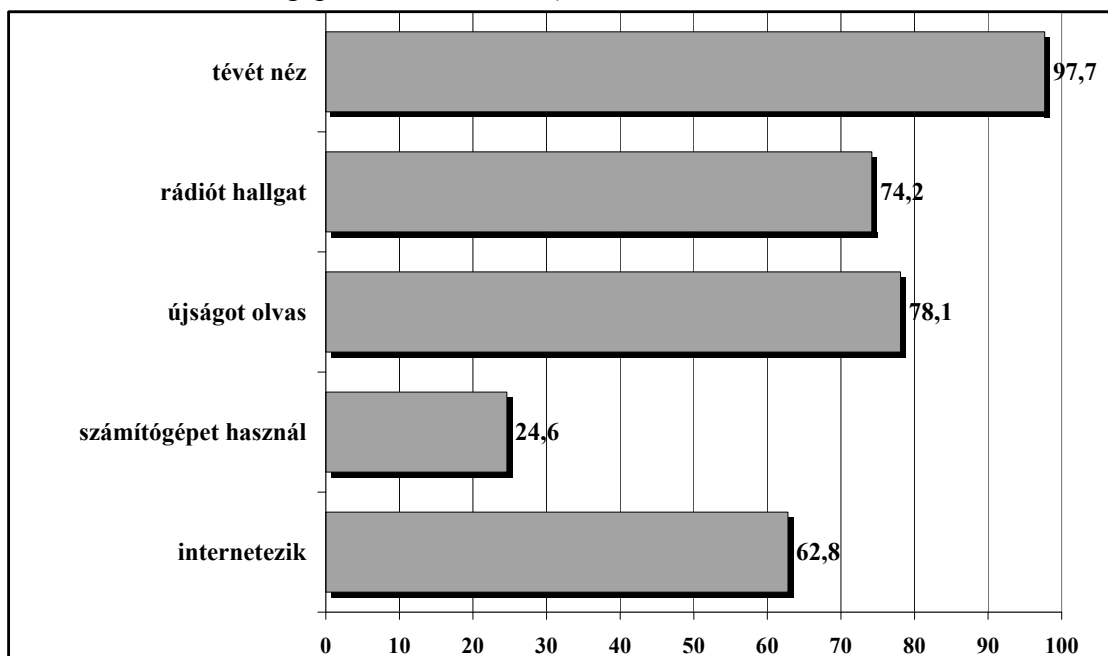
A médiahasználat gyakorisága tekintetében, annak ellenére, hogy arányaikban többen nézik a tévét mint rádiót hallgatnak, mégis a napi átlagperc a rádió hallgatás esetén (143) meghaladja a tévénézés napi átlag időtartamát (134 perc). A leggyakrabban nézett tévécsatornák tekintetében domináns szerep jut az m1 csatornának (a megkérdezettek 58,7 százaléka tette első helyre), majd ezt követi a tv2 19,5 százalék gyakorisági mutatóval, a következő helyen az RTL Klub szerepel (7,6 százalék). Az adott arányok természetesnek tekinthetők ismerve a helyzetet, mely szerint Kárpátalján a televíziózás kezdeteitől fogva fogható a földi csatornák, így egyrészt kényelemből, másrészt a műholdas adásvételi lehetőség helyi viszonylatban megterhelő anyagi költségei miatt a műholdon keresztül fogható csatornák nézettségi aránya a területen alacsony. Ami a rádiózási szokásokat illeti változott a helyzet annyiban, hogy a helyi viszonylatban hagyományosnak tekinthető Kossuth Rádió (hallgatottsága 25 százalék) a második helyre szorult a Danubius kereskedelmi rádióval szemben, amely a kárpátaljai magyarok körében a leghallgatottabbnak bizonyult, a megkérdezettek 27,9 százaléka tette első helyre. Új jelenség, hogy a kárpátaljai ukrán nyelvű kereskedelmi zenés csatorna a Zákárpátyá FM került a harmadik helyre (a megkérdezettek 7 százaléka választotta), megelőzve a Petőfi (5,5 százalék), és a Sláger Rádió (4,1 százalékos) pozícióit.

A leggyakrabban olvasott újság a Kárpátalja című hetilap, a megkérdezettek 51,7 százaléka helyezte első helyre az olvasás gyakorisága szerint. A második helyre került a Kárpáti Igaz Szó (15,1 százalék), bár a felmérésből nem derül ki, hogy melyik

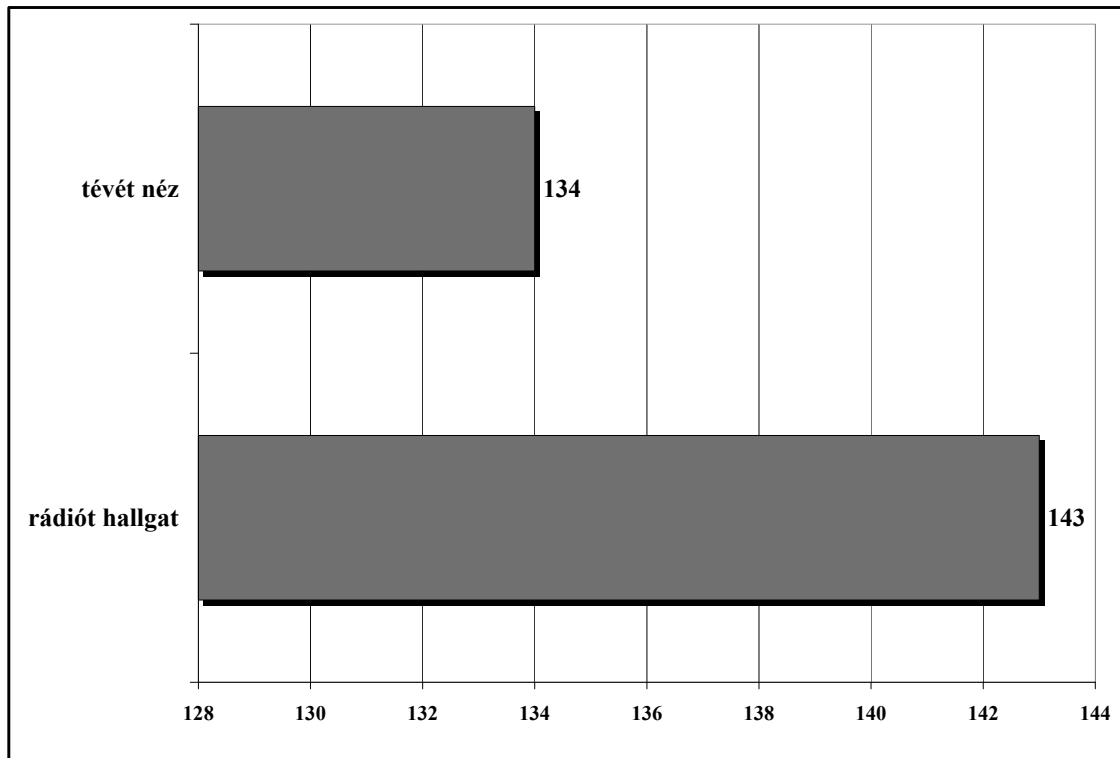
Kárpáti Igaz Szóra gondoltak a megkérdezettek, mert ez az újság ugyanazzal a névvel az elmúlt két évben kettévált, így két Kárpáti Igaz Szó is megjelenik más-más szerkesztői gárda kiadásában. A harmadik helyre a Kárpát Info című hetilap került a 3,8 százalékos gyakorisággal, majd ezt követi a Beregi Hírlap (2 százalék).

A megkérdezettek 35 százalékának, 55 főnek van otthon internet-csatlakozása. Az internet csatlakozással rendelkezők 53 százaléka szélessávú internetet használ. Ami az internethasználat gyakoriságát illeti a válaszadóknak mintegy harmada (29,4 százalék) használja naponta, 38,2 százalékuk hetente többször, 17,6 százalékuk hetente egyszer, 8,8 százalékuk havonta és 5,9 százalékuk ettől ritkábban a világhálót. A kárpátaljaiak túlnyomó többsége, mintegy 89 százalék elektronikus levelezésre használja az internetet, 71 százalékuk információszerzésre közintézmények honlapjáról, 43 százalékuk chatezésre, 23 százalékuk úrlapok letöltésére, 15 százalék hivatalos úrlapok elküldésére, és 10 százalék azok száma, akik kereskedelmi szolgáltatásokat vesznek igénybe. Az internetezők fele otthon használ internetet. Az iskolákban, oktatási intézményekben internetet használók aránya 23,7 százalék, és ugyanennyi a munkahelyen internetezők aránya is. Azok aránya akik ismerősöknél, illetve internet cafékban használják 15,8 százalék, míg teleházakban senki nem szokott internetezni, ami elgondolkodtató, hiszen az utóbbi években a teleházak/e-magyar pontok rendszerének kiépítésére és üzemeltetésére a magyar állami szervek jelentős hangsúlyt fektettek és pénzüsszeget fordítottak. Az internethasználat százalékarányait tekintve akár elégedettek is lehetnénk, de a válaszadók számát figyelembe véve a fentebb felsorolt adatok a válaszadók tekintetében 38–55 főt jelentenek a 344-es mintából

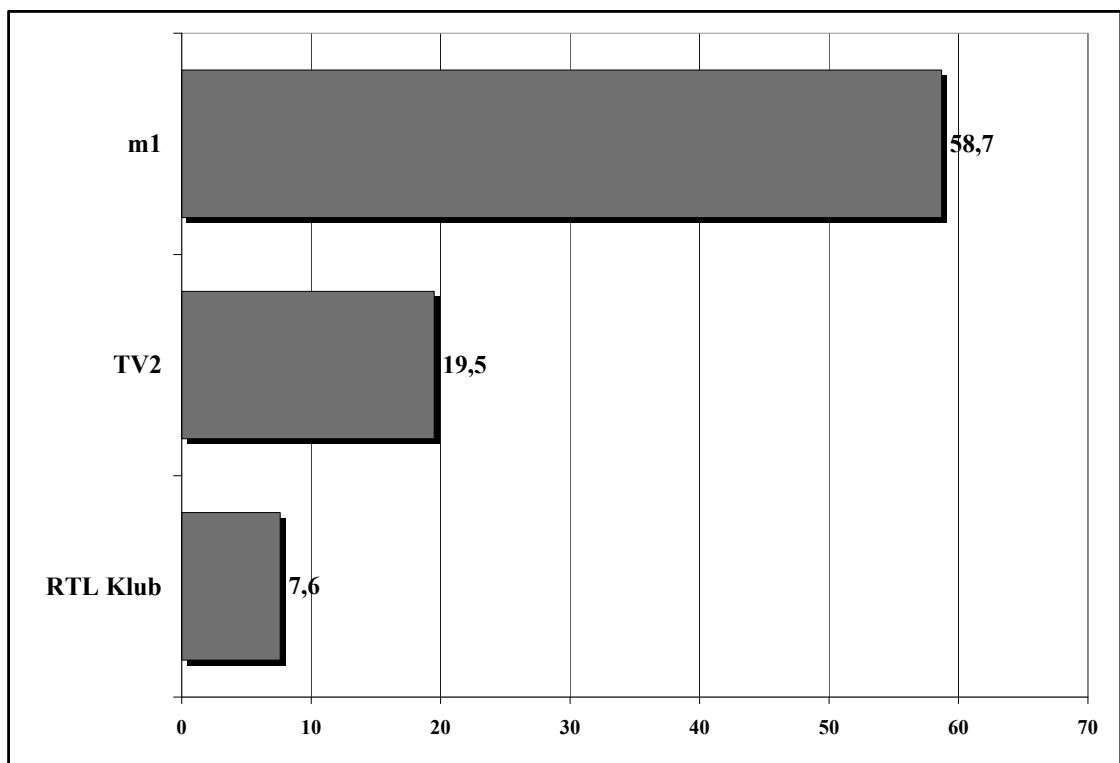
7.1. ábra: Médiahasználat médiatípusok szerint (igen válaszok, százalékban, internetezők a számítógép használók között)

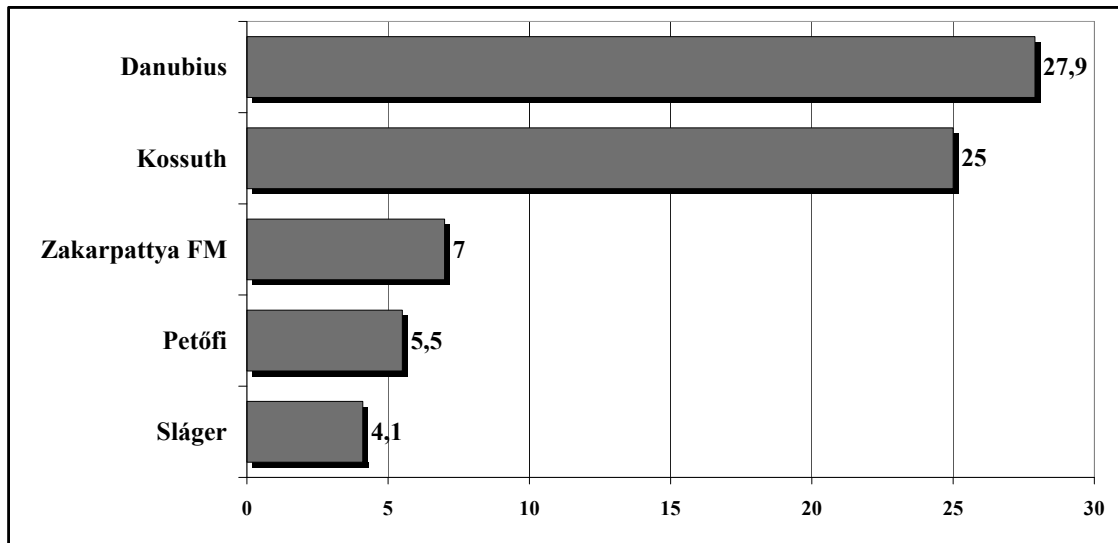
7.2. ábra: Médiahasználat gyakorisága (tegnap mennyi időt nézett tévét, illetve hallgatott rádiót? – átlagban, perc)

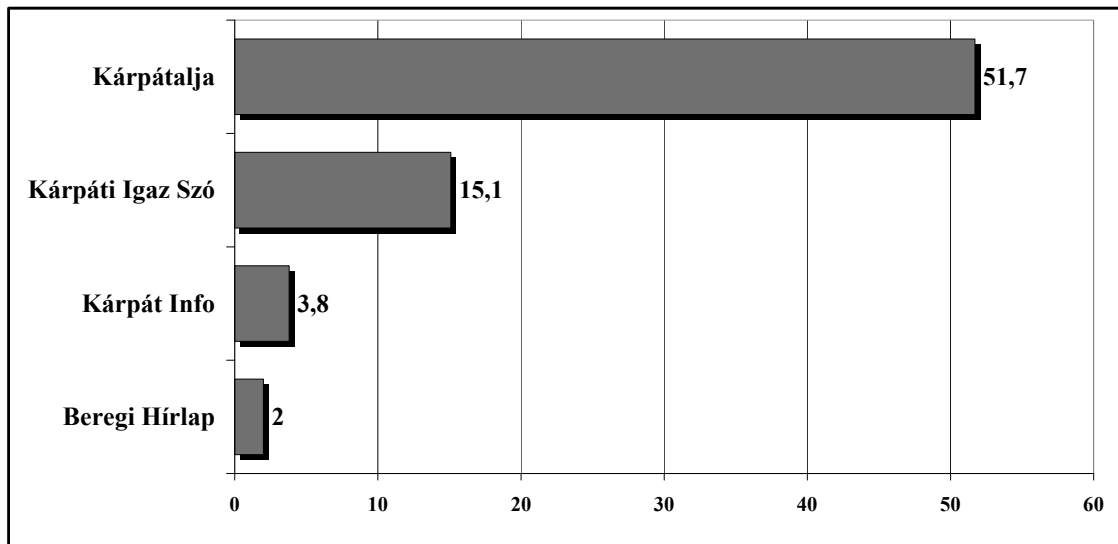
7.3. ábra: Leggyakrabban nézett TV csatornák (első opció gyakoriságai szerint, százalékban)

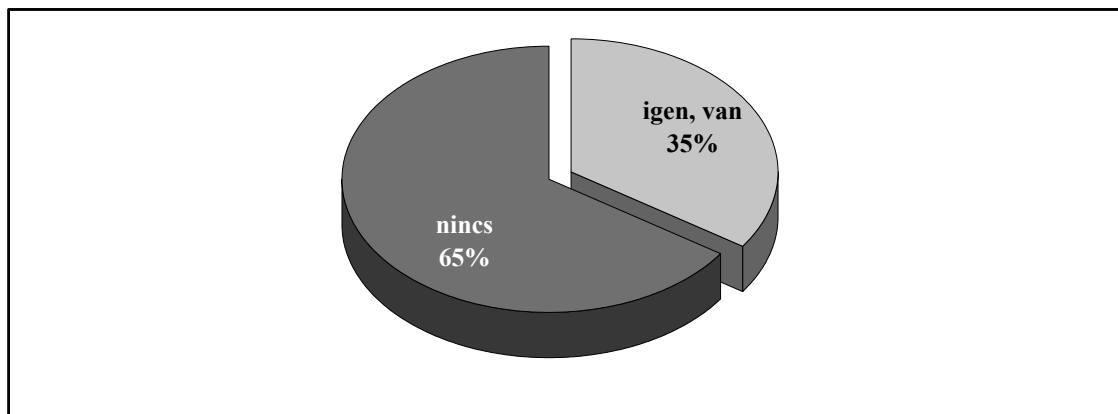
7.4. ábra: Leggyakrabban hallgatott rádiócsatornák (első opció gyakoriságai szerint, százalékban)

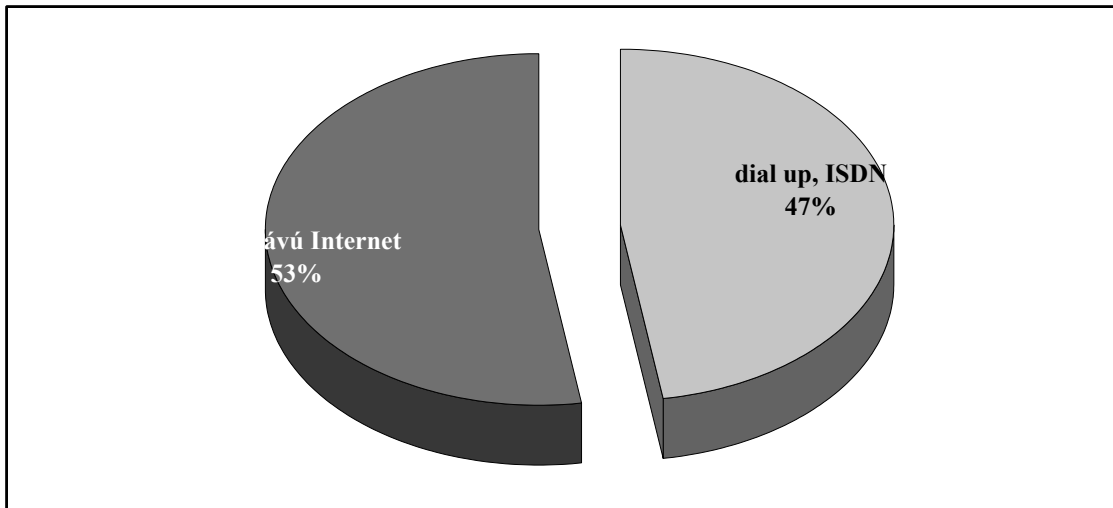
7.5. ábra: Leggyakrabban olvasott újságok (első opció gyakoriságai szerint, százalékban)

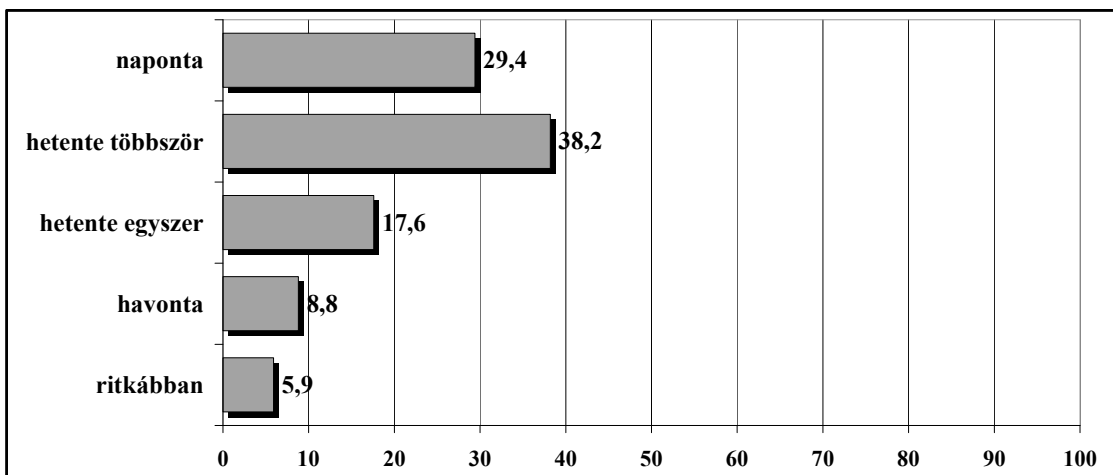
7.6. ábra: Van internet csatlakozása otthon? (N=55)

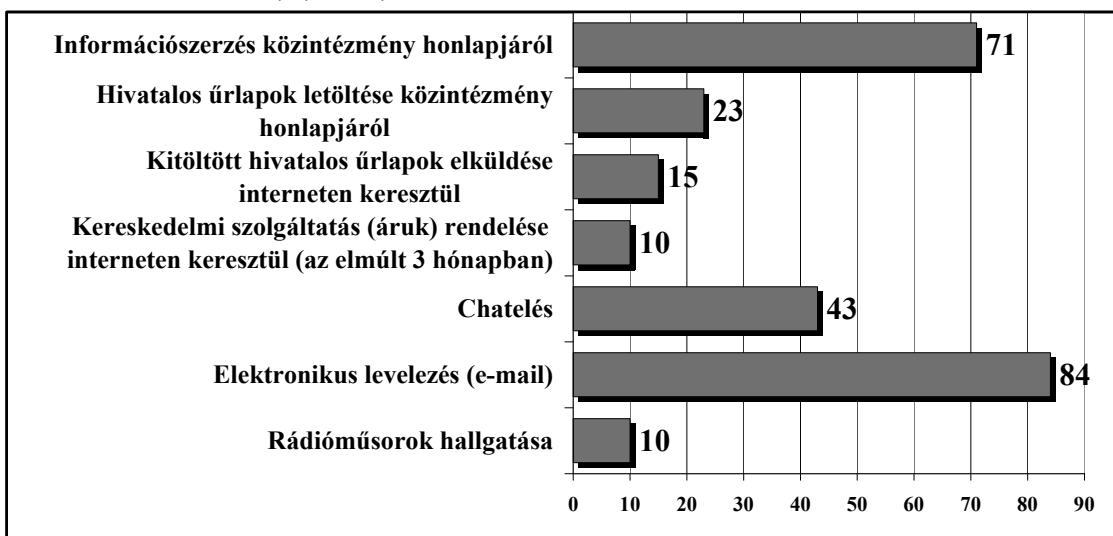
7.7. ábra: Internet-csatlakozás típusa, százalékban (N=19)

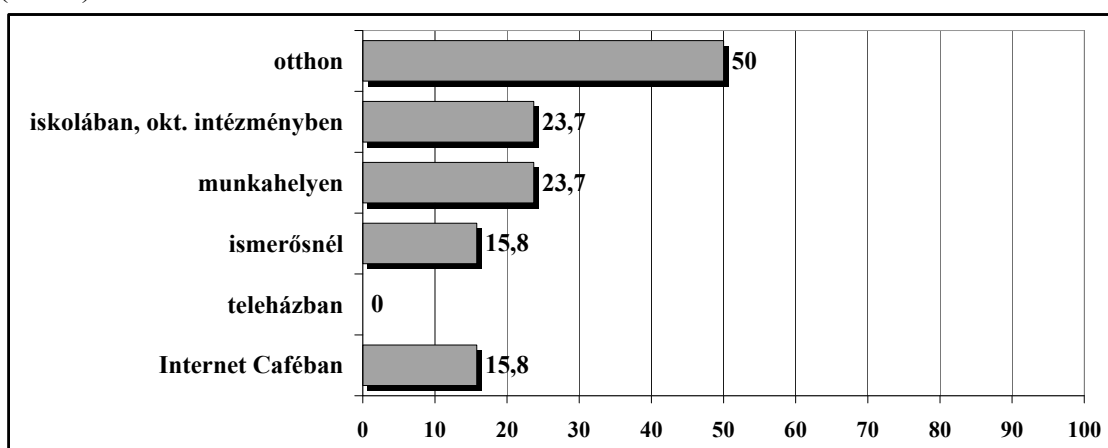
7.8. ábra: Milyen gyakran használ internetet? – százalékban (N=34)

7.9. ábra: Az alábbi tevékenységekre szokta-e használni az internetet? (igen válaszok, százalékban) (N=39)

7.10. ábra: Hol szokta az internetet használni? (az érvényes válaszok százalékában) (N=38)

8. Anyagi helyzet, lakáshelyzet

A kárpátaljai magyarok a havi jövedelem szempontjából valószínűleg a Kárpát-medence legszegényebb területén élnek. A megkérdezettek gazdaságilag aktív hányadának átlagkeresete 767 UAH¹, az inaktívak 446 UAH havi jövedelemmel rendelkeznek. A válaszadók gazdaságilag aktív része havi teljes nettó bevétele 1443 UAH, viszont elég nagy az eltérés családonként, mert a szórás 868 UAH. Kisebb különbségek mutatkoznak az inaktív rétegnél, ahol az átlag havi jövedelem háztartásonként 1002 UAH. Az egy főre eső nettó jövedelem átlaga a gazdaságilag aktívak esetében 384 UAH (a szórás 226 UAH), az inaktívaknál ez a mutató 338 UAH (a szórás 192 UAH). A családi költségvetések legnagyobb részét az élelmiszerekre költik a családok (423,1 UAH). Megközelítőleg egyforma arányban költenek a lakásfenntartására, rezsire (197,5 UAH), cipőre és ruházatra (181,3 UAH), bútorra, háztartási eszközökre (142,1 UAH). Az egészségükre, arányaiban a többi kiadáshoz viszonyítva, jelentős összeget költenek (havi 95,7 UAH). Az utazás, közlekedés szintén viszonylag jelentős összeget tesz ki (havi 71,3 UAH). A kárpátaljaiak nem éppen egészséges életmódjára utal az, hogy alkoholra, cigarettára, drogokra havi 53,7 UAH összeget költenek, a havi rezszi mintegy negyedét. Hasonló arányban (51,2 UAH) költenek az oktatásra és képzésre, mint a különböző szeszesitalokra és cigarettákra. Alig költenek szórakozásra, vendéglőre, hotelre (havi 8,9 UAH), kultúrára, szabadidőre 30,5 UAH-t adnak ki havonta, az egyéb kiadásaik 73 UAH-t tesznek ki.

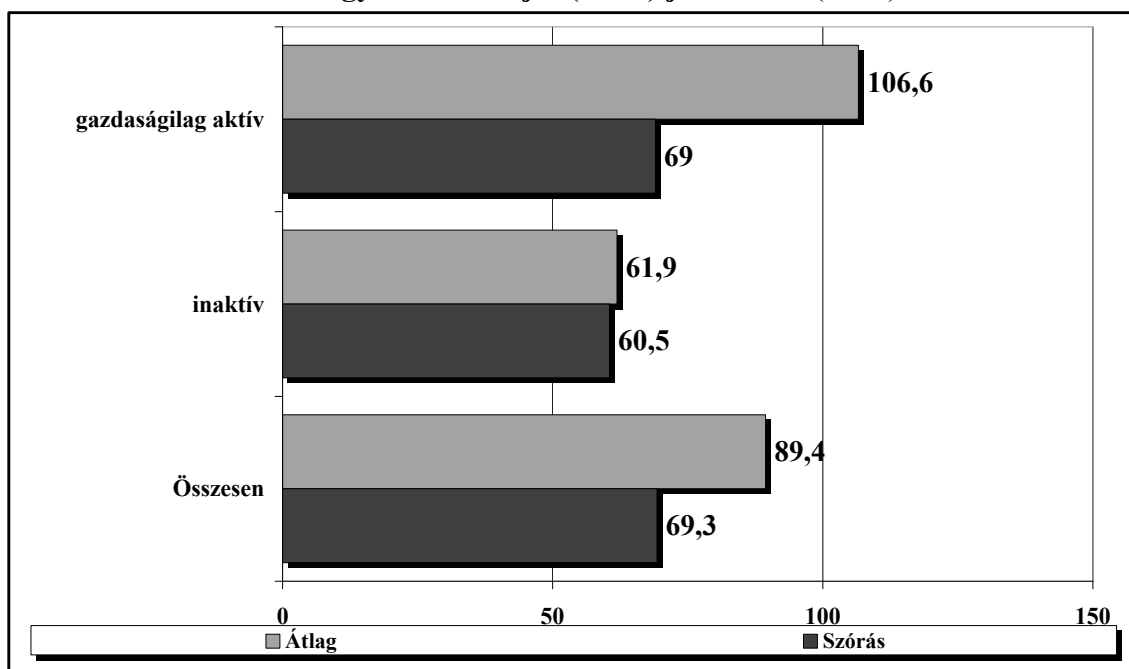
A kárpátaljai magyarok saját lakással rendelkeznek (93 százalék), nyaralója viszont csak 1 százalékának van; többségüknek (77 százalék) van mobiltelefonja. A vezetékes telefonnal rendelkezők aránya 45 százalék, CD lejátszó a háztartások felében van (51 százalék). A háztartások egyharmadában (29 százalék) van csak számítógép, de mindössze 7 százalék rendelkezik Internet csatlakozással. Hifitorony a háztartások 23 százalékában, míg videomagnó 36 százalékban található, videokamerával 4 százalék, digitális fényképezőgéppel 12 százalék, színes televízióval majdnem mindenki, 95 százalék, DVD lejátszóval 48 százalék rendelkezik. A családok fele sem rendelkezik saját autóval, ez a mutató mindössze 40 százalék, motorkerékpár a háztartások 16

¹ A diagrammokon az összehasonlíthatóság kedvéért euróban tüntettük fel az értékeket. A feldolgozáskor az árfolyam szerint 1euro 7,2 hrvnyának (UAH) felelt meg.

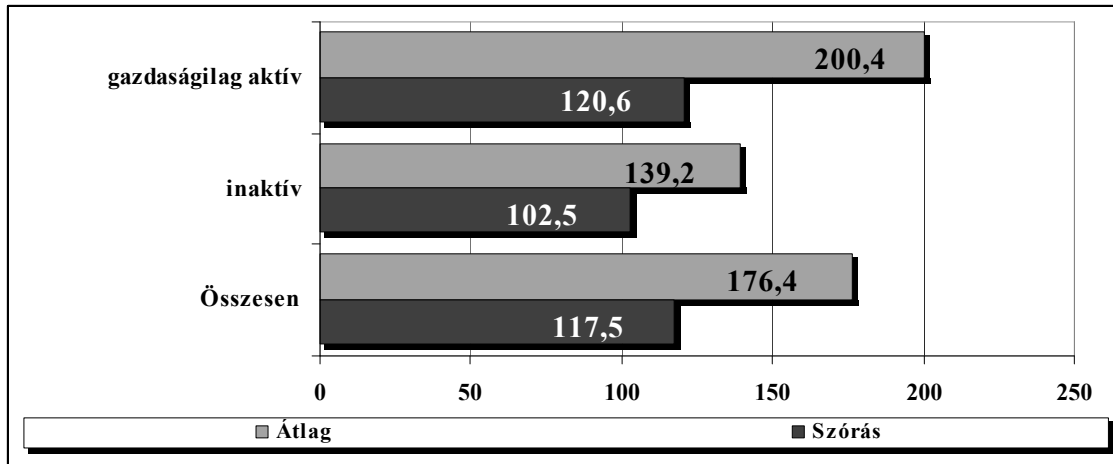
százalékban van. A háztartások felszereltsége közepes, ugyanis 45 százalék rendelkezik automata mosógéppel, 62 százalék mikrohullámú sütővel, 79 százalék fagyasztóládával. A fagyasztóládák számának aránya a háztartásokban azért lehet ilyen magas, mert a 90-es évek elején még a kereskedelmet a hiánygazdaság jellemezte az élelmiszerellátottság terén is.

A lakások átlag alapterülete 109,1 m², 54,4 m² szórás mellett, a szobák száma 4,1, 1,8 szórás mellett. Átlagban 3,8 személy lakik egy háztartásban, de a szórás 1,5. Ez azt jelenti, hogy majdnem mindenkinek van saját külön szobája. A legtöbb háztartásban (27,4 százalék) négyen laknak. A két- és háromfős háztartások aránya mindkét esetben 17,9 százalék, míg az ötfős háztartások aránya 17,1 százalék, a hatfős háztartások részaránya 11,5 százalék, a hétfősöké 2,4 százalék és mindössze 0,6 százalékot tesz ki azon háztartások száma, ahol 8-an élnek együtt. Az egyedül élők aránya 5,3 százalék. A legtöbb lakásban három szoba van (30,3 százalék), a négyszobás lakások aránya 26,2 százalék, 13,5 százalékot tesz ki az ötszobás lakások aránya, kétszobás lakásból 11,5 százalék van, és egy szobában él a megkérdezettek 0,9 százaléka. A lakások 0,6 százaléka nyolcszobás, 1,2 százaléka kilenc, 0,6 százalékot tesz ki a tízsobás és ugyanennyit a 12 szobás lakások száma, 0,3 százalékot, a tizenhárom valamint a tizenöt szobás lakások száma is. A válaszadók 1 százaléka él bérlakásban.

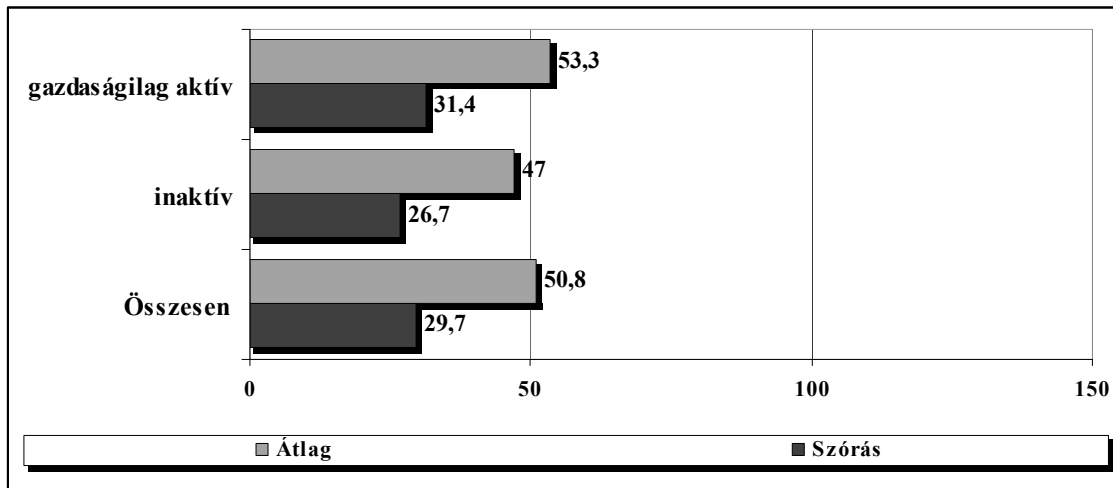
8.1. ábra: A válaszadók egyéni havi teljes (nettó) jövedelme (EUR)

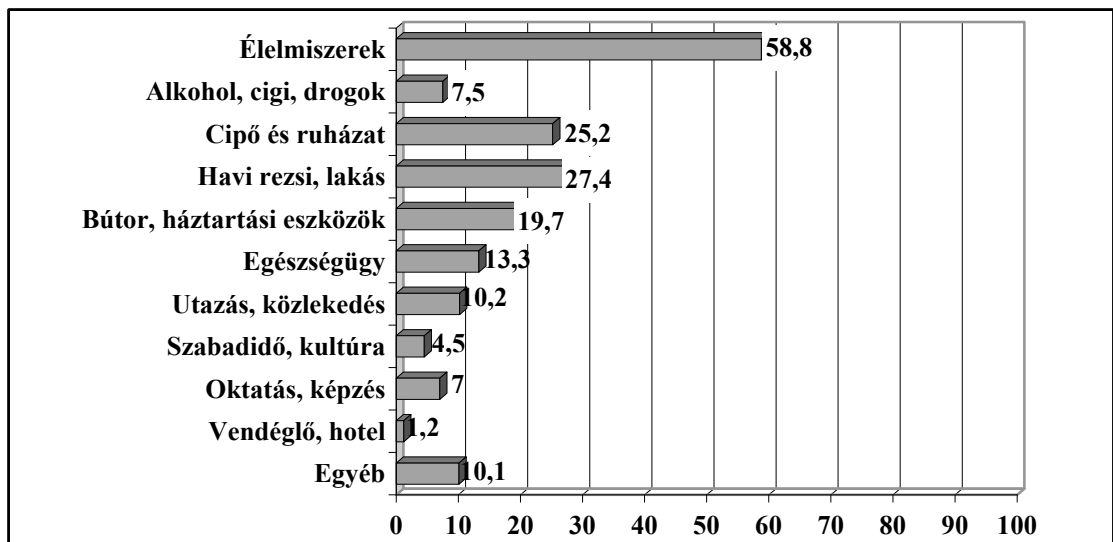
8.2. ábra: A válaszadók háztartási, havi teljes (nettó) jövedelme (EUR)

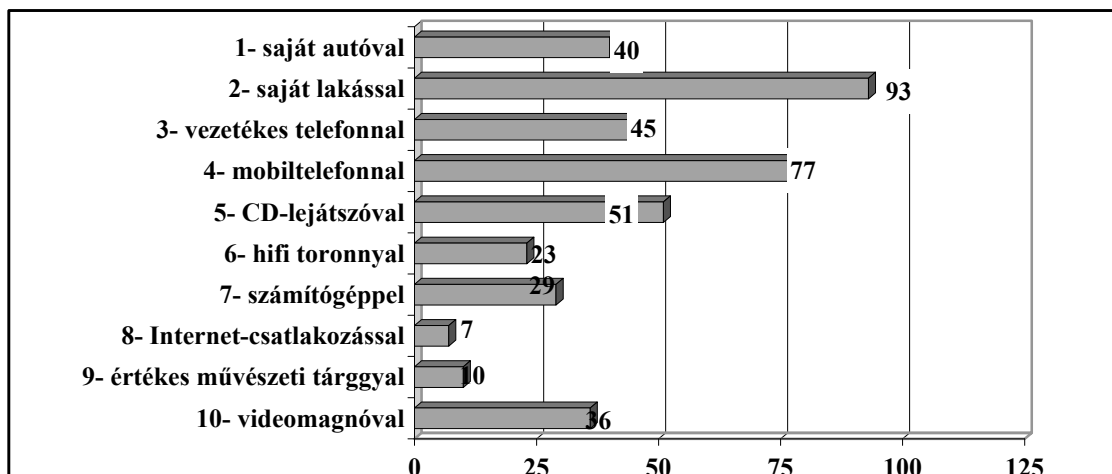
8.3. ábra: A válaszadók egy főre eső családi havi teljes (nettó) jövedelme átlagban (EUR)

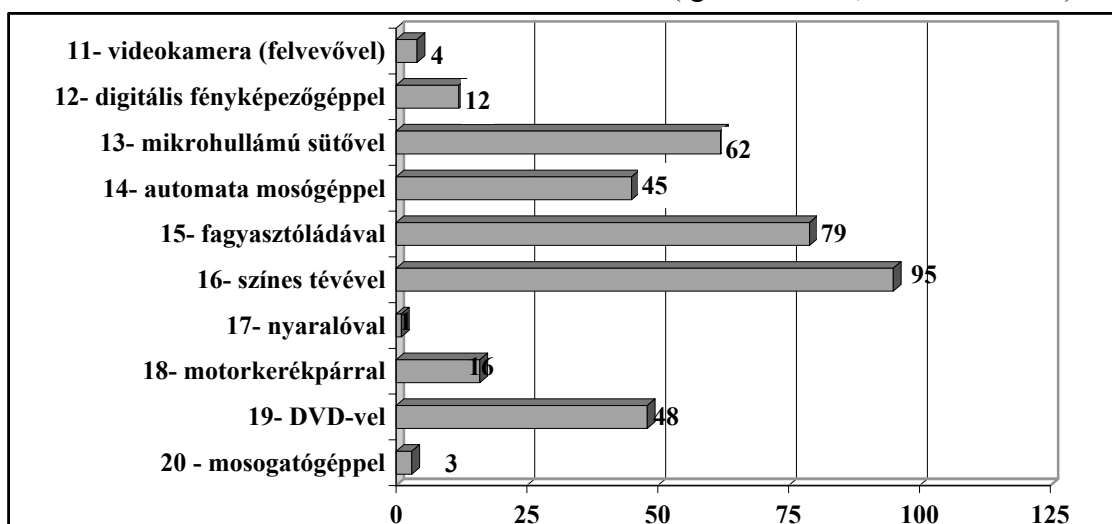
8.4. ábra: Az elmúlt egy hónapban a családi költségvetésből körülbelül mekkora összeget fordítottak az alábbiakra (EUR, Összesen 184,9 EUR)

8.5. ábra: Rendelkeznek-e Önök az alábbiakkal? (igen válaszok, százalékban A.)

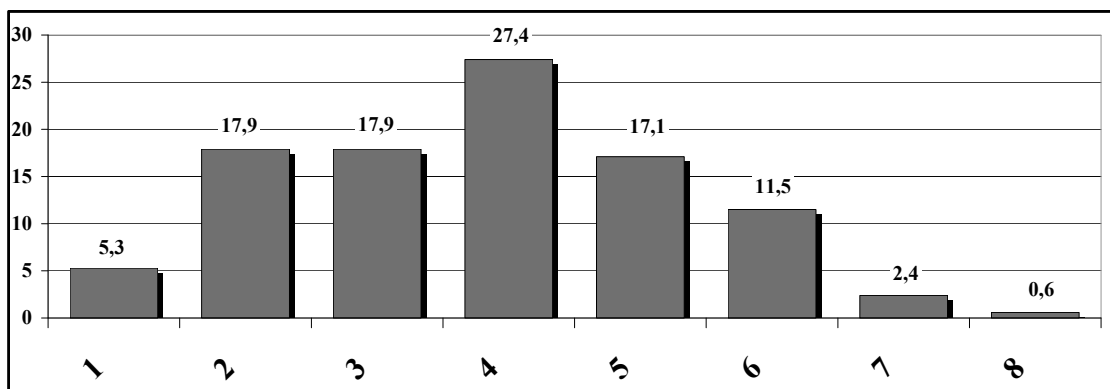
8.6. ábra: Rendelkeznek-e Önök az alábbiakkal? (igen válaszok, százalékban B.)

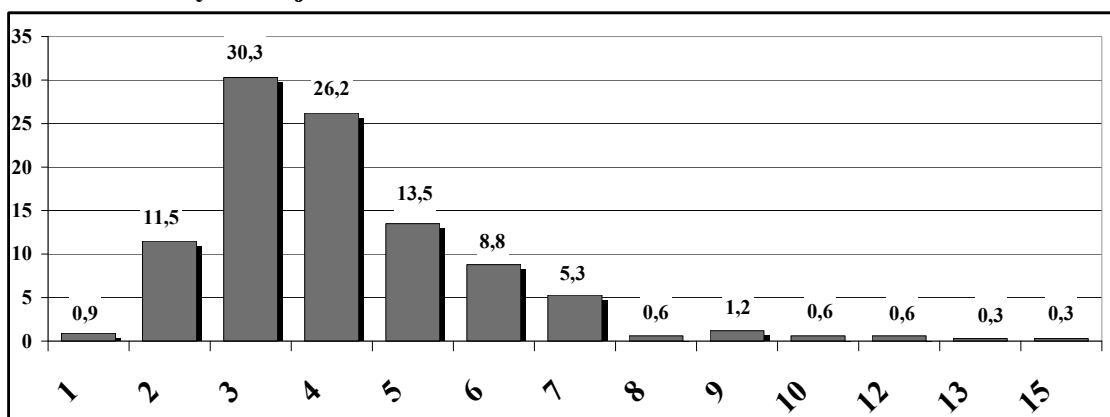
8.7. ábra: Lakásviszonyok átlagosan

	Hányan laknak a háztartásban?	Szobák száma	Lakás területe (m ²)
Átlag	3,8	4,1	109,1
Szórás	1,5	1,8	54,4

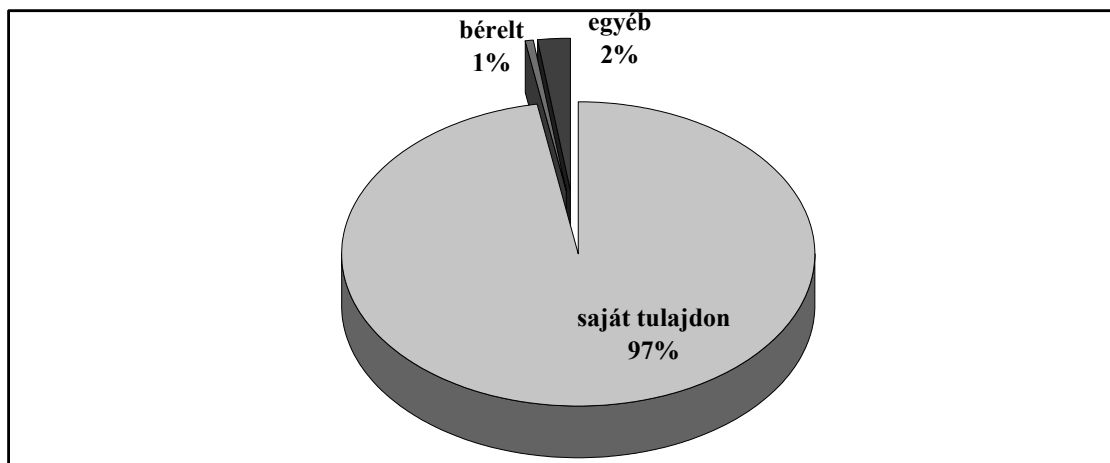
8.8. ábra: Hányan laknak Önök ebben a háztartásban? (Válaszok eloszlása százalékban)

8.9. ábra: Hány szobájuk van a lakásban?

8.10. ábra: A lakás tulajdonviszonya

9. Munka-életút

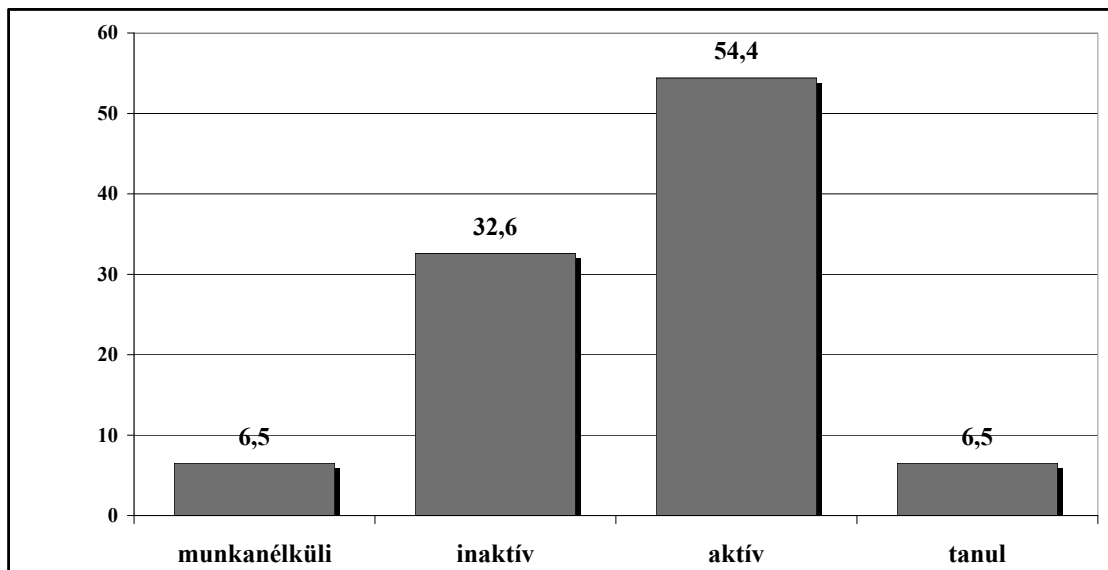
A kárpátaljai magyarok munkaerőpiaci helyzetét jellemzi, hogy a megkérdezettek 54,4 százaléka gazdaságilag aktív, 32,6 százalék inaktív, a munkanélküliek aránya 6,5 százalék és ugyanennyien tanulnak. A férfiak körében magasabb a gazdaságilag aktívak aránya, mintegy 20 százalékkal megelőzik a nőket (47 százalék). Az inaktív nők aránya duplája az inaktív férfiakénak (21,8 százalék). A munkanélküliek körében a férfiak és a nők aránya közel azonos. A tanulmányaikat folytató férfiak (9 százalék) kétszer annyian vannak, mint a továbbtanuló nők.

A gazdaságilag aktívak többsége alkalmazottként dolgozik, mindössze 8,6 százalék rendelkezik saját vállalkozással, 8,1 százalék alkalmi munkából él, 2,2 százalék feketemunkából, 6,5 százalék a családi gazdaságban dolgozik, és alig van szellemi szabadfoglalkozású közöttük, arányuk 0,5 százalék.

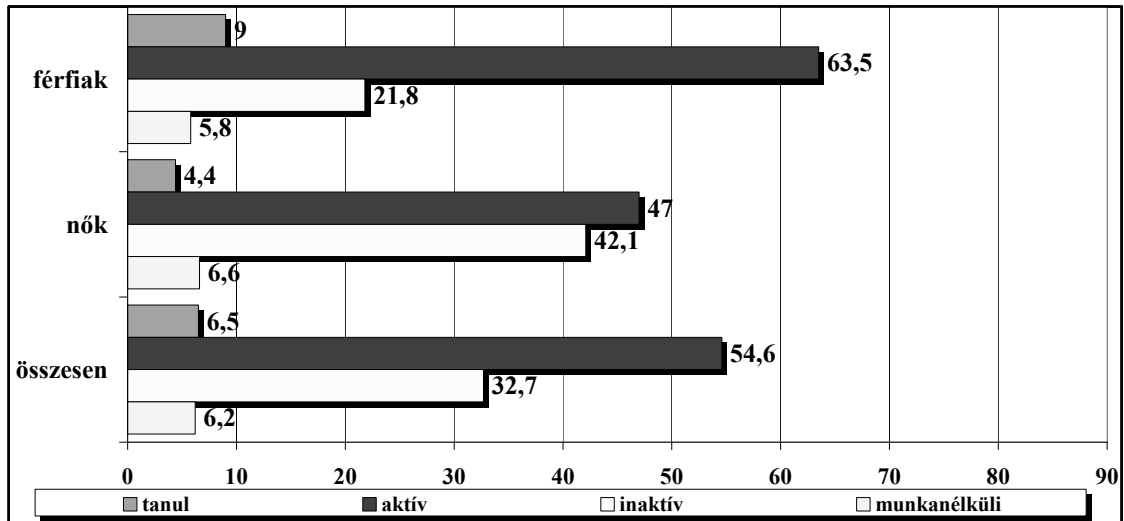
A gazdaságilag inaktívak több mint fele (56,8 százalék) öregségi nyugdíjas, 9 százaléka rokkantnyugdíjas. A háztartásbeliek aránya 19,8 százalék, gyermekgondozási segélyen van 8,1 százalék. Az eltartottak, szociális segélyezettek aránya kategóriánként nem éri el az 1 százalékot, a nyugdíjaskorúak és a sorkatonák pedig a 2 százalékot.

A megkérdezettek a túlnyomó többsége lakóhelyével megegyező településen dolgozik, míg 17,8 százalék 50 kilométeren belül, naponta ingázva végzi munkáját. A Magyarországon dolgozók aránya 3,09 százalék, 0,34–1,37 százalék között mozog azok aránya akik más településen dolgoznak és hetente vagy havonta ingáznak, illetve nem Magyarországon, hanem más külföldi államban dolgoznak.

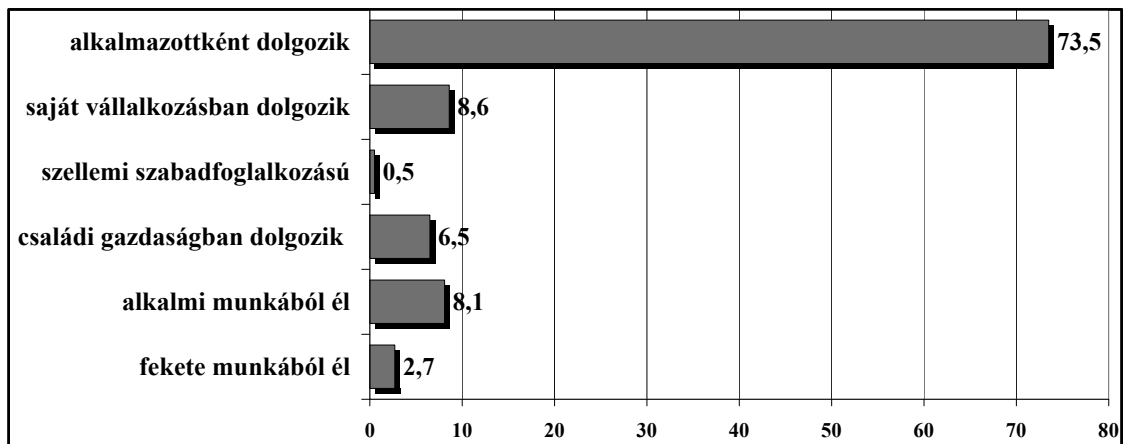
9.1. ábra: A kárpátaljai magyarok gazdasági aktivitás szerinti megoszlása (N=340)

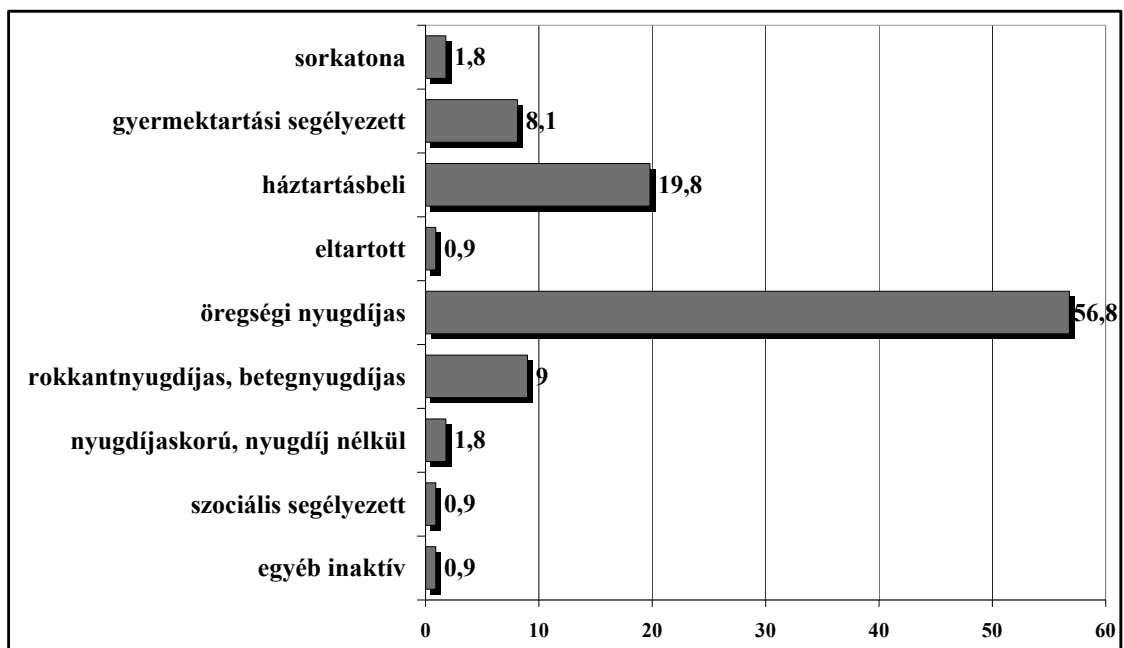
ábra: Gazdasági aktivitás és nemek szerinti különbségek

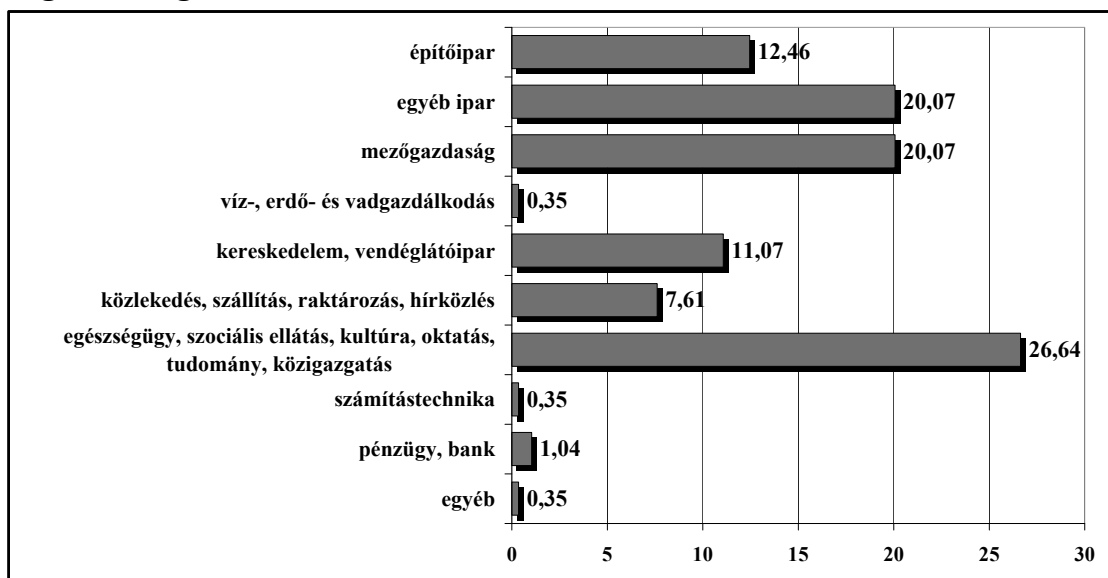
9.3. ábra: Az gazdaságilag aktívak foglalkoztatottság szerinti megoszlása (N=185)

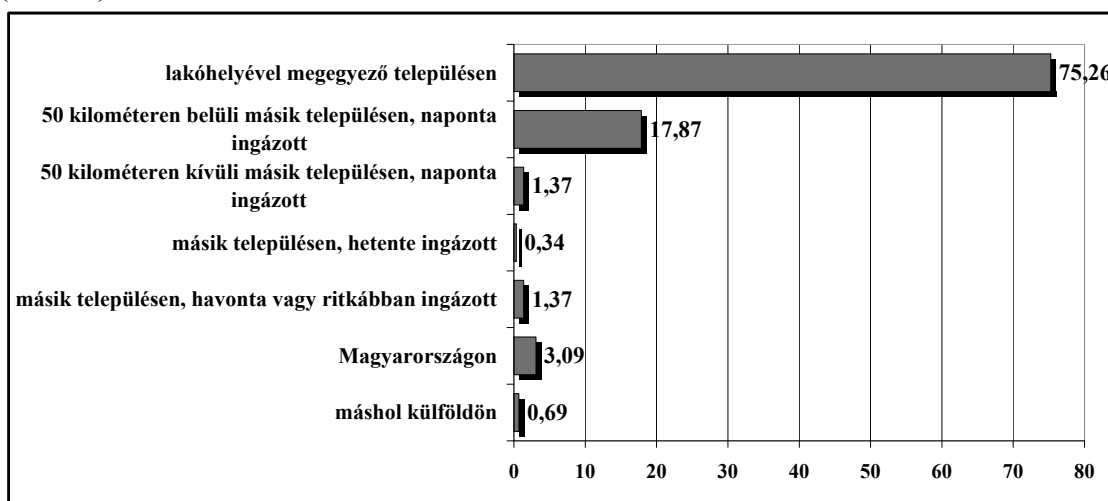
9.4. ábra: Az gazdaságilag inaktívok összetétele (N=111)

9.5. ábra: Milyen ágazatba tartozott/tartozik a cég/vállalat/intézmény, ahol Ön dolgozott/dolgozik?

9.6. ábra: Hol volt/van az a cég/vállalat/intézmény, ahol Ön dolgozott/dolgozik? (N=291)

10. Társadalmi közérzet, egészségügyi helyzet

A kárpátaljai válaszadók válaszait figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy Kárpátalján a közhangulat pozitívan változott úgy az ország helyzetét, mint az egyén személyes helyzetét tekintve. Mind két esetben hasonló arányok utalnak a pozitív változásra, az ország gazdasági helyzete esetében 41,6 százalék, az egyén személyes helyzetét figyelembe véve 44,2 százalék, és az emberek életszínvonalát tekintve 44 százalék nyilatkozott úgy, hogy ezen mutatók az elmúlt tíz évben javultak. A megkérdezettek 28,6 százaléka úgy érzi, hogy az ország gazdasági helyzete nem változott, 28,1 százalékuk szerint az emberek életszínvonala sem, és 39,8 százalékuk véleménye szerint személyes helyzetük sem.

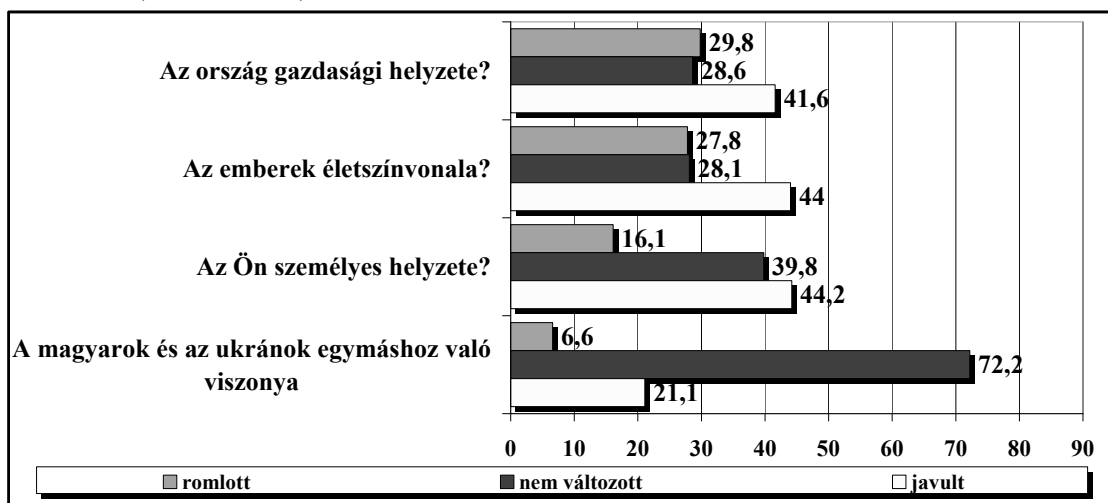
A személyes helyzetük romlását 16,1 százalék érzékelt, míg a megkérdezettek 27,8 százaléka gondolja úgy, hogy romlott az emberek életszínvonala, és 29,8 százalékot tesz ki azok aránya, akik az ország gazdasági helyzetének romlását érzékeli. A magyarok és az ukránok egymáshoz való viszonyának tekintetében a válaszadók majd háromnegyede (72,2 százalék) nem érzékelt változást, 21,1 százalékuk javulást tapasztalt, míg 6,6 százalék úgy gondolja, hogy a viszony a két nemzet tagjai között romlott.

A jövőt illetően a megkérdezettek alig több mint a fele úgy gondolja, hogy pozitív irányban változnak a dolgok az ország gazdasági helyzetét (55,9 százalék), az emberek életszínvonalát (55,3 százalék) és a személyes helyzetüket (58,8 százalék) tekintve is. Nem számítanak változásra az ország gazdasági helyzetét illetően a megkérdezettek 27,5 százaléka, az emberek életszínvonala tekintetében 29,7 százalék, személyes helyzetük szempontjából 34,3 százalék. A személyes helyzetüket tekintve a megkérdezettek 6,9 százaléka gondolja úgy, hogy rosszabbodni fog a helyzetük a következő években, az emberek életszínvonalának tekintetében ez másokat is érint (15 százalék), és az ország gazdasági helyzete is romlani fog a megkérdezettek 16,6 százaléknak véleménye szerint. Figyelemre méltó, hogy a személyes helyzetét a megkérdezettek pozitívabban ítélik meg, mint mások helyzetét, vagy akár az ország gazdasági helyzetét, ami bizonyos fokú naivitást feltételez mintha az egyén helyzete független lenne az adott ország gazdasági helyzetétől, vagy esetleg a megkérdezettek személyes helyzete nem az általános gazdasági helyzettől függ mintha jövedelmük nagy részét nem ezen csatornákon keresztül kapnák. Ez további kutatásokra inspirálhat minket.

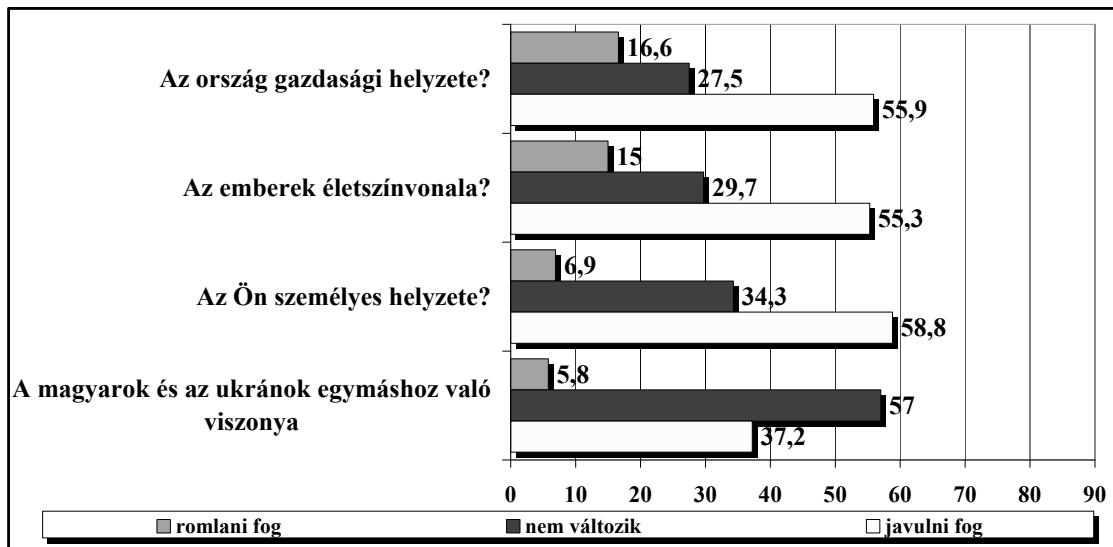
A helyi magyarok és ukrán lakosok közti viszonyban a megkérdezettek 57 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nem tart valószínűleg változást, 37,2 százalékuk javulásra számít, míg 5,8 százalék azok aránya, akik úgy vélik, hogy romlani fog a viszony ezen a területen. A demokrácia fokával kapcsolatban az elégedettség a korcsoportok szerint változott. A tízes skálán a fiatalok a 18-34 közötti korosztály közepesnek ítélte meg és 4,8 átlagpontra értékelte. A középkorúak és idősebbek körében ez az arány minimális értékkel ugyan de alacsonyabb és mind két korcsoport 4,4 átlagpontra értékelte.

Ami a kárpátaljai magyarok egészségügyi állapotát illeti 39 százalékuk jónak tartja saját egészségét, 5 százalék nagyon jónak, 44 százalékuk kielégítőnek és mindössze 10 százalék nyilatkozott úgy, hogy rossz és 2 százalék tekinti saját egészségi állapotát nagyon rossznak.

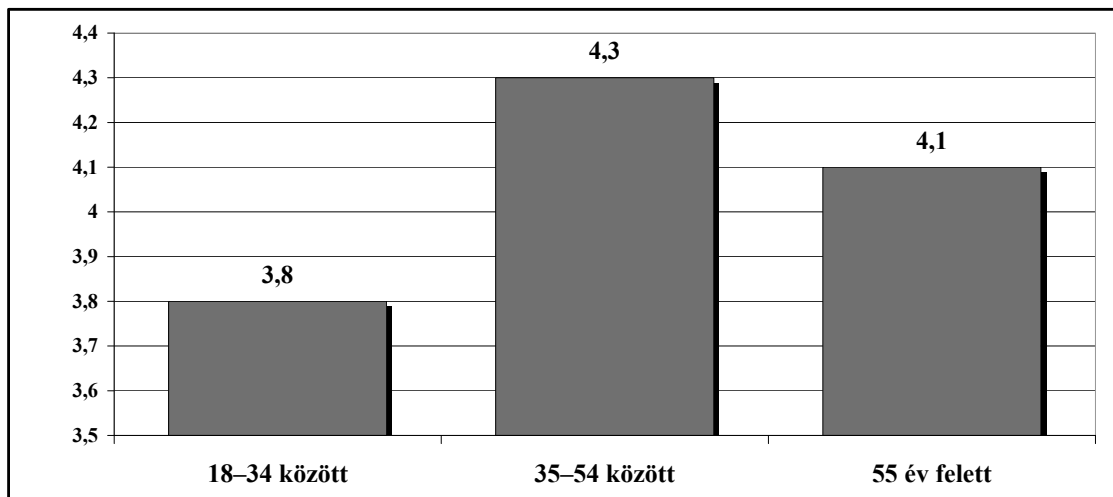
10.1. ábra: Mindent számításba véve, véleménye szerint az elmúlt 10 évben hogyan alakult... (százalékban)

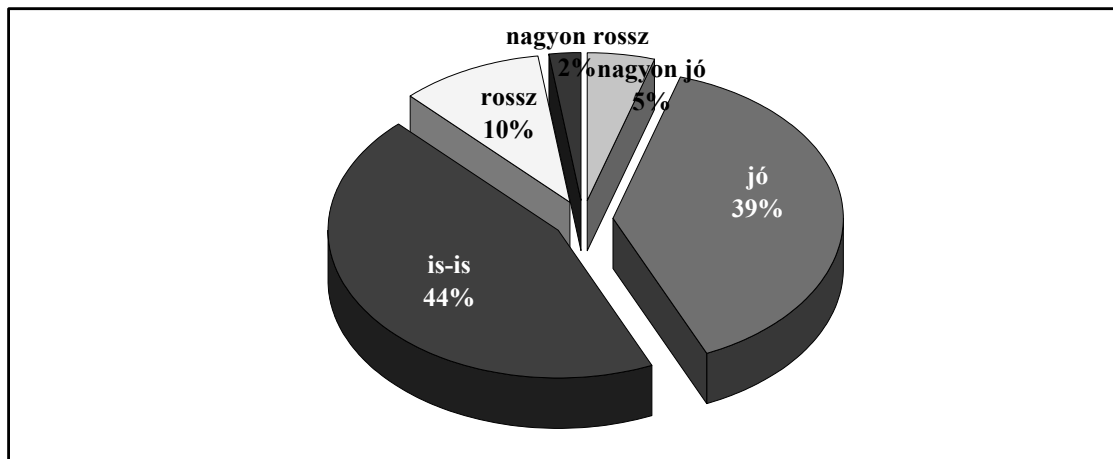
10.2. ábra: Ha a jövőre gondol, mit tart valószínűnek, a következő években hogyan alakul... (százalékban)

10.3. ábra: Az ukrainai demokráciával való elégedettség, korcsoportok szerint (átlagértékek egy 1-től 10-ig terjedő skálán, 1=elégedetlen, 10=elégedett)

10.4. ábra: Hogyan ítéli meg saját egészségügyi állapotát? (százalékban)

11. Migráció

A megkérdezettek körében majdnem mindenki volt már külföldön, korcsoportonkénti arányuk alig mutat ingadozást: 91,7 százalék és 95,9 százalék között mozog. Az elmúlt öt évben a fiatalok 70,2 százaléka, a középkorúak 67,8 százaléka, az 55 év felettiak 46,7 százaléka volt külföldön, vagyis a fiatalok és középkorúak mintegy kétharmada, az idősek fele.

Az iskolai végzettség ismeretének függvényében a felsőfokúak mobilisabbak, mindegyikük volt külföldön, és 79 százalékuk az elmúlt öt évben. A középfokú végzettségűek több mint fele (66,2 százalék), míg az általános iskolai végzettséggel rendelkezők fele sem (41,4 százalék) volt az elmúlt öt évben külföldön. Nincsenek lényeges különbségek a mobilitás szempontjából a különböző típusú településeken élők között (11.3. ábra).

A külföldre utazók mindössze harmadának (30 százalék) volt munkavállalás a célja, túlnyomó többségük családi látogatásra (58 százalék), vagy turistaként (32 százalék) volt külföldön, emellett 10–10 százaléknak tanulás vagy szakmai út/konferencia volt a célja.

A kárpátaljaiak a felmérés szerint leghosszabb időt, három hónapot munkavégzés céljából töltöttek külföldön, tanulással másfél hónapot, családlátogatás és turizmus céljából átlag két és fél hetet (11.5. ábra).

A külföldre irányuló migrációs hajlandóság – legyen az Magyarország, vagy Európa más országa – a kárpátaljai válaszadóknál szerint mintegy harmadával alacsonyabb, mint a városon, járason, megyén, vagy országon belüli migrációs hajlandóság (11.6. ábra).

A megkérdezettek 3,5 százalék gondolkodott konkrét elképzelésekkel a kitelepedésen, 6,7 százaléknak még nincs konkrét célja e téren, míg 22,1 százalék azok aránya akikben konkrét elképzelés nélkül, de felmerült a külföldre költözés gondolata, vagyis összesen a megkérdezettek harmadát foglalkoztatta ez a kérdés. Az áttelepedni nem kívánók aránya mintegy kétharmad (67,1 százalék).

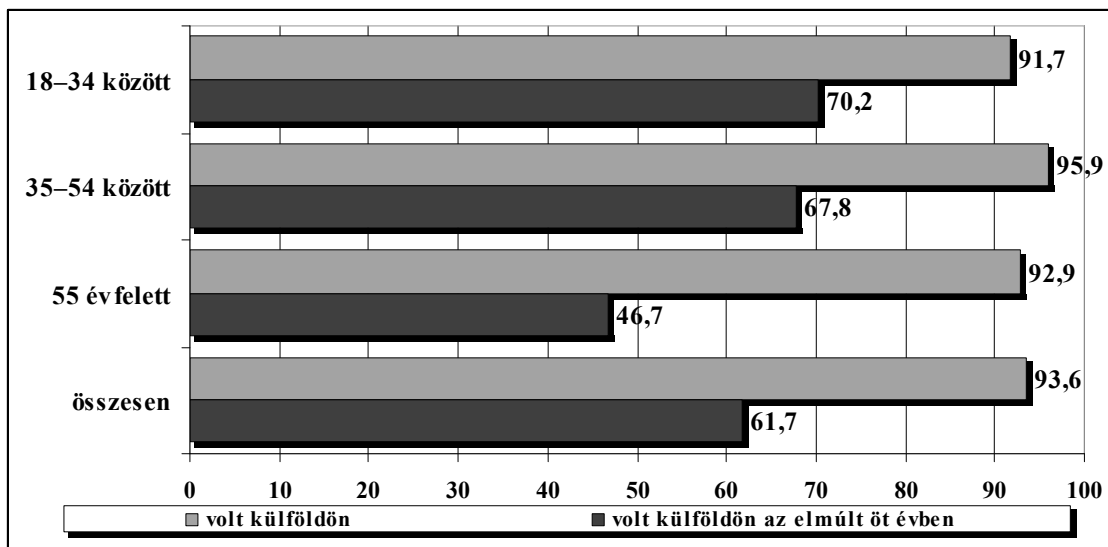
A kitelepedés gondolatával foglalkozók között a legnagyobb arányban (40,9 százalék) a városlakók vannak, legkevésbé a mezővárosok lakosai szeretnék kitelepedni (14,3 százalék). Ez utóbbiak ragaszkodnak leginkább lakhelyükhöz is, 85,7 százalékuk nem gondolt arra, hogy kitelepedjen, a falusiak esetében ez a mutató 69,6 százalék, míg a városiak esetében ez 58 százalék.

A kitelepedés okai között legnagyobb arányban a gazdasági migráció a domináns: jobb megélhetés, nagyobb jövedelem reményében 45,6 százalékban telepednének át. Az áttelepedés okaként a családgyegetést 20,9 százalék jelölte meg. Tanulás céljából mindössze 1,2 százalék telepedne át más országba, és 3,2 százalék nyilatkozott úgy, hogy a kisebbségi helyzetéből származó hátrányok miatt tenné ezt.

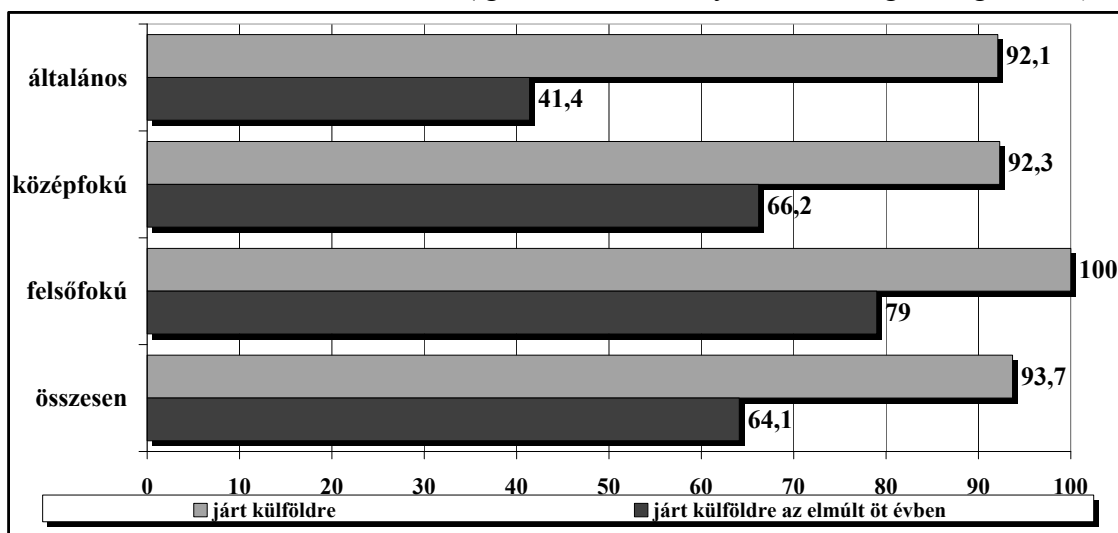
A kitelepedni vágyók 55 százaléka Magyarországot tekinti célországnak, 18,8 százalékuk valamely nyugat-európai országot, és 6 százalék Európán kívüli országot. A megkérdezettek mindössze 15 százaléka tervezi, hogy a következő két évben ideiglenesen külföldre megy tanulni, vagy dolgozni.

A megkérdezettek negyedének van olyan külföldön élő családtagja, akivel korábban egy háztartásban élt, ami többé-kevésbé megegyezik azok arányával, akik családgyegetés céljából telepednének külföldre (11.15. ábra).

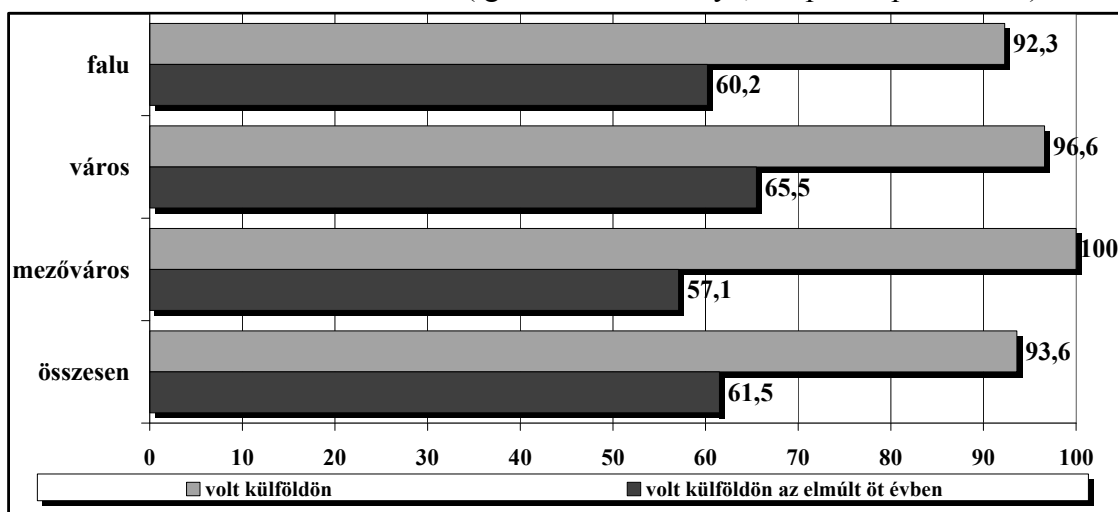
11.1. ábra: Volt-e már külföldön? (igen válaszok aránya, korcsoportok szerint)

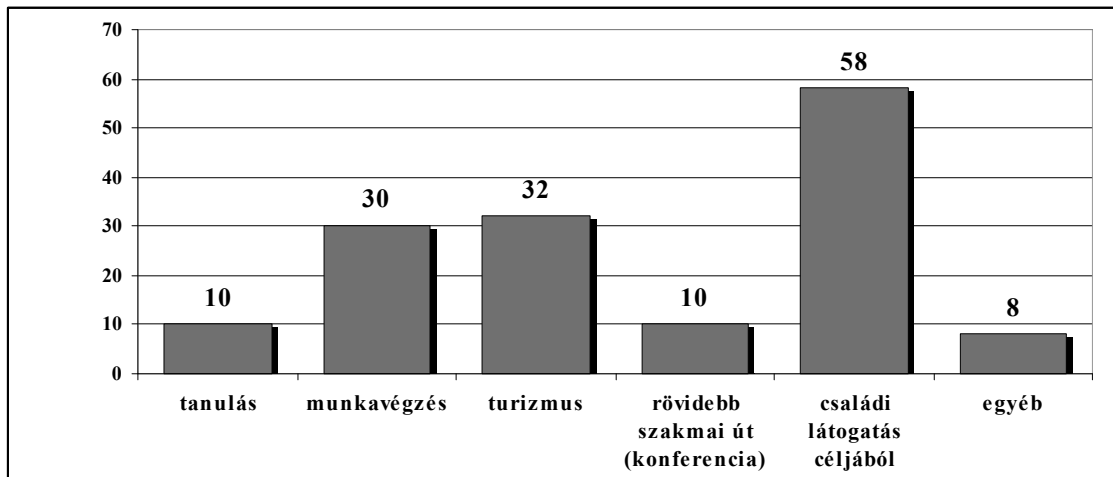
11.2. ábra: Volt-e már külföldön? (igen válaszok aránya, iskolai végzettség szerint)

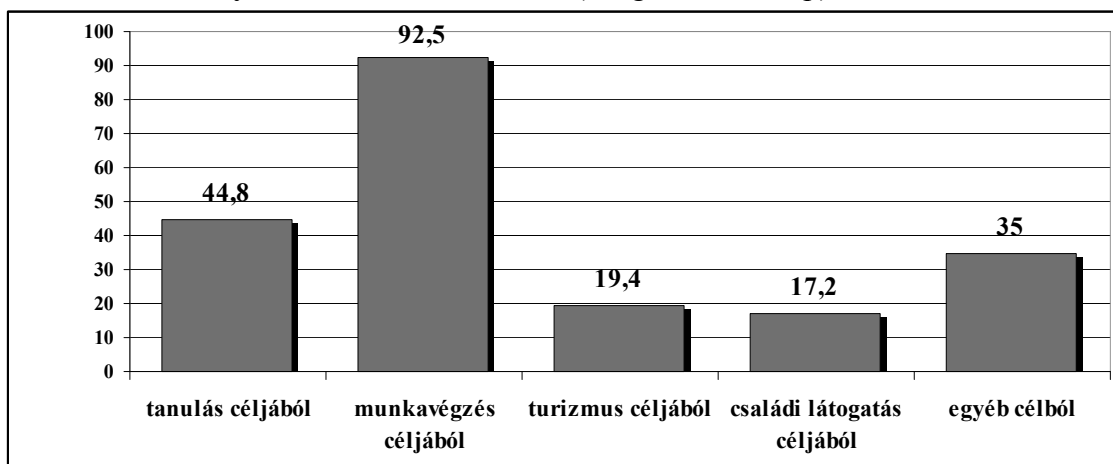
11.3. ábra: Volt-e már külföldön? (igen válaszok aránya, településtípus szerint)

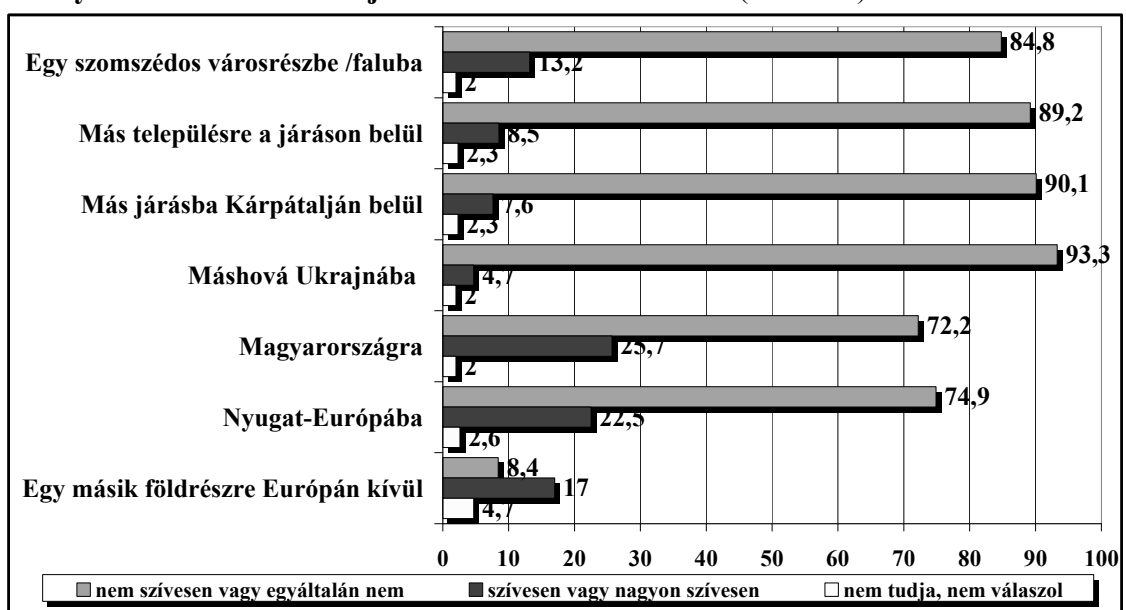
11.4. ábra: Milyen célból járt külföldön? (százalékban)

11.5. ábra: Mennyi időt töltött külföldön? (átlagértékek – nap)

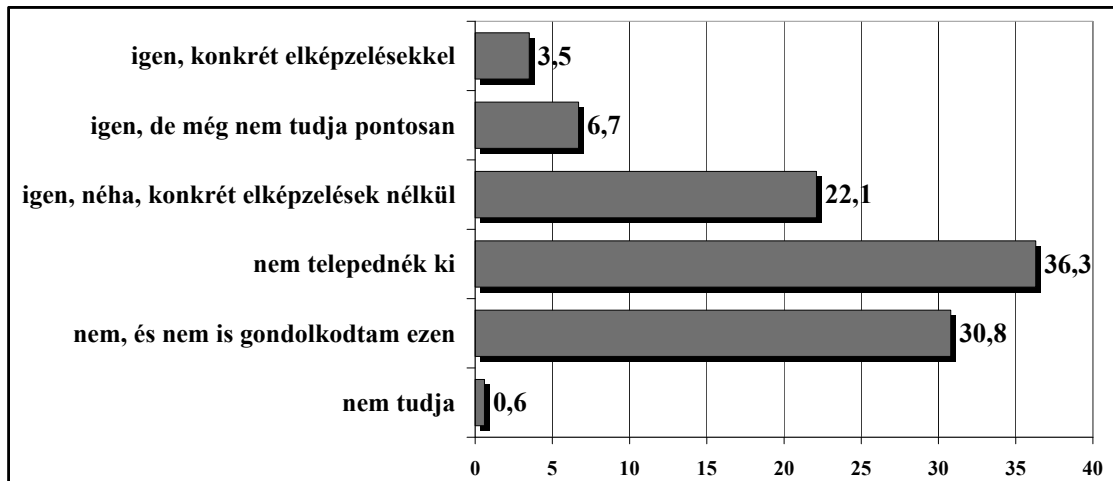

11.6. ábra: Gondolja el, ha elköltözés által javíthatná élet- és munkakörülményeit, mennyire szívesen lenne hajlandó elköltözni innen...? (százalék)

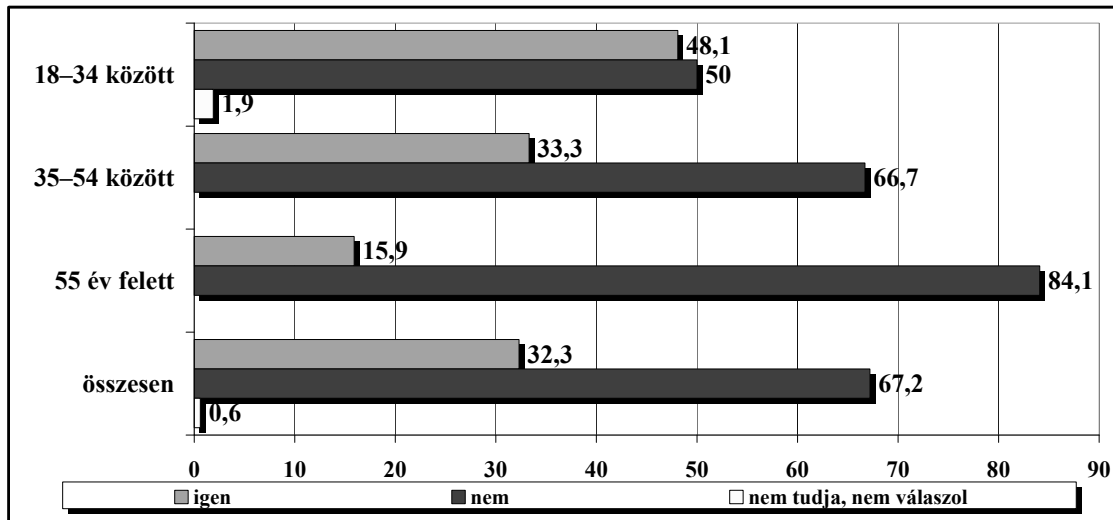
11.7. ábra: Gondolt-e már arra, hogy kitelepedjen külföldre? (N=344)

A teljes mintára vetített százalékos megoszlás

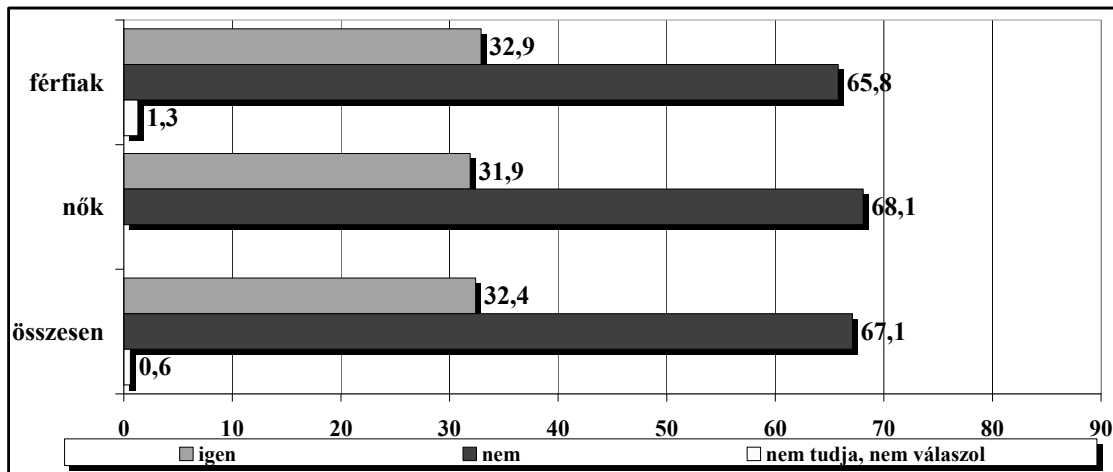
11.8. ábra: Gondolt-e már arra, hogy kitelepedjen külföldre?

Korcsoportok szerinti százalékos megoszlás

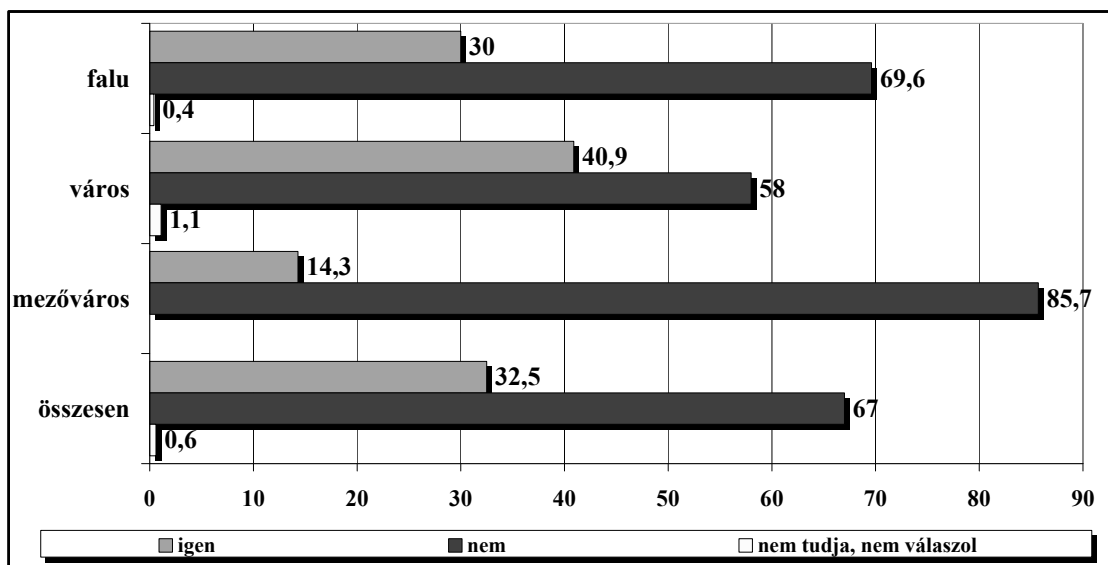
11.9. ábra: Gondolt-e már arra, hogy kitelepedjen külföldre?

Nemek szerinti százalékos megoszlás

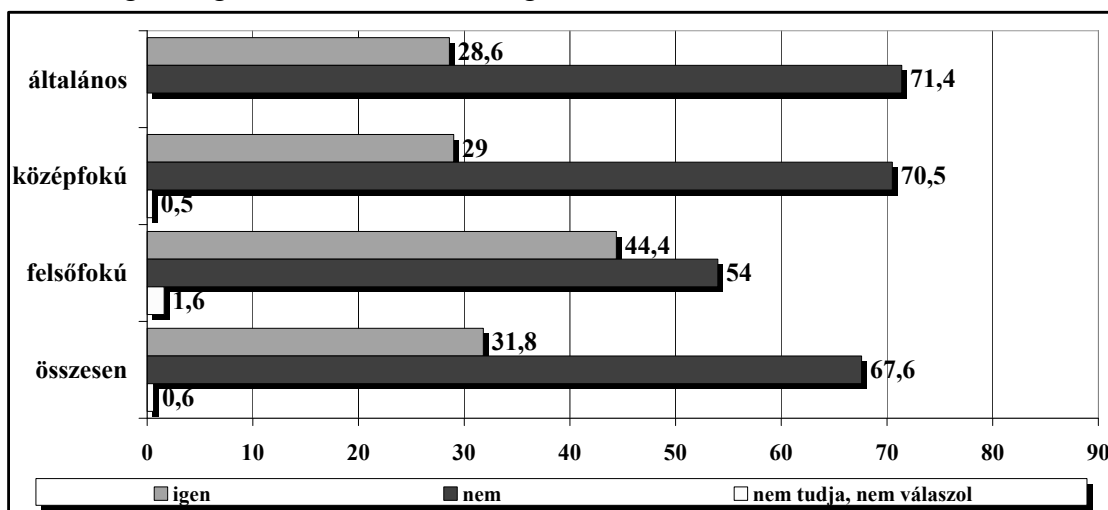
11.10. ábra: Gondolt-e már arra, hogy kitelepedjen külföldre?

Településtípus szerinti százalékos megoszlás

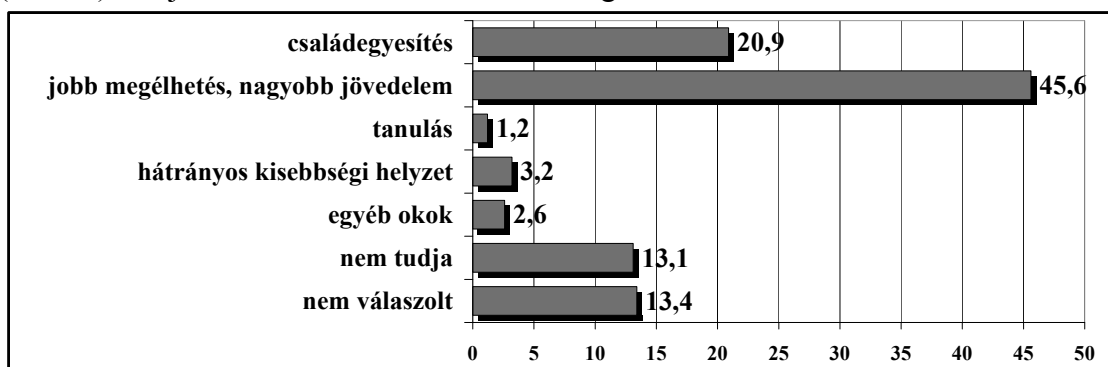
11.11. ábra: Gondolt-e már arra, hogy kitelepedjen külföldre?

Iskolai végzettség szerinti százalékos megoszlás

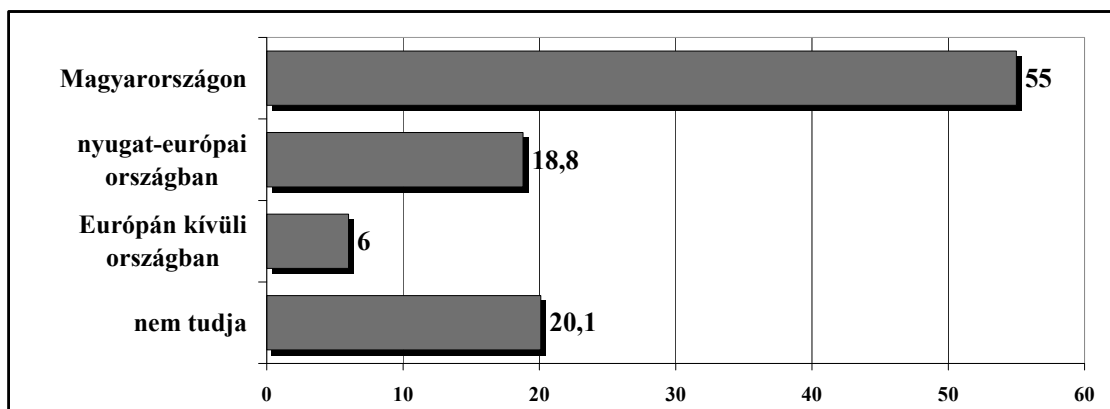

11.12. ábra: Ha úgy döntene, hogy elköltözne, milyen okból hagyná el Ukrajnát?

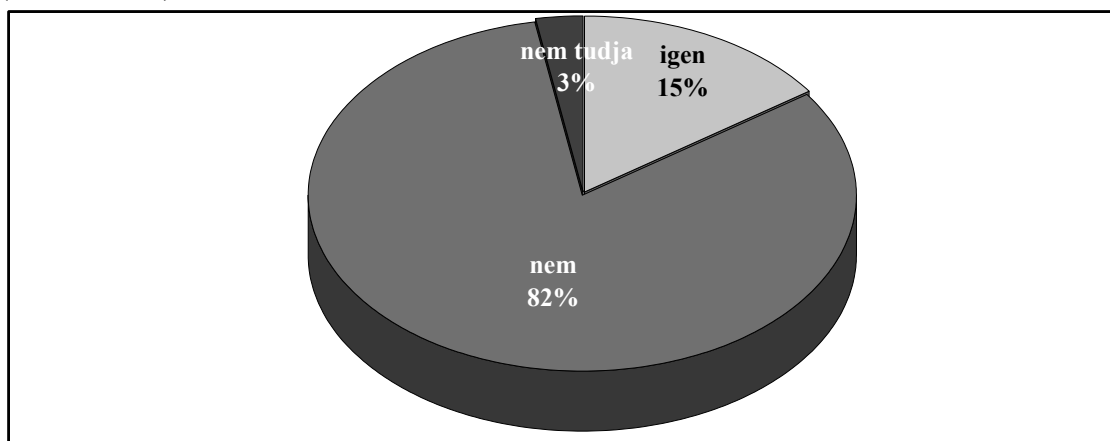
(N=344) a teljes mintára vetített százalékos megoszlás

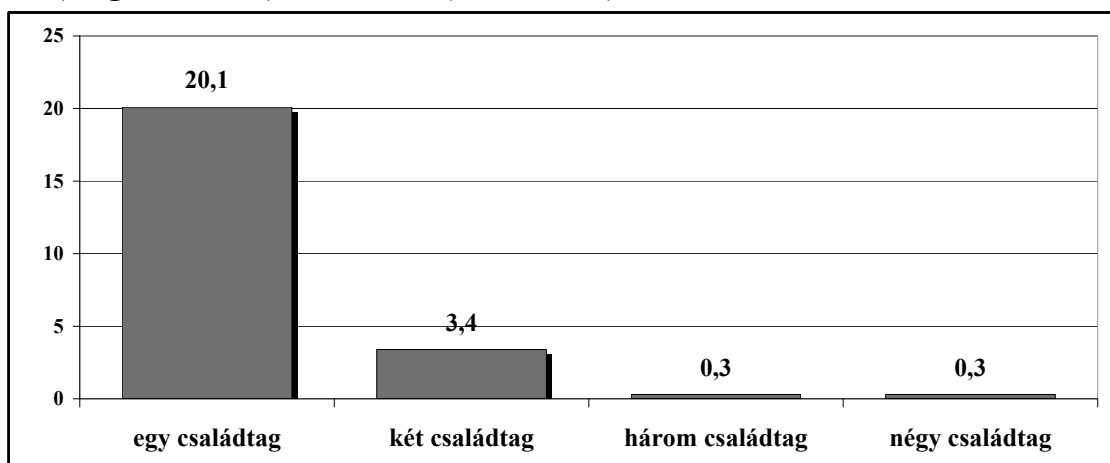
11.13. ábra: Amennyiben végleg kivándorolna, hol telepedne le legszívesebben?
(N=298) (százalékban)

11.14. ábra: Az elkövetkező két évben tervezi-e, hogy (ideiglenesen) külföldre megy tanulás (min. 2 hét) vagy munkavégzés céljából (min. 1 hónap)? (N=341) (százalékban)

11.15. ábra: Jelenleg valaki a családjából – akivel korábban egy háztartásban élt – él-e (dolgozik, tanul) külföldön? (százalékban)

12. Európai Unió és politikai aktivitás

Ukrajna Európai Unióhoz való csatlakozását tekintve a megkérdezettek majd 10 százaléka túlzottan optimista és úgy gondolja, hogy még 2010-ig bekövetkezhet a csatlakozás, optimistán látja ezt a folyamatot mintegy 23 százalék, akik 2015-ig látják megvalósíthatónak a csatlakozást. A válaszadók 33 százaléka prognosztizálja úgy, hogy bekövetkezhet 2020-ig, a megkérdezettek mintegy 15 százaléka ezt 2020 és 2050 közé teszi, és 18,4 százalék gondolkodik úgy, hogy esetleg 2100 után kerülhet sor Ukrajna csatlakozására az unióhoz. Ami Ukrajna EU-s csatlakozásának megítélését illeti a megkérdezettek 42 százaléka jónak tartja, 28 százalék semlegesnek, e kérdést nem tudja megítélni 20 százalék és mindössze 10 százalék gondolkodik úgy, hogy ez rosszat jelentene.

Az Európai Unió csatlakozás előnyeit latolgatva a megkérdezettek 43 százaléka úgy véli, hogy ez előnnyel jár, nem tudta megítélni 33 százalék, és 24 százalék úgy gondolja, hogy nem járt előnnyel Romániának, Szlovákiának, Magyarországnak az EU-hoz való csatlakozás. Az EU megítélése a megkérdezettek mintegy negyedénél (26 százalék) egyértelműen pozitív, 19 százalék inkább pozitívnak tartja, 11 százaléknak nem volt véleménye erről, 32 százalék semleges a kérdéssel kapcsolatban, s mindössze 5 százalék véleménye szerint negatív, 7 százalék véleménye szerint inkább negatív.

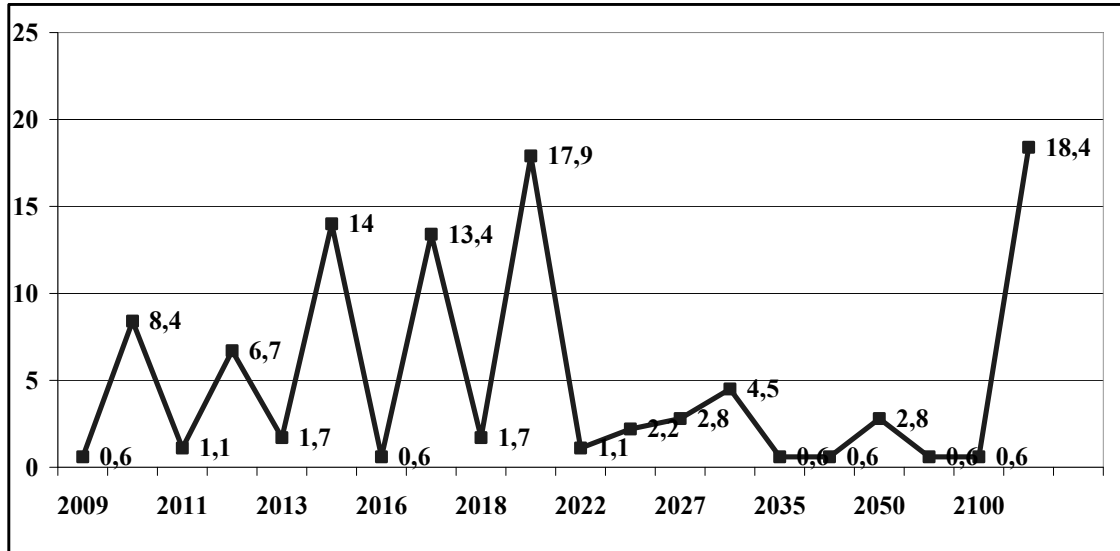
Arra a kérdésre, hogy hogyan segítette a magyar nemzetiségűek összetartozását, kapcsolattartását a magyarok által lakott kárpát-medencei országok Európai Unió csatlakozása, a kárpátaljai megkérdezettek 44 százaléka pozitív választ ad, míg 26 százalékuuk ebben a kérdésben nem tud véleményt alkotni, és harmaduk (30 százalék) úgy gondolja, hogy nem segítette elő a várt pozitív folyamatot. Viszont a megkérdezettek 67 százaléka szerint az Európai Unió tagországok közötti határok átjárhatósága segíti a magyar nemzetiségűek kapcsolattartását, csak 18 százalékuuk gondolta úgy, hogy nem, és 15 százalékot tett ki azok száma, akik nem tudták ezt megítélni.

Az Európai Unió szerepét tekintve a megkérdezettek 36 százaléka elsősorban a béke fogalmát társította az Unióhoz. Második helyre került a szabad utazás, tanulás és munka bárhol az EU területén (16 százalék), a gazdasági jólét a megkérdezettek 14 százaléka számára azonosítható be az EU-val. Az Európai Unió állampolgárság mibenlétere vonatkozó kérdésekre adott válaszok első preferenciáinak arányát tekintve, a megkérdezettek 72,4 százaléka tartotta fontosnak az EU-s tagállamok közti szabad átjárhatóságot, 63,6 százalék a szabad munkavállalás jogát, 48,3 százalék a tanulási lehetőségek szabad választását az EU területén, 35,5 százalék az orvosi ellátás és a szociális szervezetek szolgáltatásaihoz való szabad hozzáférés lehetőségét, 13,7 százalék a szavazati jogot a helyi választásokon, abban a tagországban, amelyikben él.

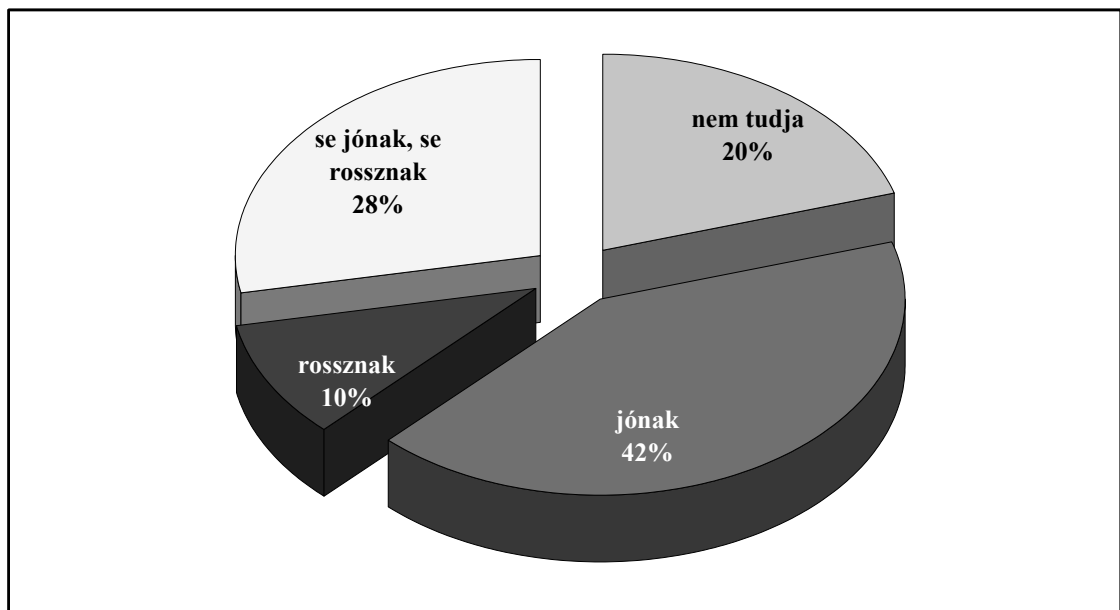
A kárpátaljai magyarok azon kérdésekkel kapcsolatosan, amelyek az Unió tagállamaiban az utóbbi időben felmerültek (genetikailag módosított élelmiszerek, a homoszexualitás, a homoszexuálisok házassága stb.) konzervatív állásponton vannak. A kutatás eredményei alapján a genetikailag módosított élelmiszerek forgalmazásával a megkérdezettek 7,3 százaléka értett egyet, a homoszexuálisok közötti házasság engedélyezésével 5,3 százalék, a homoszexuálisok örökbefogadási jogával 7,6 százalék, az emberi klónozással 2,1 százalék. A megkérdezettek jelentős hányada 87,6 százalék tenné kötelezővé az AIDS-teszteket, 84,9 százalékuuk a pedofilok orvosi kezelését, 45,7 százalék egyetért a halálbüntetéssel. Annak ellenére viszont, hogy a megkérdezettek nagy része magát vallásosnak vallja, az eutanáziával 39,7 százalék ért egyet, és 27,3 százalékuuk az alacsony jövedelmű személyeket megakadályozná több gyerek vállalásában. A politika iránt a megkérdezettek túlnyomó többsége nem érdeklődik, 29,7 százalékuukat egyáltalán nem foglalkoztatja, 20,3 százalékuukat alig, 31,2 százalékuuk az ötös skálán közepesen érdeklődik, és mindössze 9,7 százalékat érdeklí mérsékelten, 9,1 százalékot pedig nagyon a

politika. Arra a kérdésre, *Hogyha vasárnap Ukrajnában választások lennének elmenne-e szavazni?* a válaszadók 62 százaléka nyilatkozott igennel, ez egyébként megegyezik azzal a részvételi aránnyal amit a kárpátaljai magyarok a 2007. szeptember 30-i választásokon tanúsítottak.

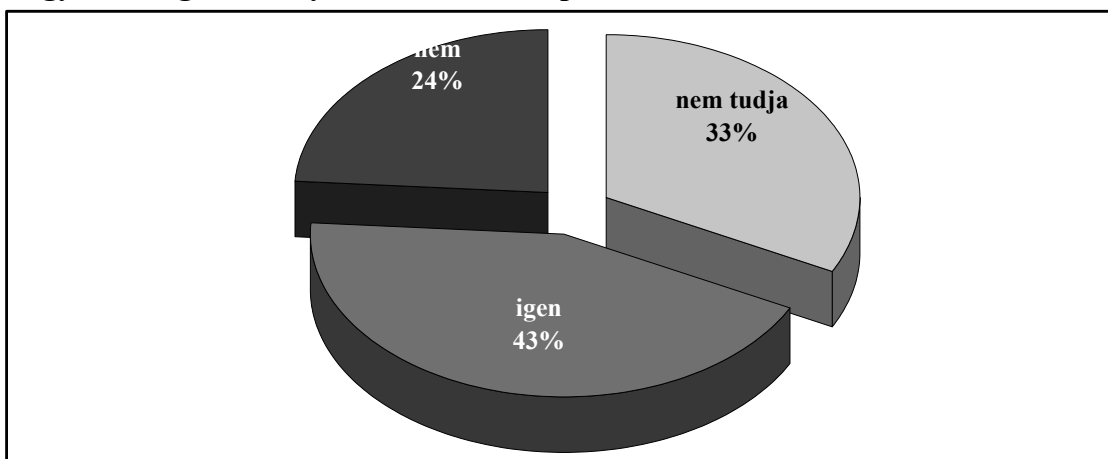
12.1. ábra: Véleménye szerint Ukrajna mikor, melyik évben csatlakozhat az Európai Unióhoz? (Válaszok százalékban)

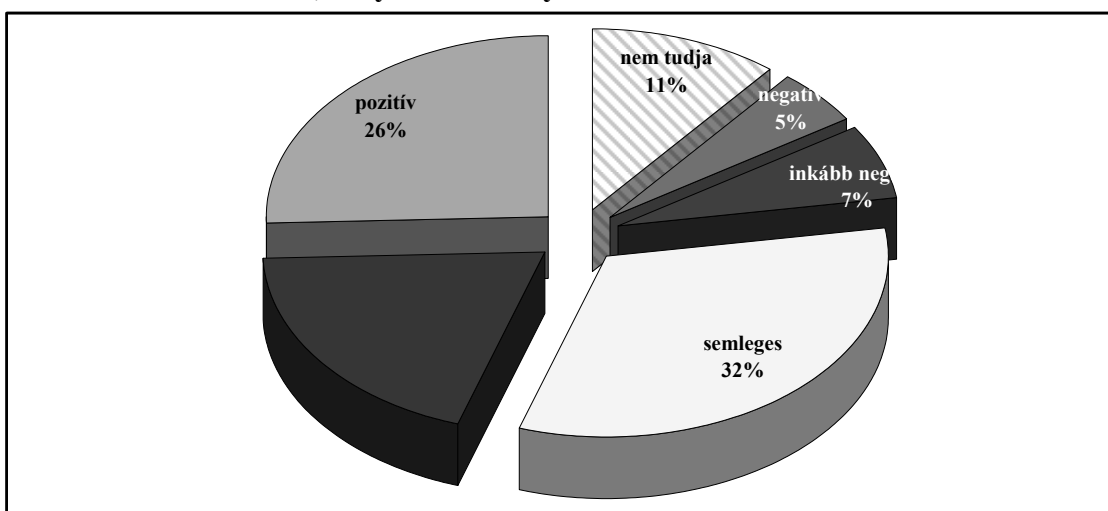
12.2. ábra: Általánosan, milyennek tart EU-s csatlakozását?

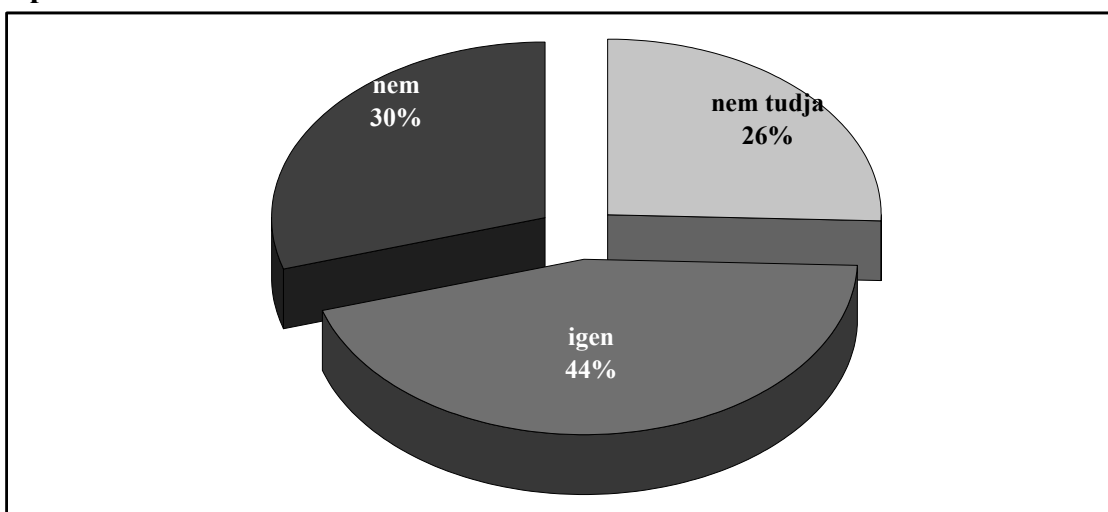
12.3. ábra: Összességében mit gondol, Romániának, Szlovákiának, Magyarországnak előnyére válik az Európai Uniós csatlakozás?

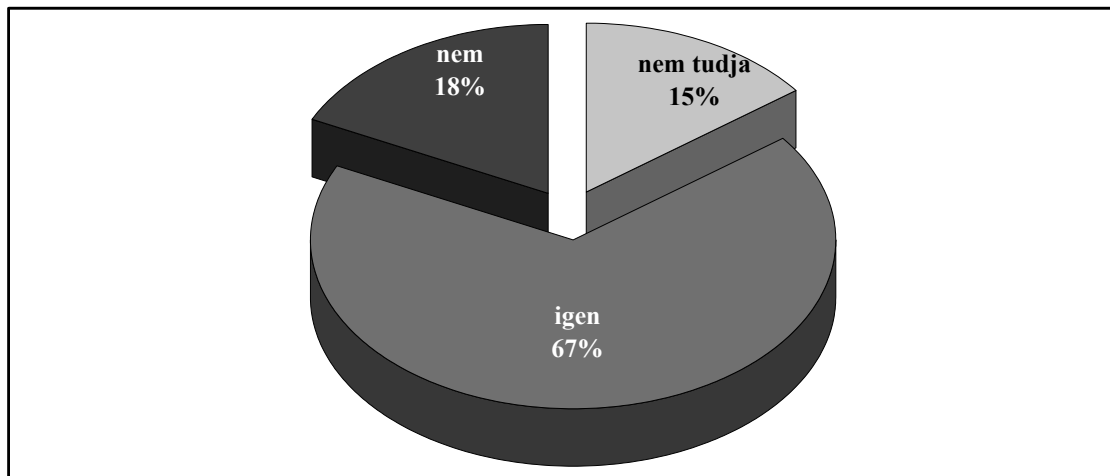
12.4. ábra: Általánosan, milyen véleménye van az EU-ról ?

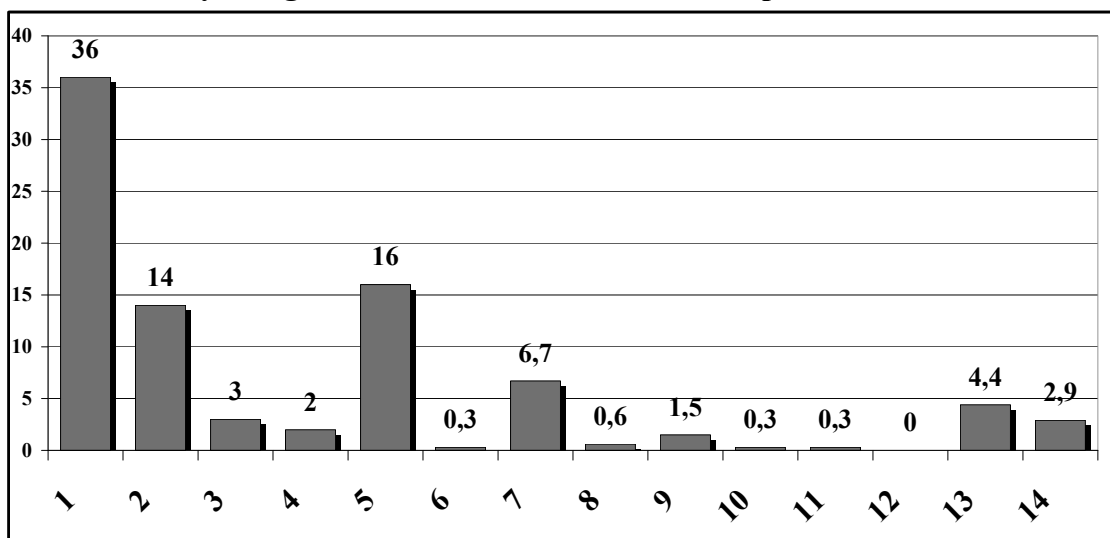
12.5. ábra: Mit gondol, a Kárpát-medence országainak (HU, RO, SK, SL, A) Európai Uniós csatlakozása elősegítette a magyar nemzetiségűek összetartozását, kapcsolattartását?

12.6. ábra: Mit gondol, az európai uniós tagországok (HU, RO, SK, SL, A) közötti határok átjárhatósága elősegíti a magyar nemzetiségűek kapcsolattartását Magyarországgal?

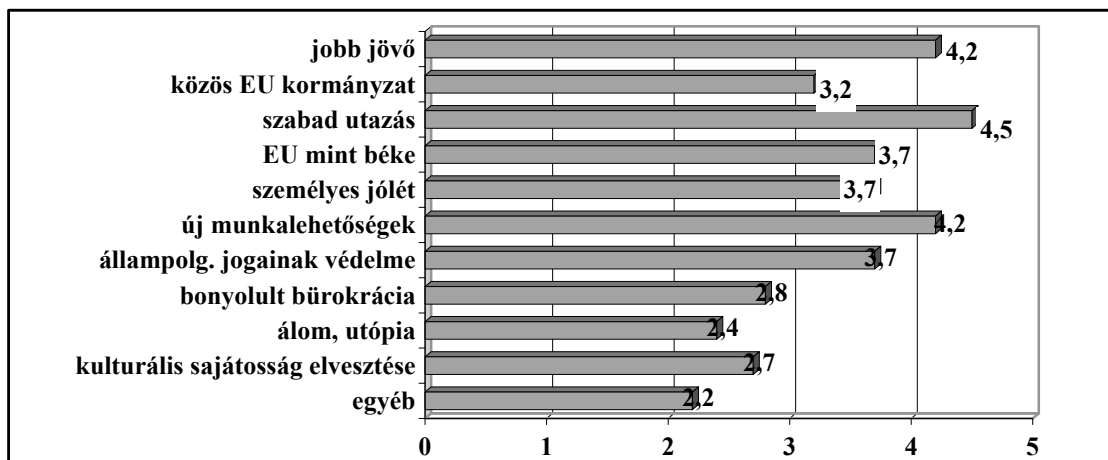

12.7. ábra: Milyen fogalmakat társít elsősorban az Európai Unióhoz ?

1. Béke
2. Gazdasági jólét
3. Demokrácia
4. Szociális biztonság
5. Szabad utazás, tanulás és munka bárhol az EU területén.
6. Kulturális változatosság
7. Euró – egységes pénznem
8. Munkanélküliség
9. Bürokrácia
10. Kulturális identitásunk elvesztése
11. Magasabb bűnözés
12. Nem kielégítő ellenőrzés a külső határoknál
13. Utazási lehetőségek kibővülése
14. Európai politikai közösség
0. nem tudja

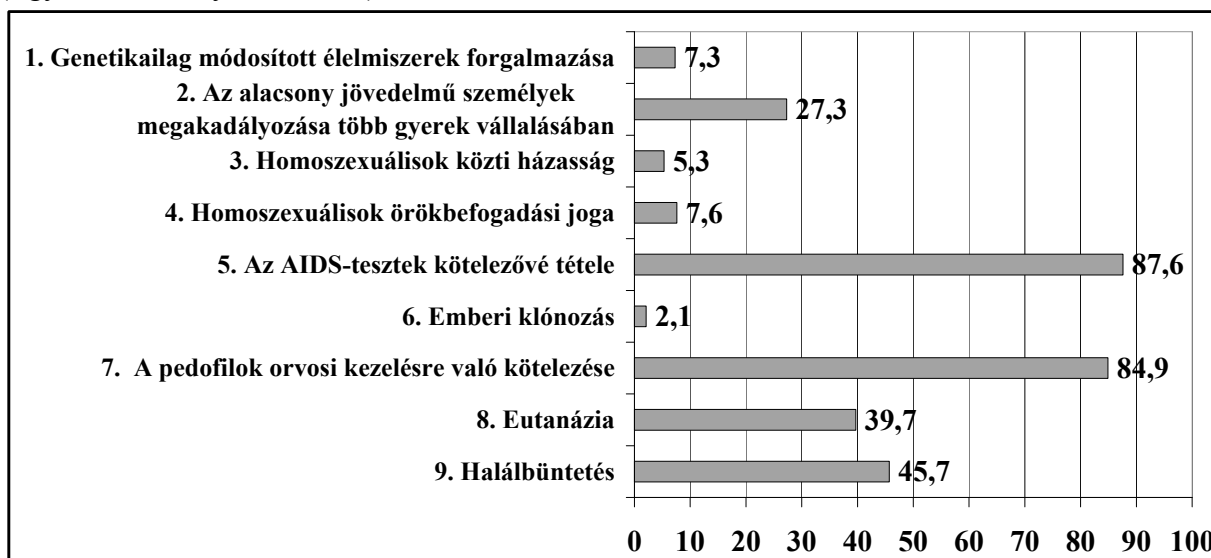
12.8. ábra: Az alábbi kijelentések mennyire fejezik ki azt, amit Ön számára az EU jelent? (Válaszok egy ötfokú skálán, ahol: 1 – egyáltalán nem, 2– inkább nem, 3– igen is meg nem is, 4 –inkább igen, 5 – teljes mértékben)

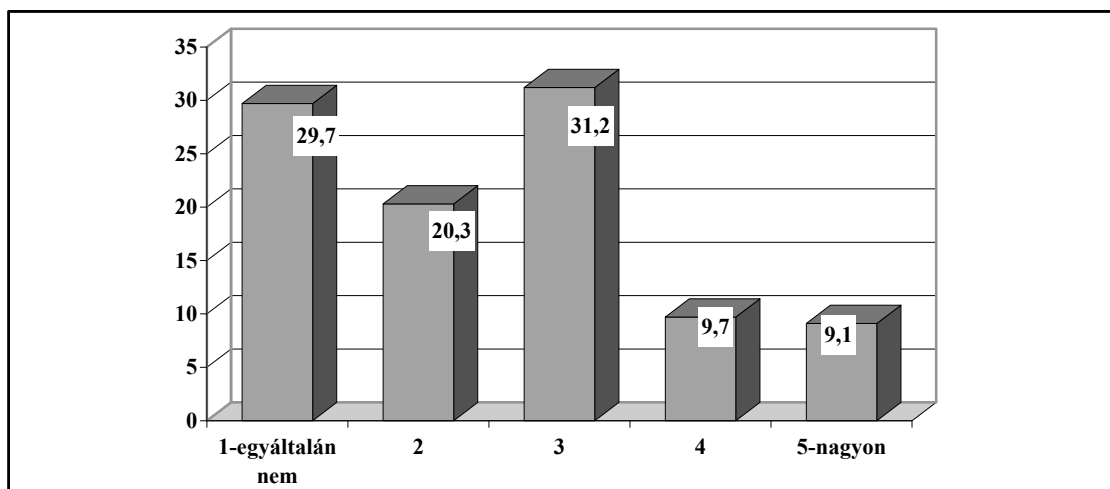
12.9. ábra: Az alábbi kijelentések közül melyik jelenti inkább, hogy: „az Európai Uniónak a polgára lenni”? (Első említések aránya)

Kijelentés	Említi
1. Az EU-s tagállamok közti szabad átjárhatóság	72,4
2. Szabad munkavállalás joga bármelyik EU-s tagállamban	63,6
3. Szavazati jog a helyi választásokon abban a tagországban, amelyben élsz, akkor is ha ez nem azonos a szülőhazáddal	13,7
4. Szavazati jog a országos választásokon abban a tagországban, amelyben élsz, akkor is ha ez nem azonos a szülőhazáddal	9,0
5. Szavazati jog az Európai Parlament-i választásokon abban a tagországban, amelyben élsz, akkor is ha ez nem azonos a szülőhazáddal	6,4
6. Az orvosi ellátás és a szociális szervezetek szolgáltatásaihoz való szabad hozzáférés	35,5
7. Tanulási lehetőség bárhol az EU területén	48,3
8. Egyik sem az előzők közül	0,9

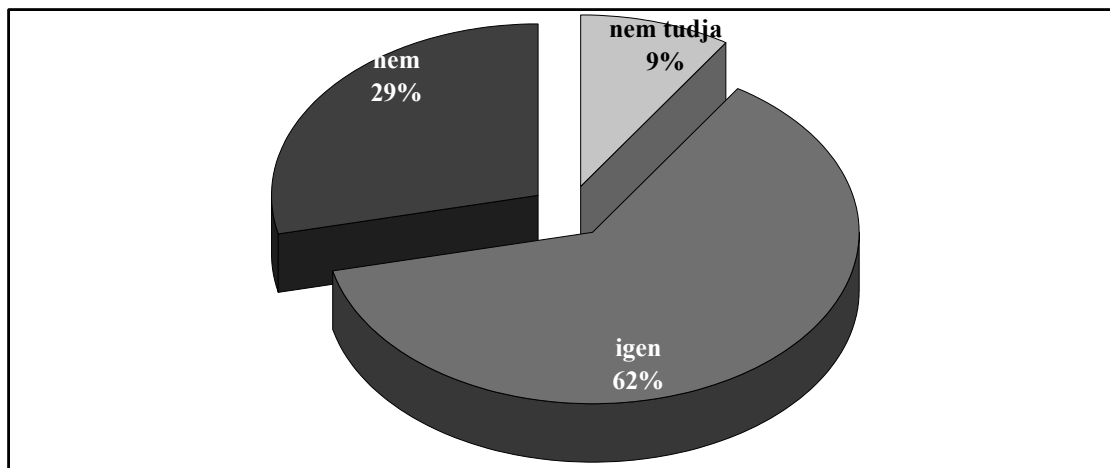
12.10. ábra: Kérjük, mondja meg, egyetért-e vagy sem a következőkkel? (Egyetértők aránya, százalék)

12.11. ábra: Mennyire érdeklí Önt a politika? (1 – egyáltalán nem érdeklí, 5 – nagyon érdeklí)

12.12. ábra: Ha most vasárnap Ukrajnában parlamenti választások lennének, elmenne-e szavazni?

12.13. ábra: Ha elmenne, ön most ukrán vagy magyar pártra szavazna? És adott esetben melyikre? Nyílt kérdésre adott szabad válaszok. Megnevezett pártok aránya (százalék)

